

Júu³ tyú² 'e gajmaa¹ a San Mateo

'Lii²¹² tsacøøi¹³ tya' Jesucristo

1 1 'E lo-o coon²¹ jí² 'e taai² jileei²¹ tsacøøi¹³ tya' Jesucristo, jaain²¹ jún² tya' 'lii²¹² David joongi tya' 'lii²¹² Abraham 'ii.

2 'In Abraham do jmii²¹ Isaac, joon Isaac do jmii²¹ Jacob, Jacob do jmii²¹ Judá coon¹³ 'in ruu²¹ i catyaa² do. **3** Judá do jmii²¹ Fares coon¹³ Zara joon sáa³ o sii²¹ Tamar. Joon 'in Fares do jmii²¹ Esrom, Esrom do jmii²¹ Aram. **4** Aram do jmii²¹ Aminadab, Aminadab do jmii²¹ Naasón, Naasón do jmii²¹ Salmón. **5** Salmón do jmii²¹ Booz joon sáa³ a sii²¹ Rahab. Joon 'in Booz do jmii²¹ Obed joon sáa³ a Obed sii²¹ Rut. Obed do jmii²¹ Isaí. **6** Isaí do jmii²¹ røøi¹³ David. Joon røøi¹³ David do gasáa¹ i Salomón coon¹³ tsamí² 'in galí² tsamí² tya' Urías.

7 'In Salomón do jmii²¹ Roboam, Roboam do jmii²¹ Abías, Abías do jmii²¹ Asa, **8** Asa do jmii²¹ Josafat, Josafat do jmii²¹ Joram, Joram do jmii²¹ Uzías. **9** Uzías do jmii²¹ Jotam, Jotam do jmii²¹ Acáz, Acáz do jmii²¹ Ezequías. **10** Ezequías do jmii²¹ Manasés, Manasés do jmii²¹ Amón, Amón do jmii²¹ Josías. **11** Josías do jmii²¹ Jeconías coon¹³ tsaruu²¹ i. 'Yiia¹³ joon ngajée¹ i tsá² seein²¹ Babilonia 'in tsá² Israel si'ñúu¹ mo fu goo¹ o.

12 Joon mo taain²¹² tsá² Israel Babilonia Jeconías do gasáa¹ i Salatiel. Joon 'in Salatiel do jmii²¹ Zorobabel. **13** Zorobabel do jmii²¹ Abiud, Abiud do jmii²¹ Eliaquim, Eliaquim do jmii²¹ Azor. **14** Azor do jmii²¹ Sadoc, Sadoc do jmii²¹ Aquim, Aquim do jmii²¹ Eliud. **15** Eliud do jmii²¹ Eleazar, Eleazar do jmii²¹ Matán, Matán do jmii²¹ Jacob. **16** Jacob do jmii²¹ José. José do gacu² mo cwoo²¹ o María 'in líi¹ i sáa³ Jesús 'in sii²¹ o jon Cristo.

17 Joon mo galiseein²¹ 'lii²¹² Abraham ca galiseein²¹ 'lii²¹² David galiseein²¹ daytyúuin² jmii²¹ tsá². La joon jon galiseein²¹ dyatyúuin² jmii²¹ tsá² ca mo galiseein²¹ 'lii²¹² David ca ngalíin² tsá² Israel si'ñúu¹ mo fu Babilonia. Joon dyatyúuin² gi jmii²¹ tsá² galiseein²¹ 'e la nu'gi 'e galiseein²¹ Cristo.

Mo galiseein²¹ Jesucristo

18 La no-o galí² mo galiseein²¹ Jesucristo. María, 'in ilíin² in sáa³ Jesús, niganá¹ júu³ coon¹³ Sé³. Pe la nu'gi icwaa¹ a caain²¹ coon¹³ Sé³ do gacáan¹ in María yuun²¹ coon¹³ 'ii²¹ tya' Espíritu Tyú² tya' Dios. **19** Joon ñuu¹ tya' o Sé³ do, tsu jaain²¹ tsá² tyúí¹ 'ii, jo galíin²¹² in 'e faa²¹ tsá² 'laa²¹ tya'a, jiin¹³ 'iin²¹² in itíuu² mo 'ido la jo ñii¹ tsá² fuu²¹. **20** Joon la 'ii²¹² 'i¹ tsi Sé³ jilaa²¹ 'elo lawa'a 'e cii¹ o gajnéi¹ jaain²¹ ángel tya' Ña'ñu¹ u' tyaní¹ i joon gajin² in:

—Sé³, jún² tya' 'lii²¹² David 'nũ, 'ii¹³ mo'o María do lawa tsamí² tyi'i. Jo jmaa²¹ a 'goo²¹ tsu 'in yuun²¹ gacáan¹ in do, 'ii²¹ tya' Espíritu Tyú² tya' Dios do. **21** Iliseein²¹ jaain²¹ xuui²¹² tsañuu¹ tya'a iunsii²¹ i JESÚS. Ilisii²¹ la joon tsu 'wii¹³ ijmáa¹ a tiin¹³ tsá² tya'a jilaa²¹ tsaa² tya'a.

22 Jilaa²¹ 'elo galí¹ la joon 'e untsiin¹ in júu³ tya' Ña'ñu¹ 'e gafaa²¹ tsá² tya'a la mo jéei¹³. Gajin²⁰:

23 Jaain²¹ simí² icáan² in yuun²¹, joon iliseein²¹ yuun²¹ tsañuu¹ tya'a. Joon iunsii²¹ 'ii Emanuel.

(E 'øø²¹ tsi tsá² 'e sii²¹: Dios jee²¹² jna'.)

24 Joon mo gajná²-tsi Sé³ do gajmaa¹ a jiin¹³ la jin¹² ángel tya' Ña'ñu¹ 'e. Joon ga'ii²¹ mo María lawa tsamí² tya'o. **25** Pe jo 'ee gajmaa¹ a coon¹³ 'ido ca galiseein²¹ 'in xuui²¹² tsañuu¹ nifu joon gaunsii²¹ 'ii JESÚS.

Jalín² 'in 'øøi²¹-tsí li tyíin¹ sáa³ Jesús

2 1 Jesús galiseein²¹ fu coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Belén 'e náa¹ coon²¹ 'wó² 'e sii²¹ Judea. Herodes líi¹ i røøi¹³ 'yia¹³ joon. Joon gatyálín² 'inlíi¹³ røøi¹³ magos, tsá² jmi²¹²-tsi 'ii. Gatyálín² fu Jerusalén jalín² li 'yeei²¹ ñi¹ do. **2** Joon gaunngii¹ 'in tsá² do:

—¿Xiiafu tyíin¹ 'in røøi¹³ 'in nigaliseein²¹ tya' tsá² Israel? Tsu jna'a naa²¹ a'a li' li 'yeei²¹ ñi¹ joon ganee²¹² na'a núu¹ tya'a. Joon nijalii²¹ 'i jaun'goo²¹ o'o 'ii.

3 Joon mo ganúu² un røøi¹³ Herodes 'elo líi¹ 'láai² ga'i¹-tsi 'áai¹ coon¹³ jileei²¹ 'in néei¹ Jerusalén do. **4** Joon 'in røøi¹³ do gatø¹¹ jileei²¹ 'in tyu¹² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tifo² tya' ley tya' 'in tsá² do. 'E 'iin²¹² in litsáai¹-tsi xiiafu iliseein²¹ Cristo. **5** Joon 'in tsá² do 'in gatø¹¹ røøi¹³ do gajin² in:

—Fuu²¹ Belén joon iliseein²¹ Cristo. Tsu 'in tsá² 'in gafaa²¹ júu³ tya' Dios calii gataan¹ an ni jí² 'elo:

6 Joon 'nu-u, fuu²¹ Belén 'e náa¹ li roon¹ on 'wó² tya' Judá, jo líi² u'u 'in pi¹³ gi la jee²¹² jileei²¹ 'in tyu¹² to² 'e 'wó² lo; tsu icwo'íi¹ jee²¹² lo jaain²¹ tsá² feei¹ 'in tyu¹² to² tsá² tyiia 'in seen²¹ Israel.

7 Joon gatø¹¹ Herodes 'in tsá² 'øøi²¹-tsi do 'uun²¹ mo, gaunngii¹ i coon²¹ tún² líi gangoo¹ o ni'íi¹ in 'in núu¹ do. **8** Joon gasii¹ ni² i 'in tsá² 'øøi²¹-tsi do fu Belén. Joon jin² in:

—Cwolín² naa', cwo'nee²¹ naa' 'in xuui²¹² do. Joon mi tyee¹ naa' 'ii joon jmáa¹³ aa' jna júu³ iní³ ii niun'goo²¹ oo jon 'ii.

9 Joon mo ganúu² un 'in tsá² 'øøi²¹-tsi do júu³ tya' røøi¹³ do ngalín² mo joon no. Joon 'in núu¹ do 'in ganí² in 'in tsá² 'øøi²¹-tsi fu li née¹ i fu li 'yeei²¹ ñi¹ ngóo¹ o nifugixu li ngalín² 'in tsá² do. Ngoo²¹ o ca ga'íi² fu yu' li raain¹ 'in xuui²¹² do. **10** Jløø¹³ mo 'áai¹ 'in tsá² 'øøi²¹-tsi mo ganí² in 'in núu¹ do. **11** Joon mo gangatáa¹ i inuu do gangaa¹ i yuun²¹ do

coon¹³ sáa³a. Joon gasi²i 'wojní¹i tyani 'in yuun²¹ do joon gaun'goo²¹o 'ido. Joon ganá¹ cwóo¹ tya'a icwo¹o 'in yuun²¹ do cwanáa¹ coon¹³ fuu²¹² sún² coon¹³ jmi³ 'mó² jmafuu²¹ sii²¹ mirra. **12** Joon Dios gajmaa¹a gacii¹i 'in tsá² do 'e jo tsaliin²gi li' li tyiin¹ Herodes do. Joon ngaliin¹mo fuu²¹ goo¹o fu¹ li' xiia²¹.

Mo nangó¹ yuun²¹ Jesús fu Egipto

13 Mo ngayuui¹³ ngaliin¹ 'in tsá² 'øøi²¹-tsi do la 'ii²¹² cí¹ Sé³ gajné¹i jaain²¹ ángel tya' Ña'ñu¹u' gajin²in sii²¹i Sé³ do:

—Ráan²u, jée¹i yuun²¹ coon¹³ sáa³a cwoliin²naa' Egipto. Joon cwotaan²¹²mo do ca mi jmáa³aa júu³ tsu Herodes i'naa²¹in 'in yuun²¹ do ijnga²mo.

14 Joon garoon¹on Sé³ joon li 'woo¹ ngaliin² jée¹i yuun²¹ do coon¹³ sáa³a fu Egipto. **15** Do-o taan¹in ca gajún¹mo Herodes do. La lo-o galí¹ 'e gatsín¹ júu³ tya' tsá² gafaa²¹a júu³ tya' Ña'ñu¹u' la mo jéei¹ 'in gajin²in: “Tø³oo Yuun²¹ Tyiia 'in taain²¹² fu Egipto.”

Ty² Herodes to² 'e júun²in jileei²¹ yuun²¹ seein²¹ fu Belén

16 Mo galili³i Herodes 'e nigacon²on 'in tsá² 'øøi²¹-tsi 'ii tóo², 'áa¹mo gatsá² 'nii²¹-tsi joon gaty²u to² júun²in jileei²¹ yuun²¹ tsañuu¹ 'in ni ngó¹ tún² jiin¹ li la 'wó¹. Jileei²¹ yuun²¹ tsañuu¹ 'in seein²¹ Belén joongi li' caai¹ Belén gaty²u to² júun²in. Tsu la joon gajin²in 'in tsá² 'øøi²¹-tsi do 'e nigangaa¹i 'in núu¹ do. **17** Joon coon¹³ la joon ngatiin¹³ júu³ tya' 'lii²¹² Jeremías 'in gacwo¹ júu³ tya' Dios ca la mo jéei¹. Gajin²in:

18 'Áai¹ 'náa¹ 'goo²¹ fuu²¹ Ramá cí²i xuui²¹²-tsi 'áai¹ tsu Raquel cí²i cwáain¹ tya' jóon¹on.

Pe jo 'iin²¹²in wa'a cwo¹ tsá² 'ii fo'feei¹ tsu najún¹mo yuun²¹ tya'a.

19 Pe mo gangii¹in gajún¹ Herodes gacii¹i Sé³ fu Egipto do joon gajné¹i jaain²¹ ángel tya' Ña'ñu¹u' 'in jin² sii²¹i 'ii:

20 —Ráan²un, cweei¹ tee¹e xuui²¹² coon¹³ sáa³a fu Israel tsu nijúun²mo 'in 'iin²¹²in ijngaai² 'ii.

21 Joon Sé³ do garoon¹on joon gatøø¹ø xuui²¹² do coon¹³ sáa³a fu Israel. **22** Pe mo galili³i Sé³ do 'e jóon¹ Herodes sii²¹ Arquelao ty²u to² fu Judea 'goo²¹o tsaliin² do. Joon coon¹³ 'e cøu¹o gajmaa¹a Dios 'ii júu³ wa tsaliin² fu li sii²¹ Galilea. **23** Joon mo gatyaliin² li sii²¹ Galilea joon ngacwaa²¹ coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Nazaret. La joon galí¹ 'e gatsín¹ júu³ gafaa²¹a tsá² cwo¹o júu³ tyú² tya' Dios la mo féei¹ 'in jin²in:

—Iunsii²¹ tsá² 'ii: tsá² Nazaret.

Cwo¹o Wó³ saai²¹ tsá² jmi²¹ júu³ tya' Dios coon²¹ li jo 'iin tsá² seein²¹

3 1 La jee²¹² tyiin¹ Jesús Nazaret ga'láa² Wó³ saai²¹ tsá² jmi²¹ 'wii²¹² cwo¹o júu³ tyú² tya' Dios li jo 'in tsá² seein²¹ coon²¹ li sii²¹ Judea. **2** Joon gajin²in:

—Cwojaa²¹-oo' coon¹³ Dios tsu ti li tyu² Dios to² jee²¹² tsá².

3 Jaain²¹ tsá² 'in gacwoo¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹ sii²¹ Isaías gafaa²¹a cwáain¹ tya' Wó³ do mo gajin²in:

Tá² coon²¹ ni 'oo¹o jaain²¹ tsá² fu coon²¹ li jo 'in tsá² seein²¹, jin²in:

“Ijó¹ Ña'ñu¹u'. Tyaa²aa' tyú² tyii' i'ii¹³moo' 'ii, tsáa¹mo-'oo' 'e tyú¹moo’”,

jin² Isaías.

4 Joon siin¹³ Wó³ lí¹ jñú² camello, joon 'e 'ñúu¹ tu²gi lí¹ coon¹³ loo²¹. Joongi 'e gø²ø jmaai² sinii²¹ coon¹³ to² sá² moo²¹. **5** Joon 'in néei¹ ciudóo¹³ Jerusalén coon¹³ 'in néei¹ la caain²¹ li sii²¹ Judea coon¹³ 'in néei¹ coo¹³ li ngíi¹ jmi²¹ Jordán jalín² janúu²un júu³ tya'a. **6** Joon la jee²¹² jmoo¹o tyañii²¹ tya'a tyani Dios gasaa¹i Wó³ 'ii jmi²¹ tsi jmi²¹ Jordán.

7 Pe mo gacón² Wó³ cwáain¹ 'e 'áai¹ fúui¹ tsá² fariseos coon¹³ tsá² saduceos jalín² saa¹i jmi²¹, gajin²in:

—iTsá² 'in coon²¹ tsá² too² 'naa'! ¿'lin nigasii²¹i 'naa' 'e laa²¹²naa' yaanaa' jee²¹² coon²¹ wúu¹ 'e nijatyéein¹? **8** Cwojmaa²aa' jiin¹³ la tíi²i jmá¹ 'in nigajoo²¹-tsi. **9** Joon jo 'i¹-oo': “Jo 'e tsangii¹na' tsu jún² tya' 'lii²¹² Abraham jna'.” Tsu fuu²¹²uu 'naa' 'e ca 'e cuun²¹² roon¹ lo lí² jmá² Dios ca jún² tya' 'lii²¹² Abraham. **10** La lí¹ 'mó²-o líi¹i tsá² jon, joon Dios nityaa¹ tyú² ñityí² tya'a 'e tyu²u 'mó² ca tí² jmóo³, joon jilaa²¹ 'mó² 'e jo cwo¹ 'oofuu²¹ tyú² tya'a ityu²o joon ijún² coon¹³ jí². **11** 'E la ja²mo jna sáa³na 'naa' jiin¹³ coon¹³ jmi²¹ 'e lí¹ lawa coon²¹ lí² 'e nigajoo²¹-oo'. Pe 'in jó¹ ciin²¹gixu la jna isáa¹i 'naa' jmi²¹ coon¹³ Espíritu Tyú² tya' Dios joon coon¹³ jí². Feei¹gi 'ii lagi jna ce jiin¹³ jo tíi²na cón³oon mii¹i. **12** Joon san²o 'ido 'mó² tyuun²¹ trigo tsu ti lí² untyú² trigo tya'a. Ijmáa¹a coon²¹ tyi¹ tya' trigo do. I'má² trigo fu li 'má² tsá² trigo pe tyi¹ do tya'a ijún² coon¹³ jí² 'e jo dyuu¹.

Mo gasaa¹i Wó³ jmi²¹ Jesús

13 Joon gacwo'íi¹ Jesús li sii²¹ Galilea joon gangóo¹ fu li taain²¹² Wó³ do tí² jmi²¹ Jordán. Gangóo¹ 'e saa¹i Wó³ 'ii jmi²¹. **14** Pe jo 'iin²¹²in Wó³ saa¹i Jesús jmi²¹. Joon gasii²¹i Jesús:

—Nu-u ná¹ sáa²u'u jna jmi²¹. ¿Tí ñi²i 'e sáa¹³na 'nu jmi²¹?

15 Pe gajin² Jesús sii²¹i 'ii:

—Cwó²du'u lí² jiin¹³ la 'iin²¹²na. Tsu tyú²-u 'e jmoo²¹o' jilaa²¹ jiin¹³ la to² tyu² Dios.

Joon Wó³ do gacwoo¹o júu³. **16** Joon mo ngayuui¹³ gasaa¹i Wó³ jmi²¹ Jesús joon gacwo'íi¹ Jesús tsi jmi²¹ do. Joon tsifu joon ganó¹ fu ñu'fú² joon Jesús gangaa¹i 'in Espíritu Tyú² tya' Dios líi¹i maa²¹² gajngáa¹i yu' li siin²¹ Jesús. **17** Joon ganúu²un coon²¹ júu³ fu ñu'fú² 'e jin²:

—'In no-o yuun²¹ tyiia 'in 'iin²¹²na. Jløø¹³moo 'áai¹ coon¹³on.

Mo gacón² Satanás cwáain¹ xiiala líi¹ Jesús

4 1 Tsifu joon gangajée¹i 'in Espíritu Tyú² tya' Dios Jesús fu coon²¹ li jo 'in tsá² seein²¹. Icón² Satanás cwáain¹ xiiala líi¹ Jesús.

2 Joon jee²¹² tunló¹ jmii¹ joon tunló¹ 'woo¹ jo 'ee gø²ø jiin¹³ xø. Joon gatsá² un'áa¹i mo ngíi¹ joon. 3 Joon Satanás gangatyéen¹in li sin² Jesús 'e 'iin²¹²in cón² cwáain¹ xiiala líi¹ Jesús. Joon gajin²in sii²¹i Jesús:

—Wana 'nø-ø jóon¹ Dios tyøø¹³ to² cwolí² 'iñi¹ 'e cuun²¹² roon¹on no.

4 Pe Jesús gañii¹i:

—Ni jí² tya' Dios jin²in: “Jo taain²¹² tsá² tyú²-ø fu juncwii²¹ lo jiin¹³ coon¹³ 'e 'iñi¹ 'e sá² dø²ø pe coon¹³ jilaa²¹ júu³ tyú² 'e gafaa²¹ Dios Jmii²¹.”

5 Joon ngajée¹i Satanás Jesús ngalín² 'e fuu²¹ nicwaai¹³ Jerusalén. Joon gasáa¹i Jesús fu yø' cwo¹ fee¹ si² do. 6 Joon gajin² Satanás sii²¹i Jesús:

—Wana 'nø-ø jóon¹ Dios, cwó² cwotee²¹u tsø ni jí² tya' Dios 'e jin²:

Ityø² Dios to² 'e 'áa¹i 'nø ángeles tya'a.

Isáa¹i 'nø coon¹³ cwoo²¹o la coon²¹ jo tyøø²¹ cuun²¹² tí¹³i.

7 Joon gañii¹i Jesús:

—Jin²o jon ni jí² tya' Dios: “Jo untsáai¹-o'o xiiala líi¹i Ña'nøø¹ø' Dios tyi'i.”

8 Xiia²¹gi tún² ngajée¹i Satanás Jesús fu yø' moo²¹ ñíi¹ 'áai¹. Joon ga'e²e Jesús jilaa²¹ fuu²¹ náa¹ la 'ui juncwii²¹ coon¹³ jilaa²¹ 'e 'ya²gi tya'a. 9 Joon gajin²in:

—Cwóo³-oo jilaa²¹ 'elo tyi'i wana sii¹³i wojní²i tyaní³ii 'e un'goo²o jna.

10 Joon jin² Jesús sii²¹i 'ii:

—Cwei², Satanás, tsø ni jí² tya' Dios jin²: “Un'goo²o Ña'nøø¹ø' Dios tyi'i; joon jmoo²o jiin¹³ to² tyø² 'ii.”

11 Joon Satanás do gajeen²¹mo coon¹³ Jesús. Joon gatyalín² ángeles 'e unjí²in Jesús.

'Láa² Jesús 'wii²¹² jmoo¹o to² tya'a fu li sii²¹ Galilea

12 Joon mo ganúu²un Jesús 'e Wó³ do 'yúu¹i 'nøñí³ gangóo¹on fu li sii²¹ Galilea. 13 Pe jo gajaan¹ fuu²¹ Nazaret, gangacwaa²¹a fu Capernaum, coon²¹ fuu²¹ náa¹ ti tyíia¹ do. 'Wó² tya' 'lii²¹² tsacøøi¹³ Zabulón coon¹³ Neftalí. 14 La joon galí¹ 'e gatsín¹ júu³ tya' jaain²¹ tsá² sii²¹ Isafás. 'Ii jaain²¹ 'in gafaa²¹ júu³ tya' Dios la mo jéei¹. Joon gataan¹an ni jí² júu³ 'e jin²:

15 'Wó² tya' Zabulón coon¹³ Neftalí 'e roon¹ li' caai¹ tyíia¹, li' caai¹ li 'yee²¹i ñi¹ jmii²¹ Jordán li sii²¹ Galilea, li néei¹ tsá² 'in jo seein²¹ Israel.

16 'In tsá² 'in néei¹ li 'íi¹ nøø²¹ ganii²¹i coon²¹ jí² fee¹.

Joon nigajná² joo²¹ tya' 'in tsá² 'in tói¹ 'mó¹ do.
17 Joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² cwoo¹o júu³ tyú², jin²in:
 —Cwojaa²¹-oo' coon¹³ Dios tsu ti li tyu² Dios to² jee²¹² tsá².

Tø²ø Jesús tyúuin² tsá² 'in jmoo¹o to² saain²¹ joo²¹ taai²¹² jmi²¹

18 La 'ii²¹² ngóo¹o Jesús ti' tyíia¹ Galilea gangaa¹i gáí¹ tsá² taain²¹² to² pii²¹i 'mó¹ tsi tyíia¹ do. Tsa joon to² tya'a. La 'oo²¹ ruu²¹mo 'in tsá² gáí² do. Jaain²¹ sii²¹ Simón 'in sii²¹o jon Tú³, 'in jaain²¹gi sii²¹ Dí³. **19** Joon gajin² Jesús sii²¹i 'ido:

—Moo²¹o' coon¹³ jna joon jmée³na 'naa' tsá² jmoo¹o to² saain²¹ tsá² 'in lín² tsá² tyíia.

20 Tsifu joon gatuu²¹u 'mó¹ tya'a joon ngalín²mo coon¹³ Jesús.

21 Xuú ngó¹xu joon mo gangaa¹i gáí¹gi tsaruu²¹i. Jaain²¹ sii²¹ Jacobo, 'in jaain²¹gi sii²¹ Wó³. Jóon¹on Zebedeo 'ii. Táa¹i tsi barco coon¹³ jmii²¹ 'mí¹i núu³. Joon gatø²ø Jesús 'ii. **22** Joon tsifu joon ga'woo²¹mo 'e barco do. Do-o gatiuu²mo jmii²¹ joon ngalín²mo coon¹³ Jesús.

'E²e Jesús tsá² fúui¹

23 Joon gangó¹ Jesús la caain²¹ li sii²¹ Galilea 'e²e tsá² inuu cwo¹ tya' tsá² Israel sii²¹ sinagoga. Ga'e²e tsá² xiiala ilí² mi tyu² Dios to² tsá² joon gaun'láa¹i Jesús tsatsaa¹³ 'in tyán¹an jilaa²¹ nii² jmoowúu¹. **24** Joon galicwii¹mo tsá² Jesús la caain²¹ li sii²¹ Siria joon gangajée¹i tsatsaa¹³ 'in tyán¹an jmoowúu¹ 'láai² 'ii¹³. Seen²¹ 'in taai² tyí². Seen²¹mo 'inlái¹³ 'in taai² 'in'lái¹³ alma tya'a, seen²¹mo 'inlái¹i jmoo²¹ wúu¹ jooiñii¹, seen²¹mo jon 'in sitsuu¹³ cwoo²¹ ti²i. Joon gaun'láa²mo Jesús 'ii.

25 Joon fúu¹mo tsá² néei¹ Galilea ngalín²mo coon¹³ Jesús. Ngalín²mo jon 'inlái¹³ tsá² néei¹ Decápolis, coon¹³ Jerusalén. Seen²¹mo jon 'in ningalín² coon¹³ fu li sii²¹ Judea joongi fu cwoo¹³ roon¹on li' caai¹ li 'yeei²¹ ñi¹ jmii²¹ Jordán.

Cwoo¹o Jesús júu³ tyú² tsaa² moo²¹

5 **1** Joon mo gangaa¹i Jesús 'in tsá² fúui¹ li¹ gasoo¹o coon²¹ moo²¹ joon do-o gacwó²o. Joon gangatyéein¹ tsá² tya'a cu' li' li tyíin¹in, **2** joon ga'laa²¹ Jesús 'wii²¹² 'e²e 'in tsá² do, jin²in:

'Iin 'in tsá² jløøi³

3 —Jløø³mo 'in ñí²i 'e 'ná¹ licwii¹in Dios, tsu tyu² Dios to² 'ii.

4 'Jløø³mo 'in néi¹ faí³ tsu icwo¹o Dios 'ii fo'feei¹ tya'a.

5 'Jløø³mo 'in 'wo²-tsi 'áai¹ tsu i'ii²¹mo 'e juncwii²¹ 'múui².

6 'Jløø³mo 'in 'iin²¹²in 'áai¹ jmá¹a la to² tyu² Dios, tsu Dios iuncoon¹³on 'ii 'e jmoo¹o jiin¹³ la 'iin²¹²in.

7 'Jløø³mo 'in feei¹-tsi tya' tsá² xeei²¹ tsu ilifeei¹-tsi Dios coon²¹ tún² tya'a.

8 'Jløø¹³mo 'in jo tóin¹ júu³ tya'a tsu 'ii-o iní²i Dios.

9 'Jløø¹³mo 'in jmoo¹o 'e seein²¹ tsá² tyú² la 'oo²¹ 'ii tsu ilii¹in jóon¹ Dios.

10 'Jløø¹³mo 'in ní²i wúu¹ tsu 'wii¹³ jmoo¹o la to² tyu² Dios tsu Dios tyu²u to² 'ii.

11 'Jløø¹³mo 'naa' mo jíi²in tsá² 'naa' joon jmaai²¹ tsá² 'naa' joon faa²¹a tsá² júu³ tajuu²¹ gó² tyi'naa' 'wii¹³ cwáain¹ tyiia. 12 Jmaa²aa' jløø¹³naa' jo cwolii¹innaa' caain²¹ tsu 'ii¹³naa' coon²¹ 'e tyú² 'áai¹ tyii¹ fu ñu¹fú². Tsu la joon jon gajmaa¹a tsá² tya' 'in nigacwoo¹o júu³ tyú² tya' Dios ca la mo jéei¹, ga'øø¹mo tsá² 'ii.

**'Naa' líi¹naa' lawa ñi² joongi lawa coon²¹ jí¹ 'e
coo²¹ tyani tsá² taain²¹² juncwii²¹**

13 'Naa' líi¹naa' lawa ñi² jee²¹² tsá² taain²¹² juncwii²¹ lo. Pe wana jo jmaai²¹gi to² ñi² tya'a, jo li ñi²gi 'uunñi² tya'a. Jo lí² liñi²gi tún¹. Jo jmeei¹gi to² jiin¹³ 'e dya² tsá² tya'i fu¹ 'ø¹ tsá² joon.

14 'Naa', 'in líi¹ tsá² tyiia, líi¹naa' lawa coon²¹ jí² 'e coo²¹ tya' tsá² taain²¹² juncwii²¹. Wana ná¹ coon²¹ fuu²¹ yu¹ moo²¹ jo lí² 'meei²¹ 'ña'a. 15 La joon jon jiin¹³ jaain²¹ tsá² jo lí² 'úi¹ jí² coon²¹ jí² coo²¹o joon sii²¹i nu¹ coon²¹ 'mó² 'ii²¹ cwuu²¹. Pe xu¹ joon isii²¹i li yu¹gi do joon lí² jnee¹i jleei²¹ 'in néei¹ tsi inuu do. 16 Joon la joon 'naa' jmaa²aa' 'e tyú² 'e tii²naa' joon coon¹³ la joon icón² tsá² cwáain¹ 'e tyú² jmoo²oo' joon iun'goo²¹o tsá² Dios Jmii²¹ tyii¹ tyiin¹ nu¹fú².

'E²e Jesús tsá² cwáain¹ tya' ley

17 'Jo cwolíi²naa' gacwéi¹na 'a jmáa³aa 'e jo 'ee to² tí¹gi ley tya' 'lii²¹² Moisés coon¹³ júu³ ga'ee¹ 'in nigacwoo¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹. Jon'on gagóo³oo jmáa³aa la joon, gagóo³oo jmaa¹³aa tsá² júu³ 'ee 'øøi²¹-tsi tsá² 'e júu³ do. 18 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa' la 'ii²¹² roon¹on ñu¹fú² coon¹³ cwoo¹³ juncwii²¹ jiin¹³ ca pii¹³ wa'a lí¹ 'e jo 'ee to² tí¹ 'e ley do. Jmaa²¹mogi to² ca gatsín¹ jilaa²¹ 'e ná² lí¹. 19 Joon doñi¹in wana jo jmoo¹o la to² tyu² ley do, xu¹fiin¹³ 'e 'wéi¹gi 'e ley do, joon 'e²e tsá² 'e jmáa¹a tsá² la joon, xaa²¹gi 'in tsá² do la jee²¹² jilee²¹ li tyu² Dios to². Pe 'in jmoo¹o jiin¹³ la tí² to² tyu²u joon 'e²e tsá² 'e jmáa¹a la joon, tsafee¹mo ilii¹in li tyu² Dios to². 20 Tsu fuu²¹²uu 'naa' wana jo 'øøi²¹gi-'oo' joon wana jo jmaa²gi' jiin¹³ la 'iin²¹²in Dios jmá¹ tsá² lagi 'in tifo² tya' ley coon¹³ 'in tsá² fariseos jo jmii²¹² cwotáan²naa' li tyu² Dios to².

'E²e Jesús tsá² cwáain¹ tya' 'nii²¹-tsi tsá²

21 'Nanu²uun² júu³ tya' 'lii²¹² tsacøøi¹³ jin²: “Jo jngaa¹²naa' tsá², tsu 'ná¹-a lisá² 'ii²¹ tya' 'in jngaai¹² tsá².” 22 Pe fuu²¹²uu 'naa', doñi¹in 'in tya'nii²¹-tsi coon¹³ ruu²¹i ilisá² 'ii²¹ tya' 'ii. Joon tya' jilee²¹ 'in jíi²in

ruu²¹i 'in tsacøøi¹³ jee²¹² 'in tyu² to nifu ijmáa¹a 'ii²¹ tya' 'ii. Joon 'in unsii²¹ ruui²¹: “Tsá² caai²¹ 'nũ.” ‘Áai¹ tyan' 'ii¹ fo² li sityú² 'in jin² la joon.

23 'Wii¹³ joon wa 'iin²¹²u'u cwo²'o Dios coon²¹ 'e 'yaai¹-o'o inũ cwo¹ pe la jee²¹² siin¹³'in tyani altar do wa'a gatii²¹-o'o 'e 'ee¹mo ruu²¹u 'nũ, **24** tú² 'e cwo²'o Dios 'e 'yaai¹-o'o do tyani altar. Joon cweei², cwojmaa¹³a júu³ røø²¹ coon¹³ ruu²¹u. Joongi ñi²i ñicwo²'o 'e 'yaai¹-o'o do.

25 'Joon wana 'iin²¹²in tsajée¹i 'nũ tyani tsaa'to² 'e cwo¹'o 'nũ tsaa², síin¹³ coon¹³on júu³ røø²¹ tya'i fu li cwolín²naa' coon¹³on joon coon¹³ la joon jo tsajée¹i 'nũ tyani tsaa'to². Tsu wana gajée¹i 'nũ tyani tsaa'to² do, joon ityu²u to² 'ii¹³ tya'a tsajéei¹ 'nũ 'nũñi³. **26** Joon 'e la ja²mo fuu²¹²uu 'nũ jo lí² júu¹³u 'nũñi³ do ca cí²i coonti 'e cuu² do.

'E²e Jesús tsá² 'e jo feei¹ tsá² tsamí²

27 'Nanũ²ũn' júu³ tya' 'lii²¹² tsacøøi¹³ 'e jin²: “Jo foo¹u'u tsamí² tya' tsá² xeei²¹.” **28** Pe fuu²¹²uu 'naa' doñi'in 'in jóø²i jaain²¹ tsamí² joon wana sooin²¹ tsá² 'ii lawa'a 'e niga'laa²¹o coon¹³ 'ido.

29 'Wana unní²i tsáa¹ jmoo¹ 'le²u, tyí²ta, pí²ta wíin² tsu tyú²gi wa'a tsa'íi¹ unní²i do lagi wa cwoo¹³'o li 'ii²¹ la tøø²¹u'u. **30** Sina cwoo¹'o tsáa¹ jmoo¹ 'le²u tyũ¹³u, pí²ta wíin² tsu tyú²gi tyi'i tsa'íi¹ cwoo¹'o lagi wa cwoo¹³'o li 'ii²¹ la tøø²¹u'u.

'E²e Jesús tsá² wa'a tíui² tsá² tsamí² tya'a

31 'Gajin²in tsá² la mo jéei¹: “Wana tíui² tsá² tsamí² tya'a 'ná¹ cwo¹'o coon²¹ mo'jí² jin²in 'e nigatíu¹mo 'oo²¹²o.” **32** Pe fuu²¹²uu 'naa' wa gatíui² tsá² 'oo²¹²o, wana jo mo 'lää¹a coon¹³ tsañũ¹ xeei²¹, 'in tsañũ¹ do jmoo¹'o 'e 'lee²¹i 'in tsamí² do wa cuu²¹i cwoo²¹'o tún¹ coon¹³ tsá² xeei²¹. La joon jon doñi'in tsañũ¹ 'in cuui²¹ cwoo²¹'o coon¹³ jaain²¹ tsamí² 'in nigatíui² nũ¹ tya'a i'noo¹'o 'in tsañũ¹ do tsaa² lawa'a fee²¹i tsamí² tya' tsá² xee²¹mo.

'E²e Jesús tsá² 'e jo 'é¹ tsá² Dios

33 'Nanũ²ũn' júu³ tya' 'lii²¹² tsacøøi¹³ 'e jin²: “Jo cuu¹³u júu³ tyi'i 'e niga'é¹u tyani Ña'ñũ¹u.” **34** Pe fuu²¹²uu 'naa' jo 'é¹u'u tyani tsá² coonti. Jo 'é¹u'u coon¹³ ñũ'fú² tsu joon si² li silií²¹² tya' Dios. **35** Jon'gi'i 'é¹u'u coon¹³ cwoo¹³ juncwii²¹ tsu do-o 'ø²ø² Dios. Jon'gi'i coon¹³ Jerusalén tsu do-o fuu²¹ tya' røøi¹³ 'in feei¹. **36** Jo 'é¹u'u Dios coon¹³ po'tyi²i tsu jo lí² litaa²¹ si 'wii¹ 'ee jiin¹³ coon²¹ jnú¹ tyi'i. **37** Jiin¹³ fóo¹³'o “joon” si “ún³” 'ee. Wana foo²¹gi'i 'áai¹ lawa 'e faa²¹a 'in 'lii¹³.

'E²e Jesús tsá² 'e jo coon¹on tsá² tya'a

38 'Nanuu²uun' júu³ tya' 'lii²¹² tsacøøi¹³ 'e jin²: “Wana gatyí²¹i coon²¹ mi² unni² tsá² la joon jon tyí¹ tsá² mi² unni²i. Joon wana gatyí²¹i moojon² tsá² la joon tyí¹ tsá² moojón²on.” **39** Pe fuu²¹²uu 'naa': Jo tii¹³u'u coon¹³ 'in gó². Li' cii¹³i jmaa²¹a. Wana gatyuu¹un tsá² ju²¹u cataain²¹² pe cwóo¹³o li' cataain²¹gi ju²¹u cwotyuu¹un. **40** Wana 'in 'iin²¹²in tsajée¹i 'nu tyani tsaa'to² 'e 'iin²¹²in tyí¹i 'mi² tyii¹³i. Cwoo¹³o 'mi² tyii¹³i, cwóo¹³o jon 'mi¹³ jnú¹ yu lúu¹³u. **41** Joon wana 'in jin² cwocón²¹on láa¹a coon²¹ kilometro cwocón²¹on coon²¹gi líi¹. Joon wana 'in mi¹³ 'nu cwoo¹³o 'ee mi¹i do. **42** Joon mo 'iin²¹² tsá² 'e tyí² tyi¹i cwoo¹³ta.

'E²e Jesús tsá² 'e ná¹-a 'e li'iin²¹²in tsá² 'in 'eei¹ 'ii

43 'Nanuu²oo' jon júu³ tya' 'lii²¹² tsacøøi¹³ 'e jin²: “Cwoli'iin²¹²mo'o tsá² 'in seen²¹u'u tyú² coon¹³on joon 'ee¹mo'o 'in 'eei¹ 'nu.” **44** Pe jna-gii fuu²¹²uu 'naa', —gajin² Jesús— cwoli'née¹moo' 'in 'eei¹ 'naa', fáa¹³aa' tyú² tya' 'in faa²¹a 'laa²¹ tyii', jmaa²aa' jmaai² 'e tyú² tya' 'in 'eei¹ 'naa', fáa¹³aa' júu³ tyú² tya' 'in jii²in 'naa' joon tya' 'in jmaai²¹ 'naa'. **45** Joon coon¹³ la joon ilii²naa' jón¹ Dios ñu²u' 'in tyíin¹ ñu'fú². Tsu Dios jmoo¹ 'yeei²¹ ñi¹ tya' tsá² gó² la joon jon tya' tsá² tyú¹, jmoo¹o jon 'e tsáa¹ jmí¹ jee²¹² tsá² jmoo¹o la to² tyu² la joon jon jee²¹² 'in tsá² 'in jo jmoo¹o la to² tyu². **46** ¿Tí líi²naa' 'e tí²-tsi Dios tyii' wa'a 'iin²¹²naa' jiiin¹³ 'in 'iin²¹²in 'naa'? Tsu 'in cón²on 'laa¹³ tya' li 'ni¹ tsá² jmoo¹o la joon. **47** ¿Tí líi²naa' 'e tyú² jmoo²oo' mo foo¹³naa' 'e tyú² tya' jiiin¹³ 'in tyú² seen²¹naa' coon¹³on? Ca 'in jo cwii¹in Dios jmoo¹o la joon. **48** Tsu 'wii¹³ joon jmaa²aa' tyú² tya' jileei²¹ tsá² la jmoo¹o Dios tyíin¹ ñu'fú² tyú² tya' jileei²¹ tsá².

'E²e Jesús tsá² tya' to² tyú² 'e jmoo¹o tsá²

6 **1** 'Jo jmaa²aa' 'e tyú² tya' tsá² jiiin¹³ la ní²i tsá² xeei²¹, tsu wana jmoo²oo' la joon jo 'ii¹³naa' tya' Ña'ñu¹u' Dios tyii' 'in tyíin¹ ñu'fú² jiiin¹³xu tya' 'e tyú² 'e nigajmaa²aa' do. **2** Tsu 'wii¹³ joon jo fu²¹u tsá² mo 'e cwo²¹o tsá² sityéin¹³ jmi²¹². Tsu seen²¹ tsá² 'in sisí²i 'i¹-tsi 'e jmoo¹o inuu cwo¹ sinagagas joon jee²¹² 'nú¹ 'in jmoo¹o 'e tyú² tya' 'in sityéin¹³ jmi²¹² pe jiiin¹³ 'e ní²i tsá². Joon faa²¹ tsá² tyú² tya'a. Pe 'e la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', coon¹³ 'e tyú² do 'e nigafaa²¹ tsá² tya'a ga'ii²¹mo 'ido jiiin¹³ 'ii²¹i 'e gatí²i. **3-4** Pe mo cwo²¹o 'e 'in sityéin¹³ jmi²¹², 'uun²¹mo cwo²¹o, ce jiiin¹³ 'in seen²¹ tyú² coon¹³on jo ñii¹i. Joon Ña'ñu¹u' tyi¹i 'in ni¹ jilaa²¹ 'e jmoo¹o tsá² 'uui²¹ icwo¹o 'nu 'e gatí²u.

'E²e Jesús tsá² xiiala lí² faa²¹ tsá² júu³ tyú²

5 'Joon mo foo²oo' júu³ tyú² jo jmaa²aa' la jmoo¹o 'in tsá² 'in sisí²i 'i¹-tsi 'e jmoo¹o. 'In tsá² do tí²-tsi téen²in inuu cwo¹ sinagogas joon li lí¹ tyú¹³ jee²¹² 'nú¹ téen²in faa²¹ a júu³ tyú² tya'a li ní¹ tsá². Pe 'e la ja²mo fuu²¹²uu 'naa': niga'i²¹mo 'in tsá² do 'e gatí²i. 6 Pe mi fo²o júu³ tyú² tyi'i joon 'ú¹u tsi inuu joon jni²i 'ñú¹ do joon mi²i 'uui²¹ tyani Ñú²¹u. Joon Ñú²¹u 'in ní¹o jilaa²¹ 'e jmoo¹o tsá² 'uui²¹ icwo¹o nū 'e gatí²u.

7 'Joon mo fó²oo' júu³ tyú² jo jmaa²aa' la jmoo¹o 'in jo cwii¹in Dios Jmii²¹, tsá² 'in faa²¹ a júu³ 'e jo 'ee to² tí² 'ii. Joon 'i¹-tsi 'e nuu¹un dios tya'a wa faa²¹ a 'láai² naa' júu³ tyú² tya'a. 8 Jo jmaa²aa' la jmoo¹o 'ino tsu Ñú²¹u ní¹o jilaa²¹ 'e 'naa²aa' la nū'gi 'e mí²ii'. 9 Tsu 'wii¹³ joon mo fó²oo' júu³ tyú² joon fo²oo' la no:

Nū¹u' tyiín¹ ñū'fú²,

cwoun'goo²¹o tsá² jiin¹³ 'nū-u.

10 Cwolí² 'e tyu²¹u to² jee²¹² tsá².

Cwojmaa¹a tsá² taain²¹² juncwii²¹ jiin¹³ la 'iin²¹²u'un la jmoo¹o 'in taai² ñū'fú².

11 Cwoo¹³ jna'a 'uunñi² tyii'i jmi²¹² no jiin¹³ la 'naa²¹a'a.

12 Jmaa²a fee¹-o'o 'wii²¹² tyii'i jilaa²¹ 'e gó² 'e nigajmoo²o'o.

Tsu la joon jna'a nigajmoo²¹o'o fee¹-tsii'i 'e gó² 'e nigajmaa¹a tsá² tyii'i.

13 Jo cwo²¹o wa'a 'e 'naa²¹a'a tsaa²; 'láa²i jna'a jee²¹² jilaa²¹ 'e gó².

Tsu tyi'nū-u jilaa²¹ to² coon¹³ jilaa²¹ 'ii²¹ coon¹³ jilaa²¹ 'e 'ya²gi coon²¹ tøø²mo. Amén.

14 'Tsu wana 'naa' jmoo²oo' feei¹-oo' tya' 'in nigajmaa¹a 'e gó² tyii' la joon jon Ñú²¹u 'in tyiín¹ ñū'fú² ijmáa¹a feei¹-tsi 'wii²¹² tyii'. 15 Pe wana jo jmoo²oo' feei¹-oo' tya' tsá² xeei²¹ la joon jon Ñú²¹u jo ijmáa¹a feei¹-tsi 'wii²¹² tsaa² tyii'.

'E²e Jesús tsá² cwáain¹ tya' mo gø² tsá² tyiiañi¹

16 'Joon mo cøø²øø² tyiiañi¹ jo jmaa²aa' fa'í³ líi²naa' la jmoo¹o 'in sisí²i 'e 'i¹-tsi 'e jmoo¹o. Tsi 'iin²¹²in 'in tsá² do 'e iñí² tsá² 'e gø²ø tyiiañi¹. 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa' niga'i²¹mo jilaa²¹ ití²i. 17-18 Pe mo cøø¹³ø tyiiañi¹ roon¹³un ní²i joon xaai²¹² tyí²i wuu²¹ 'e jo liñí²i tsá² 'e cøø¹³ø tyiiañi¹. Wa cøø¹³ø tyiiañi¹ 'uui²¹ 'e liñii¹o Ñú²¹u joon 'ii icwo¹o 'nū 'e gatí²u.

'E²e Jesús tsá² xiiala lí² sáa¹i 'e tyú² tya'a fu ñū'fú²

19 'Jo saa²aa' jilaa²¹ 'e tyú² tyii' fu ni cwoo¹³ juncwii²¹ tsu fu ni cwoo¹³ juncwii²¹ joo'fu² cuu²¹u, si ili'oo² 'ee si itsataai² 'uun²¹ icón² 'ee.

20 'Áa¹mo tyú²gi tyii' wa saa²aa' 'e tyú² tyii' fu ñū'fú² li jo icuu²¹u joo'fu²

jon'gi ili'oo² joon jo lí² tsataai² 'uun²¹ icón². **21** Joon doñilii' 'e sáai¹ tsá² 'e tyú² tya'a do-o jon 'iin²¹²in cwá²a —jin¹² Jesús.

'E²e Jesús tsá² xiiala ilí² ngí¹i coon²¹ tsáa¹

Faa²¹gi Jesús jin¹²in:

22 —La 'i¹-tsi tsá² la joon ingí¹. Joon wana canii² 'i¹-tsi tsá² coon²¹ tsáa¹ ingí¹ la ngí¹ tsá² mo jmií¹. **23** Pe wana gó² 'i¹-tsi tsá² jo ñii¹i xiiafu tsáa¹ la mo ngí¹ tsá² mo 'woo¹. Joon wa líi²i tsá² 'e ngii¹i mo jmií¹ pe 'e gó²o 'i¹-tsi 'áa¹mo 'íi¹ nuu²¹ lí ngii¹i.

'E²e Jesús tsá² 'e 'ná¹-a 'iin²¹²in jiin¹³ Dios Jmií²¹

24 'Jiin¹³ jaain²¹ tsá² jo lí² jmáa¹a la to² tyu¹² gáí¹ ñi'fii²¹². Tsu ili'ee¹i 'in jaain²¹ joongi 'in jaain²¹gi ili'iin²¹²mo. Joon wana ijmáa¹a la to² tyu¹²u jaain²¹ 'e jo 'ee ilitsáai¹-tsi 'in jaain²¹ do. Joon jo lí² jmá¹a tsá² la to² tyu¹² cuu² la 'ii²¹² jmoo¹o la to² tyu¹² Dios.

'E²e Jesús tsá² 'e 'aa¹mo Dios Jmií²¹ 'in tsaa¹-tsi 'ii

25 'Tsu 'wii¹³ joon fuu²¹²uu 'naa', jo cuu¹³-'oo' coon¹³ jilaa²¹ 'e cøø²øø' coon¹³ 'e 'uu²uu' 'e taan²¹²naa' juncwii²¹ jon'gi tya' 'mi² tyi²ii'. Tsu tyiin²gi juncwii²¹ tya' tsá² lagi 'e gø¹² tsá² joon tyiin²gi cuerpo tya' tsá² lagi 'mi² 'e tyi²i. **26** Coon²oon' cwáain¹ tya' ton¹ 'øø¹i tya'cwí² tsu jo 'ee jñii¹i, jon'gi 'ee roo²¹ tya'a 'e coon¹on, jon'gi 'e coon¹on wa 'máa¹a tsi tyuu², xu líi 'i Ñu²oo' 'in tyíin¹ ñu'fú² cwoo¹o 'e gø¹²ø 'ido. Joon tyiin²gi 'naa' lagi ton¹. **27** Jiin¹³ jaain²¹ jee²¹² 'naa' lí² jmé¹i 'ña'a ca'no¹³ metro lí nii¹gi coon¹³ jilaa²¹ 'e cu¹²-tsi líi²i.

28 '¿'Ee lí' cu¹²-'oo' coon¹³ jilaa²¹ 'mi² tyi²ii'? Tyaan²aan' cwáain¹ lí³ cartu¹² 'e cwaain²¹ jiin¹³ lí cwii²¹. 'E lí³ do jo jmoo¹o to² jon'gi 'mii¹i 'mi² **29** pe fuu²¹²uu 'naa', ca 'lii²¹² røøi¹³ Salomón coon¹³ jilaa²¹ 'e 'ya¹²gi tya'a jo lí la lí 'e lí³ do. **30** Joon wana gajmaa¹a Dios jilaa²¹ lí³ 'ya¹²gi 'e taa²¹ coon²¹ jmií²¹² joon coo²¹o coon¹³ jí², cwoliñí² 'naa' icwo¹ Dios 'naa' jilaa²¹ siin¹³iin'. iTsá² 'in cu¹²-tsi coon¹³ Dios 'naa'! **31** Tsu 'wii¹³ joon jo cwotaan²naa' cu¹²-'oo' coon¹³ Dios. Jo 'i¹-'oo' 'ee icøø²øø' jon'gi tya' i'uu²uu' jon'gi tya' 'mi² ityíi¹³ii'. **32** 'Áa¹mo 'i¹-tsi 'in jo cwii¹in Dios tya' jilaa²¹ 'e júu³ lo, pe Ña'ñu¹u' 'in tyíin¹ ñu'fú² ñii¹o jilaa²¹ 'e 'ná¹ jméi¹ to² tyii'. **33** Pe cwoo¹³-'oo' 'e tyu¹² Dios to² 'naa' joon jmaa²aa' jiin¹³ la 'iin²¹²in. Joon wana jmoo²oo' la joon i'ii¹³naa' jilaa²¹ 'e catyiaa² do. **34** Jo 'i¹-'oo' jmií²¹² nano tya' faí³ ilisá² tsa'oo²¹ tsu faí³ ilisá² tsa'oo²¹ 'e tya' tsa'oo²¹-o joon. 'E faí³ 'e sá² la coon²¹ jmií²¹² líin²mo tya' jmií²¹² joon.

Jo jmaa²aa' 'ii'²¹ tya' tsá² xeei'²¹

7 1 'Jo jmaa²aa' 'ii'²¹ tya' tsá² xeei'²¹ joon jo ijmá¹a Dios 'ii'²¹ tyii'.
 2 Tsu Dios ijmá¹a 'ii'²¹ tyii' jiin¹³ la nigajmaa²aa' do. Coon¹³ 'ii'²¹
 'e gatyin²aan' tya' tsá² coon¹³ 'ii'²¹ joon icon¹on Dios 'ii'²¹ tyi'naa'.
 3 Tyú² jøø²'ø' 'e tyi¹ pi³ 'yü unni² tsaruu²¹'u pe jo cón²on cwáain¹ coon²¹
 po³ 'mó² 'yü unni²i 'wo'o. 4 ¿Ee li' fu²'u tsaruu²¹'u: "Cwó² tyí³ii tyi¹ 'yü
 unni²i", pe joongi 'yü coon²¹ po³ 'mó² 'yü unni²i? 5 i'In sisi¹i 'i'-tsi 'e
 jmoo¹o 'naa'! Tyi¹du' po³ 'mó² 'yü unni²i jéei¹ joongi lí² tyi²i tyi¹ 'yü
 unni² tsaruu²¹'u.

6 'Jo cwoo²oo' 'e júu³ cwaai³ tya' Dios tya' tsá² 'in líi¹i la líi¹i tsii²¹, 'in
 jo tsí¹ tsa'goo¹o, jo 'ee ilinü¹³ü jiin¹³ ijme²¹mo 'naa'. La joon jon jo
 cwoo²oo' jilaa²¹ 'e jai² líi²naa', 'e li la li perlas tyii', tya' 'in tsá² 'in líi¹i la
 líi¹i ñí¹ tsu jiin¹³ i'ø¹o 'e júu³ do —jin² Jesús.

Cwoo¹³-'oo' 'e cwo¹ Dios 'naa' 'e tyú² tya'a

Faa²¹gi Jesús jin²in:

7 —Mí²ii' joon icwo¹ Dios 'naa'; joon wana 'naa'²¹naa' Dios joon
 ityee²¹moo' 'ii'; joon wana pó²oo' 'ooa'nú¹, Dios i'ná² tyii'. 8 Tsu tya'
 jileei²¹ 'in mí¹i, i'ii'²¹mo; joon jileei²¹ 'in 'noo¹o ityii¹³a; joon 'in pó²
 'ooa'nú¹ 'e 'náa¹a i'ná¹ tya'o.

9 'Jiin¹³ jaain²¹ jee²¹² 'naa' jo icwoo²oo' yüün²¹ tyii' coon²¹ cuun²¹²
 wa'a gamii¹i coon²¹ 'iñi¹. 10 Jon'gi cwoo¹³naa' jaain²¹ mii²¹ wa'a
 gamuu¹i jaain²¹ joo²¹ taai² jmii²¹. 11 Joon wana 'naa', 'in líi¹i 'in gó²,
 ñí²oo' 'e cwoo²oo' 'e tyú² tya' yüün²¹ tyii', fee¹gi 'áai¹ icwo¹ Dios 'e tyú²
 tya' 'in mí¹i.

12 'Tsu 'wii¹³ joon jmaa²aa' tya' tsá² xeei'²¹ jiin¹³ la 'iin²¹²naa' jmaa¹a
 tsá² xeei'²¹ tyii'. Coon¹³ la joon itiin¹³moo' 'e ley tya' Moisés coon¹³
 jilaa²¹ júu³ tya' 'in tsá² 'in gacwoo¹o júu³ tyú² tya' Dios ca la mo jéei¹.

Cwoo¹³-'oo' 'ii' 'naa' 'ooa'nú¹ cu² áai¹

13 'Ii¹ 'naa' 'ooa'nú¹ cu² 'áai¹ tsu 'ú² 'áai¹ 'e 'ooa'nú¹ si² li 'ii²¹ joon 'e
 fu¹ 'e tsá¹a li 'ii²¹ 'áa¹mo 'ú² 'e fu¹ joon. Joon fúu¹mo tsá² tsalín² fu¹
 joon. 14 Pe cu² áai¹ 'e 'ooa'nú¹ tyi² fu ñü'fú² joon tii² 'e fu¹ 'e ngo² fu
 ñü'fú². Joon xu tsá² 'in tsaa²¹ 'e fu¹ 'e tsá¹a ñü'fú².

Cwii¹i tsá² 'mó² 'oofuu²¹ coon¹³ 'oofuu²¹ tya'

15 'Un'øø¹naa' yaanaa' coon¹³ 'in tsá² 'in jin² 'e faa²¹a cwáain¹ tya'
 Dios pe jo jo¹. Jalín²mo jee²¹² 'naa' lawa joo'saa²¹ xuui²¹² 'in 'wo²-tsi
 'áai¹ pe 'yia¹ tsiinuu²¹ 'in 'lîi³mo 'ii. 16 Lí²-i licwii²¹naa' 'ii coon¹³ jilaa²¹
 'e jmoo¹o tsu jo cún¹ tsá² mî³ wuunjøø¹³ 'mó² tóon¹, jon'gi cún¹ tsá² mî³
 cwaríi³ 'mó² tóon¹ náa². 17 La joon jon coon²¹ 'mó² 'oofuu²¹ tyú² cwoo¹o
 jiin¹³ 'oofuu²¹ tyú²-ü. Coon²¹ 'mó² 'e gó² cwó¹o jmaai² 'oofuu²¹ 'e gó²-o.

18 Coon²¹ 'mó² 'oofuu²¹ tyú² jo lí² cwo¹ 'oofuu²¹ gó² jon'gi lí² cwo¹o coon²¹ 'mó² 'oofuu²¹ gó² 'oofuu²¹ tyú². **19** Joon jilaa²¹ 'mó² 'oofuu²¹ 'e jo cwo¹o 'oofuu²¹ tyú² 'ná¹ 'wiin²¹in joon coo¹o. **20** Iliñí² 'naa' xiiala líi¹i tsá² coon¹³ jilaa²¹ 'e jmoo¹o.

Jo jileei²¹ i'ii²¹i li tyíin¹ Dios Jmii²¹

21 'Jo jileei²¹ itsataai² li tyíin¹ Dios Jmii²¹, 'in nigasi²¹i jna jin²in: “Ña'ñu¹u', Ña'ñu¹u'.” Jiin¹³ 'in nigajmaa¹a la to² tyu² Ñu³oo itsataai² li tyíin¹in ñu'fú². **22** Joon mi tyé¹ jmii²¹² joon fúu¹mo 'in jin²in si²¹i jna: “Ña'ñu¹u', nigafaa²¹ jna'a coon¹³ 'e sii²¹ 'nu, joon coon¹³ 'e sii²¹ 'nu niga'wóo³na'a 'in 'lii³ taai² 'alma tya' tsá², la joon jon nigajmoo²¹o'o milagros fee¹ 'láai² tya' tsá².” **23** Pe joon ifuu²¹²uu 'ii: “Jo mo galicwí³na 'naa', jeen¹³naa' tyaní³ii jileei²¹naa' 'in nigajmaa¹a 'e gó²” —jin² Jesús.

Tún² 'ii¹³ tiifuu²¹ jmoo¹o tsá²

Faa²¹gi Jesús jin²in:

24 —Jileei²¹ tsá² 'in nuu¹un joon jmoo¹o la to² tyu²u líi¹i la líi¹ tsá² 'in 'øøi²¹-tsi, 'in jmoo¹³ 'nú¹ ni cuun²¹². **25** Joon mi jó¹ jmí¹ mii²¹, joon galifee¹ jmii²¹, joon 'la¹ tyí² 'e 'nú¹ do pe jo gacii¹² tsu si² ni cuun²¹². **26** Pe 'in nuu¹un joon jo jmoo¹o la to² tyu²u líi¹i la líi¹ tsá² 'in báí¹ 'in gajmaa¹³ 'nú¹ ni too¹³. **27** Joon mo najó² jmí¹ joon galifee¹ jmii²¹, ga'la² tyí² 'e 'nú¹ do. Joon gaci²mo 'e 'nú¹ do coonti.

28 Joon mo gauntyeei¹ Jesús júu³ tyaa¹a do 'áai¹ tsa'goo²¹-tsi jileei²¹ coon¹³ 'e ga'ee¹e Jesús do. **29** Tsa ga'e²e Jesús tsá² lawa 'in 'oo¹o to² jo 'ee¹ la 'é¹ 'in tifo² tya' ley tya' Moisés.

Un'láai² Jesús jaain²¹ tsá² 'in líi¹ jmoowúu¹ 'e jgoo²¹ tya'

8 **1** Mo gajngáa¹i Jesús 'e moo²¹ do fúu¹mo tsá² ngalín² caluu. **2** Joon gangatyéen¹in jaain²¹ tsá² 'in líi¹ jmoowúu¹ 'e jgoo²¹ tya' coo¹³ li ngaai¹ Jesús. Joon 'in tsá² do gasii²¹i wojní¹i tyani Jesús joon jin²in si²¹i Jesús:

—Tsañu¹, feei¹du¹-o'o, wana 'iin²¹²u'un lí²-i un'láa²u jna.

3 Joon gataan¹an Jesús cwoo²¹o tya' 'ido joon jin²in si²¹i 'ido:

—'iin²¹²moo jon. Un'láa²moo 'nu.

Joon tsifu joon ga'láa²mo 'e jmoowúu¹ 'e jgoo²¹ 'e líi¹i. **4** Joon jin² Jesús si²¹i 'ido:

—Jo 'in fu²¹u jiin¹³ jaain²¹. Jiin¹³ cwoo¹³o cwo'eei¹³ 'wo'o untsá².

Joon cwocwoo²¹o fa¹ tya' Dios jiin¹³ la to² gaty² ley tya' Moisés. Joon coon¹³ la joon liñi¹ tsá² 'e niga'láa²mo'o.

Gaun'láai² Jesús tsa'leei¹³ tya' 'in tyu¹² to² 'láa²

5 Joon mo ga'í² Jesús fuu²¹ Capernaum joon gangatyéen¹ 'in jaain²¹ 'in tyu¹² to² 'láa² Roma co' li siin¹² Jesús 6 joon gajin¹² 'in sii²¹ 'ii:

—Tsañuu¹, jmaa²¹ a feei¹ -'o'o 'wii²¹² tyiia tsu jaain²¹ tsa'leei¹³ tyiia raain¹ tsaa¹³ a coo¹³ 'mó² fu tyiia. 'Áai¹ jó¹ tsaa¹³ a cuu¹³ 'áai¹.

7 Joon Jesús gajin¹² in:

—Iní³ oo, niun'láa² na.

8 Joon 'in tyu¹² to² 'láa² do gañii¹:

—Tsañuu¹, jo tñi² na 'e 'u²¹ u inuu tyiia, jiin¹³ tyu¹² u to² 'e un'láa² mo tsa'leei¹³ tyiia joon i'láa² mo. 9 Seen²¹ mo jaain²¹ 'in tyu¹² to² jna; jna-a jon tyu¹³ u to² 'láa². Joon mo tyu¹³ u to² 'láa² tyiia 'e tsáa¹ a, tsaa²¹ o. Joon wa fuu²¹² uu, “na¹” joon joo²¹ -o. Joon wana tyu¹³ u to² tsa'leei¹³ tyiia 'ee jmáa¹ a, jmaa¹ o.

10 Joon mo ganúu² un Jesús 'e júu³ lo joon ganga'goo²¹ -tsi, joon jin¹² in sii²¹ 'in ngalín² caluu:

—'E la ja² mo fuu²¹² uu 'naa', jo mo gatsee²¹ na jiin¹³ jaain²¹ jee²¹² tsá² Israel 'in jo¹ líi² i la jo¹ líi² 'ino. 11 Fuu²¹² uu 'naa' 'e fúu¹ mo jalín² li 'yeei²¹ ñi¹, jalín² mo jon li' li yooi¹³ ñi¹ jaa¹³ i 'í¹ coon¹³ Abraham, coon¹³ Isaac coon¹³ Jacob fu li tyu¹² Dios to² ñu'fú². 12 Pe i'woo²¹ mo Dios fu caluu 'in nanáa¹ tyú² tya' 'e dø¹ do. I'woo²¹ mo fu caluu li 'íi¹ nuu²¹. Joon ityi¹² i, joon cuu²¹ i moojóon¹ on —jin¹² Jesús sii²¹ i tsá² fúui¹ do.

13 Joon gajin¹² Jesús sii²¹ i 'in tyu¹² to² 'láa² do:

—Cwei¹ fu tyi¹ i, 'e jo¹ ni galíi² u'u ilí² tyi¹ i.

Joon 'in tsa'leei¹³ tya'a tsifu joon ga'láa² mo.

Gaun'láa² mo Jesús 'yiiiaunsáa³ Tú³

14 Joon gangó¹ o Jesús fu li tyíin¹ Tú³, joon do-o gangaa¹ i 'yiiiaunsáa³ Tú³ taain¹ yu tyíi². 15 Joon gason¹ Jesús cwoo²¹ o joon tsifu gacwó² tyíi². Joon tsifu joon garoon¹ on joon gatyaa¹ tyú² 'e idø¹ Jesús coon¹³ 'in catyaa² do.

Gaun'láai² Jesús tsá² fúui¹

16 Joon mo gatséi¹ ñi¹ gangajée¹ i tsá² 'in taai²¹² 'in 'liii³ alma tya'a li sin¹² Jesús. Joon mo gatyú¹² Jesús to² 'e 'wé¹ i 'in 'liii³ do joon ga'woo²¹ mo. Joon Jesús gaun'láai² ce jileei²¹ 'in tsatsaa¹³ do. 17 La joon galí¹ 'e gatsín¹ júu³ ga'íi² 'in tsá² gacwoo¹ o júu³ tya' Dios la mo jéei¹ sii²¹ Isaías mo gajin¹² in: “Gajeen¹³ mo 'e jo pí³ -tsi', joon ga'wo¹² o jmoowúu¹ 'e lee² e'.”

Lawa 'in 'iin²¹²in ngí² coon¹³ Jesús

18 Joon mo gangó¹ Jesús 'áai¹ fúui¹ tsá² niteen¹in ce cu' li' li siin¹²in, joon gatyú² Jesús to² wa'a tsalín² tsá² tya'a li' ngoo¹³ li náa¹ tyíia¹ do.

19 Joon jaain²¹ jee²¹² 'in tifo² tya' ley do gangatyéen¹in li sin² Jesús joon jin²in sii²¹i Jesús:

—Tifo², 'iin²¹²na ní³ii coon¹³ 'nũ doñixiia' cwoo¹³o.

20 Joon Jesús do gañii¹i:

—'In cwii¹ sá² too²¹ tya'a tii² xá¹ joon 'in ton¹ sá² sii²i pe 'in Ruu²¹i Tsá² jo sá² tya'a li ján³.

21 Jaain²¹gi 'in líi¹i tsá² tya'a gajin²in sii²¹i Jesús:

—Ña'ñũ¹ũ', 'iin²¹²na ní³ii coon¹³ 'nũ pe cwo²o ni'áai¹³duu ñũ¹³ũ jéi¹ nifu.

22 Joon Jesús do gañii¹i:

—Na¹ coon¹³ jna. Cwoli² cwo'aai¹ 'in jo cwii¹in Dios 'in 'lhi²¹² do.

Jmoo¹o Jesús 'ii¹i tii² tyí²

23 Joon ga'í² Jesús tsi barco coon¹³ tsá² tya'a 'in ngalín² coon¹³.

24 Joon garóon² coon²¹ tyí² tá² liilí¹ ca ganga'ó² jmii²¹ tsi barco do.

Joon cwuu²¹mo Jesús la jee²¹² do. **25** Joon tsá² tya'a ngalín² ngaunjnaa¹-tsi 'ido. Joon gajin²in:

—i'Na'ñũ¹ũ! Laai²¹² jna'a. Ti li te²moo'o.

26 Joon Jesús do gañii¹i:

—¿'Ee li' 'goo²¹oo' 'áai¹? i'Áai¹ xũ jai² líi²naa'!

Joon garóon² Jesús joon gatyú² to² 'e tyí² do coon¹³ jmii²¹ do 'e ján² tii². Joon coonti gajaan¹an tii². **27** 'Áai¹ tsa'goo²¹-tsi 'in tsá² do joon gajin²in:

—¿'In-gi 'in tsañũ¹ no? Ca tyí² coon¹³ jmii²¹ nũ¹³ũ to² tyú² 'ino.

Lawa gáí¹ tsá² Gadara 'in taai² 'in 'lii¹³ 'alma tya'a

28 Joon mo gatyíi¹a Jesús li' ngóo¹³ tyíia¹ cataain²¹ do li roon¹ cwoo¹³ 'wó² tya' tsá² seein²¹ Gadara gáí¹ tsañũ¹ 'in taai² 'in 'lii¹³ alma tya'a ga'woo²¹i li taa¹³ 'áan³ tya' 'lii²¹². 'In gáí¹ do 'in 'lii¹³mo ca jo lí² ngíi¹ tsá² li' co' li táa¹i. Joon gangatyéen¹in li sin² Jesús. **29** Joon ga'láa² 'wii²¹² 'oo¹o gajin²in:

—¿'Ee to² ñi²i jee²¹² jna'a, Jesús? Joon¹ Dios 'nũ. ¿Ti ñi²i 'e 'e²e jna'a wúu¹ la nũ'gi ijó¹ 'ii²¹?

30 Joon coo¹³ joon taain²¹² ca poo²¹² ñi¹ fúui¹ liilí¹ gø²ø. **31** Joon 'in 'lii¹³ taai² tya' 'in tsá² do gamii¹i tyani Jesús jin²in:

—Wana 'woo²¹o'o jna'a wa'a cwo²o tsatoo²¹o'o alma tya' 'in ñi¹ no.

32 Joon gajin² Jesús sii²¹i 'in 'lii¹³ do:

—Cwoli²naa'.

Joon 'in 'lii¹³ taai² alma tya' 'in tsá² gáí¹ do ga'woo²¹ mo joon ngataa²¹² i alma tya' 'in ñí¹ do. Joon tsifu joon 'in ñí¹ do ngalíin² cwiin¹ in li' siji² joon gaxuu²¹ i tsi tyíia¹ do, joon gajgoo²¹ jmi²¹ do.

33 Joon 'in 'aai¹ ñí¹ do ngalíin² cwiin¹ in 'goo²¹ o fu ifuu²¹ gajmaa¹³ a tsá² júu³ xiiala galí¹ tya' 'in tsá² 'in taai² 'in 'lii¹³ alma tya'. **34** Joon jileei²¹ tsá² néei¹ 'e fuu²¹ do ngalíin² ngajóø² i Jesús. Joon mo gangaa¹ 'in tsá² do Jesús gamii¹ i tyani Jesús wa cwo'í¹ i 'ido fu goo¹ o.

Gaun'láa² i Jesús jaain²¹ tsá² 'in 'ii¹³ tá² cwoo²¹ tii² i

9 1 Joon ga'í² Jesús tsi barco do joon gangí¹ i li' cataain²¹ caai¹ tyíia¹ do. Joon gatyee¹² i fuu²¹ li taain¹. **2** Joon gajée¹ i tsá² jaain²¹ tsá² 'in 'ii¹³ tá² cwoo²¹ tii² i 'yuii² coon²¹ jmoo²¹. Joon mo ganí² Jesús xiiala jo¹ li² i 'in jalíin² do gajin² in sii²¹ i 'in tsatsaa¹³ do:

—Tya¹ 'o'o yú², ni'iin² moo tsaa² tyi'i.

3 Joon 'inlii¹³ tifo² tya' ley 'in taai² do niga'í¹ -tsi: “In tsá² lo faa²¹ a 'laa²¹ tya' Dios coon¹³ júu³ tya'a.” **4** Joon galiñii¹ i Jesús 'ee 'i¹ -tsi 'in tsá² do joon gaunngii¹ i, jin² in:

—¿Ee li 'i¹ 'oo' 'e gó²? **5** ¿No-o jo taai²¹² gi fuu²¹² uu 'in tsá² no: “Ni'iin² moo tsaa² tyi'i”, si fuu²¹² uu 'e: “Ráan² un ngí² tii¹³ i”? **6** Pe 'e liñí² 'naa' 'e Ruu²¹ i Tsá² 'oo¹ o 'ii²¹ ili'iin² in tsaa² tya' tsá² mo taain²¹² juncwii²¹, jøø² øø² 'elo.

Joon gajin² Jesús sii²¹ i 'in tsatsaa¹³ dó²:

—Ráan² un no; pé¹ jmoo²¹ tyi'i no, cwei¹ fu tyi'i.

7 Tsifu joon garoon¹ on 'in tsá² do joon nga² mo fu tya'a. **8** Joon gafoo¹³ mo 'in tsá² néei¹ do mo ganí² 'elo, joon gaun'goo²¹ o Dios 'e nigacwo¹ o Dios 'ii²¹ 'e li 'iin² tsá² tsaa² tya' tsá².

Mo gatø¹ ø Jesús Mateo

9 Joon mo gacwo'í¹ i Jesús fu li taain¹ do gangaa¹ i jaain²¹ tsá² sii²¹ Mateo tyíin¹ in cón² 'laa¹³ 'e 'nii¹ tsá². Joon gajin² Jesús sii²¹ i Mateo do:

—Na¹ coon¹³ jna.

Joon 'in Mateo do garóon² on li tyíin¹ in joon gangó¹ coon¹³ Jesús.

10 Joon ga'í² Jesús coon²¹ inuu. Gøø²¹ ø 'íi¹ i. Joon gatyaliin² fúui¹ 'in cón² 'laa¹³ li 'nii¹ tsá² coon¹³ fúu¹ mogi 'in røøi²¹ tsaa². Coon²¹ caan² mo néei¹ gø¹² ø coon¹³ Jesús joongi coon¹³ tsá² tya'a. **11** Joon mo gangó¹ tsá² fariseos 'e tyíin¹ Jesús gø¹² ø coon¹³ 'in cón² 'laa¹³ do gajin² in sii²¹ tsá² tya' Jesús:

—¿Ee li tyíin¹ tifo² tyii' gø¹² ø coon¹³ 'in cón² 'laa¹³ joongi coon¹³ 'in tsá² røøi²¹ tsaa²?

12 Joon nuu¹ un Jesús 'e jin² 'in tsá² do joon gajin² in:

—In tsá² tyúi¹ coon¹³ 'in tsá² tyú² si'í¹ -tsi jo 'néi¹ timí¹ tya'a, jiin¹³ tsatsaa¹³ 'néi¹ timí¹ tya'a. **13** Cwoliin² naa', cwolitii² moo' 'ee øøi²¹ -tsi tsá² 'e júu³ tya' Dios 'e jin²: “In²¹² gii 'e jma¹ a tsá² fee¹ -tsi tya' tsá² xeei²¹

lagi'i cwo¹o jna fa¹.” Tsu jo gagoo²¹²oo wa'a tó³øø 'in tsá² tyúi¹, gagoo²¹²oo 'e tó³øø 'in røøi²¹ tsaa² wa'a ijaa²¹-tsi.

Gaungii¹ tsá² Jesús cwáain¹ tya' 'e gø² tsá² tyiiañi¹

14 Joon gangatyéen¹in 'in tsá² 'in ngí¹ coon¹³ Wó³ saai¹ tsá² jmi²¹ co² li tyín¹ Jesús joon gaungii¹i:

—'In tsá² fariseos la joon jon jna'a tyé²e'e tyiiañi¹. ¿Ee li jo gø²ø tsá² tyi'i tyiiañi¹?

15 Joon gañii¹i Jesús:

—Jo jmoo¹o tsá² fa¹ mo tsáa¹ a li cuui¹³ cwoo²¹ tsá² la 'ii²¹² tyín¹ 'in tsá² cuui¹³ cwoo²¹ do. Pe ijó¹-o coon²¹ jmi²¹² mo jo tyín¹gi 'in nigacuui¹³ cwoo²¹ do joongi idø²ø tyiiañi¹.

16 'Jiin¹³ jaain²¹ jo toon¹³ 'mi² fiin²¹ coon²¹ 'mi² natsáai² tsu mi ron² tsá² itsu² 'e 'mi² fiin²¹ do joon ilifee²gi li 'gii¹i. **17** La joon jon jo tyiia²¹ tsá² jmi³ móo¹ tsi loo²¹ tsáai² tsu wana jmoo¹o tsá² la joon i'gii¹i 'e loo²¹ tsáai² do joon tsa'í¹i 'e jmi³ móo¹ do coon¹³ loo²¹. Tsu 'wii¹³ joon tyiia²¹ tsá² jmi³ móo¹ tsi loo²¹ 'mii² joon tyú² jee²¹² tún² do.

Lawa jamí¹ Jairo coon¹³ 'in tsamí² 'in gason² siin¹³ Jesús

18 La jee²¹² tyín¹ Jesús faa²¹a 'e júu³ do gatyía¹ jaain²¹ tsá² feei¹ tya' tsá² Israel. Joon gasi²i wojní¹i tyani Jesús joon gajin²in:

—La ngayuui¹³ júun²mogi yuun²¹ tyiia. Pe wana cwoo¹³o cwotaan¹³an cwoo¹o tya'a joon ijiin¹in tún¹.

19 Joon garóon²on Jesús gangóo¹o coon¹³ 'ido coon¹³ tsá² tya'a. **20-21** Joon li ningóo¹o 'yuui fu¹ gason²on jaain²¹ tsamí² tsaa¹³ ti' siin¹³. Dyatun¹ jiin²¹ ningó¹ 'e tuuin²¹ 'in tsamí² do. Ga'i¹-tsi 'in tsamí² do: “Xufiin¹³ coon²¹ son³oon siin¹³ 'ido in'láa²moo.” Tsu 'wii¹³ joon gangatyéen¹in caluu li ngó¹ Jesús gason²on siin¹³in. **22** Joon gajin¹in 'ña'a Jesús gajóø²i 'in tsamí² do joon gajin²in:

—Tya¹-o'o yú². Tsu niga'láa²mo'o tsu 'wii¹³i jo¹o galí²u'u.

Joon tsifu joon galáa²mo 'in tsamí² do.

23 La jee²¹² joon gatyía¹ Jesús tya' 'in tsafeei¹ do. Joon mo gangoo¹o nataai² tí² 'e ti li tsa'áa¹mo 'ido joon ganaa²¹² 'goo¹ 'áai¹. **24** Joon gajin² Jesús:

—'Wóo²naa', tsu jo mo 'lii²¹² 'in simí² no li' cwuu²¹mo 'ino.

Joon 'in tsá² do gacoo²¹ ngí² tya' Jesús. **25** Mo ga'wóo²i 'in tsá² do galí² Jesús li raain¹ 'in simí² do joon gason²on cwoo²¹o 'ido. Joon garóon²o 'ido. **26** Joon galiñi¹ tsá² 'in néei¹ la caain²¹ fuu²¹ taa¹³ do jilaa²¹ 'e nigalí¹.

Mo gaun'láa²i Jesús gai¹ tsá² tiui²

27 Mo gacwo'í¹ Jesús tsi inuu do gai¹ tsá² tiui² ngaliin² caluu Jesús 'oo¹o tá² jin²in:

—iFúu² cwolii¹u jna'a, Jóon¹ David!

28 Joon mo gatyee¹²i Jesús fu tya'a 'in tsá² tiui² do gangatyéen¹in joon gaungii¹i Jesús 'ii:

—¿Ti la jai¹² líi²naa' 'e liun'láa²na 'naa'?

Joon gañii¹i 'in tsá² do:

—Jo¹o líi² jna'a, Ña'ñu¹u'.

29 Joon gataan¹an Jesús cwoo²¹o unni² tsá² tiui² do joon jin¹²in sii¹²i 'ido:

—Cwolí² jiin¹³ la jo¹ líi²naa'.

30 Joon ga'lóo²o unní¹i. Joon Jesús ga'íi²i júu³ jin¹²in sii¹²i 'ido:

—Xúun² fú²uu' jiin¹³ jaain²¹ 'e niga'lóo²o unní²ii'.

31 Pe xuu joon xuu 'wóo²i xu do joon gajma²a júu³ jileei²¹ 'in néei¹ do jilaa²¹ 'e nigajmaa¹a Jesús tya'a.

Mo gaun'láa²i Jesús jaain²¹ tsá² 'in jo lí² faa²¹a

32 Joon mo ga'wóo²i 'in gáí¹ do joon 'in xeei²¹gi ngataai² jée¹i jaain²¹gi tsá² 'in jo lí² faa²¹a li tyín¹ Jesús. 'In 'líi³mo 'yuui² alma tya'a.

33 Joon mo gatyii¹in Jesús 'in 'líi³ 'yuui² alma tya'a do tsifu joon ga'láa² 'in tsá² do 'wii²¹² faa²¹a. 'Áa¹mo tsa'goo²¹-tsi 'in tsá² taai² do joon gajin²in:

—Jiin¹³ cafu jo mo nee²¹e' fu goo²¹o' Israel la lí¹ 'e ganee²¹e' nano.

34 Pe 'in tsá² tya' fariseos do gajin²in:

—'In tsañuu¹ no 'woo²¹i 'in 'líi³ taai² alma tya' tsá² coon¹³ 'ii²¹ tya' 'in tyu² to² 'ii.

Feei¹-tsi Jesús tya' tsá²

35 Ngóo¹ Jesús la caain²¹ fuu²¹ coon¹³ fuu²¹ pi³ náa¹ do. Tsi inuu cwo¹ sinagogas gacwo¹ júu³ tyú² tya' mi li tyu² Dios to² tsá². Joon gaun'láa²i jileei²¹ tsatsaa¹³ 'in tyaan¹an 'láai² nii² jmoowúu¹. **36** Joon mo gajóo²i Jesús 'in tsá² do fúu² galíi²i ni'i 'ido tsu 'in tsá² do líi¹i la líi¹i joo'saa²¹ 'in jo seein²¹ 'in 'aa¹i 'ii, 'woo²¹o joon caain²¹ líi¹i. **37** Joon Jesús jin¹²in sii¹²i tsá² tya'a:

—'E la ja²mo, fee¹ 'áai¹ 'e sá² 'e roo¹ pe xuu tsa'leei¹³ seein²¹ 'in jmaa¹a to². **38** Tsa 'wii¹³ joon m'íi² tyani Fii²¹² 'in cwó¹ 'e roo¹ 'e sá² 'e síi¹in tsa'leei¹³ tya'a jee to² 'e cóon¹on 'e garoo¹o do.

Tø²ø Jesús dyatooi¹ tsá² tya'a 'in sii²¹ apóstoles

10 **1** Joon gatø²ø Jesús dyatooi¹ tsá² tya'a joon gacwo¹o Jesús 'in tsá² do 'ii²¹ 'e lí² 'wóo²i 'ido 'in 'líi³ taai² alma tya' tsá² joon 'e lí² un'láa²i tsá² jilaa²¹ jmoowúu¹ 'e líi¹ tsá².

2 'Elo-o 'e sii²¹ 'in dyatooi¹ tsá² tya'a ilíi²in apóstoles: 'in nifu sii²¹ Simón, sii²¹o jon Tú³; coon¹³ ruu²¹i Díi³. Joon gáí¹ jóon¹ Zebedeo 'in sii²¹ Jacobo coon¹³ Wó³. **3** Seein²¹ jon Lii²¹² coon¹³ Bartolomé coon¹³

Tomóo¹³ coon¹³ Untøø², 'in gacón² 'laa¹³ tya' 'e 'nii¹i tsá² la mo jéei¹. Joon seein²¹ Jacobo, jóon¹ Alfeo; joon seein²¹ jon Lebeo, 'in sii²¹o jon Tadeo. **4** Joon jaain²¹ jee²¹² 'ido sii²¹ Simón, jaain²¹ tsá² tya' tsá² coon²¹ poo²¹² sii²¹ cananistas. Joon seein²¹ jon Judas Iscariote, 'in ga'nii¹i Jesús mo li ciiin¹gi.

Sii¹in Jesús ji dyatooi¹ apóstoles tya'a 'e cwoo¹o júu³ tyú²

5 Joon Jesús gasii¹in 'in dyatooi¹ tsá² tya'a do joon gatyu^{2u} to² jin²in:

—Jo cwolfiin²naa' li néei¹ 'in tsá² 'in jo seein²¹ Israel, joon jo cwotaan²naa' fuu²¹ náa¹ li sii²¹ Samaria. **6** Tyú²gi wa'a cwolfiin²naa' tya' jiin¹³ tsá² Israel 'in líi¹ la líi¹ joo'saa²¹ 'in nituu¹i. **7** Cwolfiin²naa', cwocwoo²oo' júu³ 'e ti li tyu² Dios to² tsá². **8** Un'láa²naa' 'in tsatsaa¹³ joon 'in tsá² líi¹ jmoowú¹ 'e jgoo²¹ tya'a. Jmaa²aa' jiin¹ 'in najúin¹. 'Wóo²naa' caluu 'in 'líi¹³ taai² alma tya' tsá². 'Naa' niga'ii¹³naa' 'e 'ii²¹ lo 'e jo 'ee gaciiin¹ tyii' la joon jo 'ee 'laa¹³ cón²oon'.

9 'Jo cwotyaan²aan' cuu² cwanáa¹ jon'gi cuu² cwataa²¹ jon'gi cuu² yúun² **10** jon'gi tulóo¹³oo'. Coon²¹ 'mi² cwaa²¹ cwotyí¹³ii' joon jo cón²oon' mii¹³ii' jon'gi soon²oon' 'mo'u². Tsu 'in jmoo¹o to² tíi²i 'ii²¹i 'e dø²ø.

11 'Mi tyaliin²naa' coon²¹ fuu²¹ si coon²¹ fuu²¹ pi¹³ 'ee, 'naa¹³naa' jaain²¹ tsá² tyú¹ joon do-o jón²oon' ca 'wóo²naa' do. **12** Joon mi cwotaa²naa' inuu joon fú²uu': 'Aa²¹²moo' tyú²-u si'íi¹-oo'. **13** Joon wana ga'ii²¹i tyú² 'e 'aa²¹²i do iliseein²¹ tyú²-u. Pe wa jo ga'ii²¹i júu³ tyii' tyiin¹aan' 'e 'aa²¹²i nigasíi¹³ii' do. **14** Joon wana jo 'ii²¹i jon'gi jo 'iin²¹²in núu¹un júu³ tyii' cwo'wóo²naa' 'e 'nú¹ do si fuu²¹ do 'ee joon xuu²uu' 'laa²¹ toon²¹² tíi¹³ii'. **15** 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa' 'áai¹gi iní² wúu¹ 'in tsá² néei¹ 'e fuu²¹ do mi cwá¹ jmií²¹² ijmá¹ Dios 'ii²¹ tya' tsá² lagi 'in tsá² néei¹ fuu²¹ Sodoma coon¹³ Gomorra.

I'ø¹mo tsá² 'naa'

16 'Tyan²duu' cwáain¹, síi³na 'naa' lawa joo'saa²¹ 'e cwolfiin²naa' jee²¹² tsiinuu²¹. Tsu 'wii¹³ joon jmaa²aa' lí³ii' la jmoo¹o mii²¹ lí³i pe seein²¹naa' 'wo²-oo' lawa jaain²¹ maa²¹². **17** Lí³ii' jmaa²aa' tya' tsá² tsu tsajée¹i 'naa' tyani tsaa'to² joon ipóo¹i 'naa' tsi inuu cwo¹ sinagogas. **18** Joon 'wii¹³ jna ijéi¹ tsá² 'naa' tyani tsaa'to² tsacøøi¹³ joongi tyani røøi¹³. Joon coon¹³ la joon lí² fó³oo' 'wii²¹² tyiia tyaníi¹i joongi tyani 'in jo tsáa¹-tsi Dios. **19** Joon mi jéi¹ tsá² 'naa' tyani tsaa'to² jo cuu¹³-oo' 'ee ifó³oo' tyani tsaa'to² do tsu mi ti 'ii²¹ ifó³oo' Dios icwo¹o 'naa' 'ee ifó³oo' do. **20** Jon 'naa' 'in faa²¹a do pe 'in Espíritu Tyú² tya' Ñu²uu' Dios Jmii²¹ 'in faa²¹a coon¹³ 'naa'.

21 'La 'oo²¹ ruu²¹i tsajée¹i ruu²¹i tyani tsaa'to² ijngaa¹³i la joon jon tsacøøi¹³ tsajée¹i jóon¹on. La joon ijmá¹ jóon¹on coon¹³ sáa³ jmii²¹

itsajée¹i tyani tsaa'to² ijngaa¹³i tsá² 'ii. **22** Jileei²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹ ili'ee¹i 'naa' tsu 'wii¹³ ja²mo líi²naa' cwáain¹ tyiajna. Pe jileei²¹ 'in jmaa¹a taa²¹ ca li tyéi¹ itiin¹³mo. **23** Mo ga'ói¹ tsá² 'naa' coon²¹ fuu²¹ cwíin¹³iin' fuu²¹ li xiia²¹gi. Tsu 'e la ja²mo fuu²¹²uu 'naa' 'in Ruui²¹ Tsá² ijó¹ la nū'gi icwíin¹³iin' la caain²¹ fuu²¹ li néei¹ tsá² Israel.

24 'Jiin¹³ jaain²¹ 'in untsáa¹a ilifeei¹gi lagi tifo² tya'a, jon'gi ilifeei¹gi tsa'leei¹³ lagi ñi'fii²¹²i. **25** 'Ná¹-a 'yaai¹-tsi 'in untsáa¹a 'e 'yee¹i jiin¹³ la tifo² tya'a do, joon 'in tsa'leei¹³ do 'e 'yee¹i jiin¹³ la ñi'fii²¹²i. Joon wana gaunsii²¹ tsá² 'in tyu² to² inuu do Beelzebú, ¿'ee iunsii²¹ 'in tsá² taai² inuu do? (Wana gasii²¹i jna 'e gó² xufu³ 'naa'gi jo sii²¹i 'e gó².)

'Iin tíi²i jmá¹ 'gó²oo'

26 'Tsu 'wii¹³ joon jo jmaa²aa' 'goo²¹ tyani tsá². Jo 'e sá² jiin¹³ coon²¹ júu³ 'e 'uui²¹ wa' jo 'in liñi¹. Joon jiin¹³ coon²¹ 'e si'mó¹ wa'a jo lijná² nii²i. **27** Jilaa²¹ júu³ 'e fuu²¹²uu 'naa' coon²¹ cwofáa¹³aa' jee²¹² li nuu¹un tsá². Joon jilaa²¹ 'e fuu²¹²uu 'naa' li 'uui²¹ ca yu' 'nú¹ cwo'oo²oo'. **28** Jo jmaa²aa' 'gøø²¹naa' 'in jngaai¹² tsá² pe jo lí² jngaai¹² alma tya' tsá². Jmaa²aa' 'gøø²¹naa' 'in lí² 'iin² cuerpo coon¹³ alma tya' tsá² fu li 'ii²¹.

29 'Xufiin¹³ gáí¹ ton¹ tyíin¹ coon²¹ cuu² pe jiin¹³ jaain²¹ ton¹ do ijúun²in wa jo cwo¹ Dios Ñu¹u' 'ii²¹ tya'a. **30** Joon ca jñú² tyi'naa' si'í³ ti ca mi² ce jilaa²¹. **31** Tsu 'wii¹³ tyiin²mo 'naa' lagi ton¹ fúui¹ jo jmaa²aa' 'goo²¹oo'.

'Ná¹-a jmaa²aa' júu³ tyani tsá² 'e cwii¹naa' Jesucristo

32 'Jileei²¹ 'in jmoo¹o júu³ tyani tsá² 'e cwii¹in jna la joon jon jna ijmáa³aa júu³ 'e cwii¹na 'ii tyani Ñu³oo 'in tyíin¹ ñu'fú². **33** Pe tya' jileei²¹ 'in jo røø¹i 'e cwii¹in jna tyani tsá² la joon jon jna ifo³oo 'e jo cwii¹na 'ido tyani Ñu³uu tyíin¹ ñu'fú².

'Wii¹³ cwáain¹ tya' Jesús ijmá¹a tsá² ti' coon²¹ poo²¹²

34 'Jo cwolíin²naa' 'e gagó³oo 'e jmáa³aa 'ii²¹ 'e liseein²¹ tsá² tyú² coon¹³ tsá² taain²¹² juncwii²¹. Gagó³oo 'e 'wiin²¹ mii¹³ jee²¹² tsá² jon' wa' liseein²¹ tsá² tyú² coon¹³ tsá². **35** Nigagó³oo ilisá² mii¹³ jee²¹² tsá² coon¹³ jmii²¹. La joon jon ilisá² mii¹³ jee²¹² simí² coon¹³ sáa³a. Ilisá² mii¹³ jee²¹² unloo²¹² tya'a coon¹³ 'yiiiaunsáa³a. **36** La joon 'in tsá² la 'oo²¹ inuu tya'a ili'ee¹mo ruu²¹i inuu tya'a.

37 'Jileei²¹ 'in 'iin²¹²gi sáa³ jmii²¹ lagi jna jo tíi²i ilíin² tsá² tyiia. Joon wana 'iin²¹²gi tsá² jóon¹on lagi jna jo tíi²i ilíin² tsá² tyiia. **38** Joon wa jo 'iin²¹²in júun²in 'wii¹³ tyiia jo tíi²i ilíin² tsá² tyiia. **39** Joon 'in 'iin²¹²in intiin¹³ juncwii²¹ tya'a icaa¹mo juncwii²¹ tya'a. Pe 'in caa¹mo juncwii²¹ tya'a tsu 'wii¹³ cwáain¹ tyiajna, intiin¹³ juncwii²¹ tya'a.

'E tyú² ijmáa¹ a Dios tya' tsá²

40 'Joon mi 'ii²¹ tsá² 'naa' inuu tya'a tsu 'wii¹³ líi²naa' tsá² tyiia lawa'a 'e 'ii²¹ 'in tsá² do jna ñiia'oo. Joon mo 'ii²¹ tsá² jna lawa'a 'e 'ii²¹ tsá² Nu³oo 'in gasii¹ in jna. **41** Joon doñi'in tsá² 'in 'ii²¹ i jaain²¹ tsá² 'in cwoo¹ júu³ tya' Dios inuu tya'a 'ii²¹ i 'in tsá² do coon²¹ røø²¹ 'e la 'ii²¹ 'in tsá² cwoo¹ júu³ tyú² do tsu ga'iin²¹ ni 'ido tsu 'wii¹³ tsá² cwoo¹ júu³ tyú² 'ido. Joon doñi'in tsá² 'in 'ii²¹ i jaain²¹ tsá² tyúi¹ tsu 'wii¹³ 'in tyúi¹ mo 'ii i'ii²¹ 'in tsá² do jon coon²¹ røø²¹ la in'ii²¹ 'in tsá² tyúi¹ do. **42** Joon doñi'in tsá² 'in cwo¹ tsá² tyiia xaa¹gi doñiee coon²¹ 'e pi³, 'e la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', xufiin¹³ coon²¹ vaso jmi²¹ cwii²¹ gacwo¹o 'ido, i'ii²¹ i 'in tsá² do coon²¹ 'e tyú² tya' Dios.

Mo jalíin² tsá² tya' Wó³ saai²¹ tsá² jmi²¹ jafee¹³ i Jesús

11 **1** Joon mo ngayuui¹³ gatyu² Jesús to² 'in dyatooi¹ tsá² tya'a jilaa²¹ 'e 'ná¹ jmáa¹ a joon gacwa'i¹ do ganga'e² tsá² joon gacwoo¹o júu³ tyú² la caain²¹ fuu²¹ náa¹ do.

2 Yiia¹³ joon 'nuñi³ yuui² Wó³ saai²¹ tsá² jmi²¹. Joon mo galiñi¹ xiiala jmoo¹o Cristo do, joon gasii¹ in Wó³ tsá² tya'a tsajøø² i Jesús.

3 Ngaunngii¹ i:

—¿Ti 'nu-u 'in Cristo 'in ijó¹ si sijeen² na'a 'in xeei²¹ 'ee?

4 Joon Jesús do gañii¹ i:

—Cwolíin² naa' cwośi¹³ ii' Wó³ do jilaa²¹ 'e niganí² ii' joongi 'e niganuu² uu'. **5** Cwojmáa¹³ aa' Wó³ júu³ xiiala nigaliñaa²¹ 'in tsá² tiui². Joon 'in jluui¹³ nigangii¹ i, joon niga'láa² mo 'in tsá² jgøøi²¹, joon ganá¹ loocwóo¹o tya' 'in tsá² jo nuu¹un, joon 'in najúin¹ gajii¹o. Joon tya' 'in tsá² tañi² niganuu¹o júu³ tyú² tya' Dios. **6** Joon jløø¹³ mo 'in jo cu²-tsi coon¹³ jna.

7 Joon ngaliin¹ mo 'in tsá² do joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² tyaa¹ júu² cwáain¹ tya' Wó³ coon¹³ 'in tsá² taai² do. Gajin² in:

—¿Ee li' tyalíin² naa' tyajøø²øø' fu li jo 'iin tsá² seein²¹? ¿Ti tyalíin² naa' tyajøø²øø' coon²¹ tó² 'e si² jøø²¹ li 'íi² i tyí²? **8** Wa jo la joon ¿ee li' tyalíin² naa'? ¿Ti tyalíin² naa' tyajøø² naa' jaain²¹ tsá² tyi³ 'mi² 'ya²gi? Niñi² 'naa' 'in tsá² 'in tyi³ 'mi² 'ya²gi néei¹ fu li tyíin¹ in røøi¹³. **9** 'Naa' tyalíin² naa' tyajøø² naa' jaain²¹ tsá² 'in cwo¹ júu³ tyú² tya' Dios. Pe 'e la ja²mo fuu²¹²uu 'naa' nigajøø² naa' jaain²¹ feei¹gi lagi 'in gacwo¹ júu³ tyú² tya' Dios la mo jeei¹. **10** Tsu ni ji² tya' Dios 'e jin² cwáain¹ tya' Wó³ do:

Sí³na jaain²¹ tsá² tyiia 'e tsáa¹ a tyaní² i.

Joon ityaa¹ tyú² coon²¹ fu¹ li ngí² i.

11 Pe 'e la ja²mo fuu²¹²uu 'naa' jiin¹³ jaain²¹ jee²¹² tsá² taai² juncwii²¹ jo seein²¹ 'in feei¹gi lagi Wó³ saai²¹ tsá² jmi²¹. Pe feei¹gi lagi Wó³ do doñi'in 'in xaa²¹gi 'in 'í² li tyu² Dios to² tsá².

12 'Ca mo 'láa² 'wii²¹² cwó² Wó³ júu³ tyú² la ca nano jo ga'øøi²¹-tsi tsá² røø²¹ xiiala ilí² 'e tyu² Dios to² tsá². Joon tyitsaa¹ mo 'iin²¹² in ilí² jiin¹³ la 'i¹-tsi yaamo. **13** Jileei²¹ 'in gafaa²¹ a júu³ tya' Dios la mo jéei¹ coon¹³ jilaa²¹ ley tya' Moisés faa²¹ a cwáain¹ tya' xiiala tyu² Dios to² ca mi jó¹ Wó³. **14** Joon wana lí² jai² ilí² naa' 'in Wó³ no lí¹ i Elías 'in 'ná¹ jó¹ tún¹ jiin¹³ la jin² ni jí² tya' Dios. li jaain²¹ 'in gacwo¹ o júu³ tya' Dios la mo jéei¹. **15** Joon jileei²¹ 'naa' 'in nuu¹ un, nuu² nuu¹.

16 'É'e 'ii²¹ ilijmá¹ a tsá² tya' 'in tsá² no ilí² coon²¹ røø²¹ i? Lí¹ i la líi¹ xuui²¹² taai²¹² to² coo¹ o li lí¹ 'moo¹³ joon 'oo¹ o jin² in sii²¹ i ruu²¹ i: **17** “Xuu²¹ u' lúu¹ tyi' jmoo²¹ o' sóoin¹³ pe jo 'in gatséen¹ en. Joon ga'øø²¹ ø' sóoin¹³ tya' li raan¹ in 'lii²¹² pe jo 'in gatyí² jiin¹³ jaain²¹.” **18** Tsu gajó² 'in Wó³ do jo 'ee gø¹² jon'gi 'ee 'uun²¹ un joon 'naa' foo² oo' 'e 'yuui² 'in 'líi¹³ alma tya'a. **19** Mi yuui¹³ joon jna-gi lí¹ na Ruu²¹ i Tsá² gagoo²¹² oo joon gagu¹³ uu joongi gagø¹ oo, joon 'naa' foo² oo' 'e lí¹ na tsá² jlo² tu²¹ u. Joongi lí¹ na tsá² 'uun²¹ vino 'áai¹, jaain²¹ tsá² 'in tyú² seein²¹ coon¹³ tsá² 'in røø²¹ i tsaa² joongi coon¹³ 'in tsá² cón² 'laa¹³ li 'nii¹ tsá². Tsu xiiala cwo'íi¹ 'e jmoo¹ o tsá² jmoo¹ o júu³ xiiala 'i¹-tsi 'in tsá² do si tyú² si 'e gó² 'ee.

Cwáain¹ tya' tsá² fuu²¹ 'in jo gajmaa¹ a nuu¹³

20 Joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² 'gáa² i sii²¹ i 'in tsá² fuu²¹ li gajmaa¹ a 'láai² 'ii¹³ milagros tya'a tsu 'in tsá² néei¹ 'e fuu²¹ do jo gajoo²¹-tsi. Jin² Jesús:

21 —iFúu² 'naa' 'in néei¹ Corazín! iFúu² jon 'naa' 'in néei¹ Betsaida! Wana nigalí¹ milagros fee¹ jee²¹² fuu²¹ Tiro coon¹³ fuu²¹ Sidón la nigalí¹ jee²¹² 'naa' 'e nigajoo²¹-tsi 'in tsá² do jmoono. Joon i'e¹² e tsá² 'e nigajoo²¹-tsi 'e ci¹² i 'mí² lí¹ tyiia²¹² joon 'ee¹ e fó² tyí¹ i. **22** Joon fuu²¹² uu 'naa' xugi wúu¹ iní² 'in tsá² Tiro coon¹³ Sidón lagi 'naa' mi tí² jmíi²¹² ijmá¹ a Dios 'ii²¹ tya' tsá². **23** La joon jon 'naa' tsá² néei¹ Capernaum, éti lí² naa' 'e cwo'íin² naa' fu ñu'fú²? Xu joon, icwo'íin² naa' fu li 'ii²¹! Tsu wana nigalí¹ fuu²¹ Sodoma milagros fee¹ la nigalí¹ jee²¹² 'naa' 'e taa²¹ a 'e fuu²¹ do ca nano. **24** Pe 'e fuu²¹² uu 'naa' mi tí² jmíi²¹² 'e jmá¹ a Dios 'ii²¹ tya' tsá² imoo² gii' wúu¹ lagi 'in tsá² néei¹ Sodoma do.

I'ii¹ 'woo²¹ o jileei²¹ 'in jalíin² coon¹³ jna

25 'Yiia¹³ joon gajin² Jesús sii²¹ i Jmii²¹:

—Cwo¹³ oo 'nu 'maai¹³, Ñu². 'Nu-u fií²¹² ni cwo¹³ juncwii²¹ coon¹³ ñu'fú². Cwo¹³ oo 'nu 'máa² u'u tsu niga'ma²¹ a 'e júu³ lo 'e jo lí² 'øøi²¹-tsi 'in jmíi²¹²-tsi, 'in 'øøi²¹-tsi joon ga'ee¹³ 'e tya' 'in 'wó¹ gi. **26** Tyú²-u, Ñu², tsu la joon gali'in²¹² u'un.

27 Faa²¹ gi Jesús sii²¹ i 'in tsá² taain²¹² do:

—Ñu¹³ uu nigacwo¹ o jna jilaa²¹. Joon jiin¹³ jaain²¹ jo lí² licwii¹ in 'in Joon¹ Dios wa'a jo cwo¹ Jmii²¹. La joon jon jo lí² licwii¹ in jiin¹³ jaain²¹ 'in Jmii²¹ do wa'a jo cwo¹ Joon¹ Dios. Joon cwo¹ 'in Joon¹ do jiin¹³ 'in

'iin²¹²in ilicwii¹in Jmii²¹. **28** Ñilín²naa' tyaní³ii jileei²¹ 'naa' 'in 'woo²¹ coon¹³ to² 'e jmoo²oo' joon coon¹³ laa²¹² tyán²aan'. Joon jna-a icwóo³oo 'e 'ii²¹ 'woo²¹oo'. **29** 'Ii¹³naa' júu³ tyú² tyiia joon cwolicwii¹moo' jna, jmoo²oo' la to² tyu³uu. 'E to² tyu³uu do ilí¹ la lí¹ coon²¹ 'motsityi² tyii'. Pe 'wo²-tsíi³oo joon jo tyu³uu to² 'ii²¹. Joon alma tyii' i'ii²¹i 'woo²¹. **30** 'E 'motsityi² 'e cwo³oo 'naa' jo tyan¹ to² cón²oon' joon 'e laa²¹² cwo³oo 'naa' jo 'áai¹ 'ii²¹.

**Lawa mo gacúun¹un tsá² tya' Jesús 'mí³
trigo mo jmii²¹² 'ii²¹ 'woo²¹ tsá²**

12 **1** La jee²¹² joon gangóo¹ Jesús fu li jñi¹ tsá² trigo coon²¹ jmii²¹² mo 'ii²¹ 'woo²¹ tsá². Joon gatsá² un'áa¹i tsá² tya'a joon galáa² 'wii²¹² cúun¹un 'e 'mí³ trigo do. Gauntyú² coon¹³ ja'cwoo²¹o joon gagøø²¹o. **2** Joon mo ganí² tsá² fariseos 'e jmoo¹o 'ido gajin²in sii²¹i Jesús:

—Jøø², jmoo¹o tsá² tyi'i to² 'e jo tíi²i jmá¹ tsá² mo jmii²¹² 'ii²¹ 'woo²¹ tsá².

3 Pe 'i-gi gajin²in:

—Ñí² 'naa' xiiala gajmaa¹a 'lii²¹² David. Coon²¹ jmii²¹² mo gatsá² un'áa¹i coon¹³ tsá² tya'a ngatáa¹i tsi inuu tya' Dios **4** joon gagøø²¹o 'e 'iñi¹ nicwaai³ do 'e jiin¹³ untsá² do tíi²i dø³ø. 'Lii²¹² David do jo tíi²i dø²ø jon'gi tsá² tya'a. **5** Ñí² 'naa' jon 'e ni ley tya' Moisés tyu²u to² untsá² 'e jmoo¹o to² inuu cwo¹ do jmii²¹² 'ii²¹ 'woo²¹ tsá², joon jo 'nóo¹o tsaa². **6** Joon fuu²¹²uu 'naa' jaain²¹ 'in feei¹gi lagi 'e cwo¹ do nacwéi¹ lo. **7** Gajin² Dios ni jí² tya'a: "Iin²¹²moo 'e seein²¹naa' 'née²in ruu²¹naa' lagi ijngaa¹³naa' joo²¹ joon cwoo²oo' jna fa¹." Wana niga'øøi²¹-'oo' 'e júu³ no jo 'nii²naa' 'in jo 'e tsaa² røø²¹i. **8** Tsu jna-a, 'in Ruu²¹i Tsá², tyu²u to² jon jmii²¹² 'ii²¹ 'woo²¹ tsá².

Un'láa²i Jesús jaain²¹ tsá² sitsuu¹³ cwoo²¹o

9 Joon gacwo'íi¹i Jesús fu do joon galí² inuu cwo¹ sinagoga. **10** Joon inuu cwo¹ do ni'yuii² jaain²¹ tsá² sitsuu¹³ cwoo²¹o. Joon tsu 'wii¹³ 'iin²¹²in 'in tsá² do i'nii²i Jesús gaunngii¹i:

—¿Tíi² tsaa² fee¹ 'e un'láa²o jaain²¹ tsatsaa¹³ jmii²¹² 'ii²¹ 'woo²¹ tsá²?

11 Joon Jesús-gi gañii¹i:

—Doñi'in jee²¹² 'naa' wa gatøø²¹i tsi too²¹ jaain²¹ joo'saa²¹ tyii' ityíi²moo' xufiin¹³ jmii²¹² mo 'ii²¹ 'woo²¹ tsá². **12** Pe 'áai¹gi tyiin² jaain²¹ tsañuu¹ lagi jaain²¹ joo'saa²¹. La joon, lí²-i jmá¹ tsá² 'e tyú² mo jmii²¹² 'ii²¹ 'woo²¹ tsá².

13 Joon gajin² Jesús sii²¹i 'in tsá² sitsuu¹³ cwoo²¹o:

—Nii¹³ cwoo¹o.

Joon mo ganii¹³ 'in tsá² do cwoo²¹o, joon ga'lóo²o, galí²-i la lí¹ 'e cwoo²¹o coon²¹. **14** Joon ga'wóo²mo tsá² fariseos do fu inuu cwo¹ do joon ga'láa² 'wii²¹² ga'noo¹³o xiiala ijngaa¹³i Jesús.

**Coon²¹ júu³ 'e gafaa²¹a jaain²¹ tsá² 'in gacwo¹o júu³
tya' Dios la mo jéei¹³ cwáain¹ tya' Jesús**

15 Joon mo galiñii¹ Jesús 'e 'iin²¹²in tsá² jnga¹mo 'ii joon gacwo¹íi¹o do joon fúu¹mo tsá² gangalín²mo coon¹³on. Joon gaun'láa²mo Jesús jileei²¹ tsatsaa¹³. **16** Joon gaty² Jesús to² 'e jo jma¹ 'ido júu³ tsá² 'iin 'ii. **17** Coon¹³ la joon gatséi¹ júu³ ga'íi² 'in tsá² gacwo¹ júu³ tya' Dios la mo jéei¹ sii²¹ Isaías mo gajin²in:

18 'Ino 'in tsá² jmoo¹o la to² ty²uu³, 'in gaty¹na.

'Áa¹mo 'iin²¹²na 'ii joon 'áa¹mo jløø¹³na 'wii²¹² tya'a.

Icwóo¹³mo Espíritu Tyú² tyiia tya'a, joon 'ii 'in jma²a tsá² taain²¹² juncwii²¹ júu³ xiiala jmóo³oo 'ii²¹.

19 'E jo jma²a 'ido mii¹³, jon'gi 'óo¹o jon'gi inuu¹un tsá² faa²¹a jee²¹² 'nú¹.

20 Joon jileei²¹ tsá² seein²¹ fa'í³ iuncoon¹³o joon jileei²¹ 'in jo 'e wa² pí² 'oo¹o icwo¹o 'ido wa² pí² tya' ca mi ty² 'ii to² coon¹³ 'ii²¹ røø²¹.

21 Joon ilitsáai¹-tsi tsá² taain²¹² juncwii²¹ 'ii.

Cwo¹ tsá² Jesús tsaa² 'e 'oo¹o 'ii²¹ tya' 'in 'lii¹³

22 Joon 'in tsá² do ngajée¹i tyani Jesús jaain²¹ tsá² tiui² 'in jo faa²¹a joon 'yuui² 'in 'lii¹³ alma tya'a. Joon gaun'láa²mo Jesús 'in tsá² do galí²-i jóøø² joon ga'láa² 'wii²¹² faa²¹o. **23** Joon 'áai¹ ganga'goo²¹-tsi tsá² joon gajin²in ino wa'a jon'on jóon¹ 'lii²¹² David 'in tsá² no.

24 Pe mo ganúu²un 'in tsá² fariseos 'e jin² tsá² la do gajin²in:

—'In tsañuu¹ no 'woo¹i 'in 'lii¹³ taai² alma tya' tsá² coon¹³ 'ii²¹ tya' Beelzebú 'in ty² to² 'in 'lii¹³.

25 Joon ñii¹ Jesús 'ee 'i¹-tsi 'in tsá² do joon gajin²in sii²¹i 'ido:

—Wana 'in gobierno lí¹ 'láai² poo²¹² 'ii joon tíin¹in la 'oo²¹ 'ii joon 'in gobierno do jo taa²¹a. La joon jon wana coon²¹ fuu²¹ si la 'oo²¹ ruu²¹i 'ee jmoo¹o mii¹³ jo wóo² taa²¹a. **26** Joon wana Satanás 'woo¹i Satanás 'ña'a tún² 'ii¹³ líi¹i. ¿Xiiala li taa²¹a 'ido wa líi¹i la joon? **27** 'Naa' fó²oo¹ 'e 'wóo²na 'in 'lii¹³ taai² alma tya' tsá² coon¹³ 'ii²¹ tya' Beelzebú joon wana la joon, ¿iin cwo¹o 'ii²¹ tya' tsá² tyii¹ 'e 'woo¹i 'in 'lii¹³ taai² alma tya' tsá²? Coon¹³ 'e jmoo¹o tsá² tyii¹ lií²ii¹ 'e li' cii²i 'i¹-oo'. **28** Pe 'wóo²na 'in 'lii¹³ taai² alma tya' tsá² coon¹³ 'ii²¹ tya' Espíritu Tyú² tya' Dios joon wana jmóo³oo la joon gatí² 'ii²¹ 'e ty² Dios to² jee²¹² 'naa'.

29 'Jo lí² tsataai² tsá² inuu tya' tsá² pí²-tsi 'e 'wo¹ tsá² 'e sá² tya'a wa jo jéei¹ 'núu¹i. La joon lí² 'wóo²o 'e sá² tya'a.

30 'Jileei'²¹ 'in jo seein²¹ tyú² coon¹³ jna 'ee¹mo jna joon jileei'²¹ 'in jo uncaain²¹ tsá² ilíin² tsá² tya' Dios coon¹³ jna 'óó¹mo tsá² wíin².

31 'Tsü' wii¹³ joon fuu²¹²uu 'naa' doñi'ee tsaa² 'e 'noo¹o tsá² si doñi'ee júu³ 'laa'²¹ 'e faa²¹ tsá² lí²-i 'iin² Dios tsaa² tya'a pe wana faa²¹a tsá² 'laa'²¹ tya' Espíritu Tyú² tya' Dios jo 'iin²gi tsaa² tya' 'ii. **32** Joon doñi'ee júu³ 'laa'²¹ 'e faa²¹ tsá² tya' Ruu²¹i Tsá² lí²-i 'iin² Dios tsaa² tya'a pe wana faa²¹a tsá² 'laa'²¹ tya' Espíritu Tyú² tya' Dios jo 'iin²gi tsaa² tya'a 'e juncwii²¹ lo la joon jon lí' cataain²¹².

Cwii'i tsá² 'mó² 'oofuu²¹ coon¹³ 'oofuu²¹ 'e tsí²

33 'Wana tyú² coon²¹ 'mó² 'oofuu²¹ cwo¹o 'oofuu²¹ 'e tyú² joon wana gó² 'e 'mó² do gó²o jon 'e 'oofuu²¹ 'e i'í¹i. Tsü coon²¹ 'mó² 'oofuu²¹ cwii'i tsá² coon¹³ 'oofuu²¹ 'e tsí². **34** iXuui²¹² tya' 'in 'líi¹³ 'naa! ¿Xiiala lí² fó²oo' 'naa' júu³ tyú² joon yaamoo' 'líi¹³ 'naa'? Tsü faa²¹a tsá² jiin¹³ la 'i¹-tsio. **35** 'In tsá² tyú¹i faa²¹o 'e tyú² 'e tyú²u 'i¹-tsi. La joon jon 'in tsá² gó² faa²¹o 'e gó² tsü 'wii¹³ 'e gó² 'i¹-tsi. **36** Joon fuu²¹²uu 'naa', mi tí² jmií²¹² ijmá¹a Dios 'ii²¹ tya' tsá² icoon¹on tya'a tya' jilaa²¹ júu³ 'e nigasíi² tsá² 'e jo 'ee to² tí². **37** Tsü 'e 'ii²¹ ijmá¹a Dios tya' tsá² ilí² jiin¹³ la júu³ 'e nigafaa²¹a tsá². Coon¹³ júu³ tya'a icwo'íi¹ 'in tyú¹i si 'in gó² 'ee.

'In tsá² gó² do mii'i coon²¹ lí² milagro

38 Joon 'in líi¹³ tsá² fariseos coon¹³ tifo² tya' ley gajin²in sii²¹i Jesús: —Tifo², 'ii²¹²i 'e 'e¹ 'e jna'a coon²¹ lí² milagro.

39 Joon gañii¹i Jesús:

—'In tsá² gó² 'in jo tsáa¹-tsi Dios mii¹i lí² milagro pe 'ii²¹i jiin¹³ 'e lí² gacwo¹o 'in tsá² cwo¹ júu³ tya' Dios la mo jéei¹ sii²¹ Jonás. **40** Tsü Jonás do ga'í² nü' tu² joo²¹ taai² jmií²¹ 'ni¹ jmií²¹² 'ni¹gi núu¹ la joon jon 'in Ruu²¹i Tsá² tsa'ii²¹ 'ni¹ jmií²¹² 'ni¹gi núu¹ li taai² tsá² 'in najúin¹. **41** Joon mi jma¹a Dios 'ii²¹ tya' tsá² 'in tsá² 'in née¹i Nínive i'ní¹i ni 'in tsá² seein²¹ nano tsü gajoo²¹o-tsi 'in tsá² née¹i Nínive mo gangó¹ Jonás ngacwoo¹o júu³ tyú² tya' Dios. Joon gacwéi¹ jaain²¹ 'in feei¹gi lagi Jonás no. **42** Joon 'in tsamí² 'in tyú² to² cwo¹³ roon¹on li cwo²¹ tsáa² lí' 'yee²¹e ñi¹ i'ní¹i ni 'in tsá² seein²¹ nano tsü 'in tsamí² do gajó² janúu²un júu³ 'e jmií²¹²-tsi tya' Salomón. Gajó² lí wíin²gi la jee²¹² jilaa²¹ fuu²¹ 'e sá² la 'ui juncwii²¹. Joon gacwéi¹ jaain²¹ 'in feei¹gi lagi Salomón —jin² Jesús.

Lawa mo cii¹³ 'in 'líi¹³ alma tya' tsá²

Faa²¹gi Jesús jin²in:

43 —Mo gacwo'íi¹ 'in 'líi¹³ alma tya' jaain²¹ tsañuu¹ ngii¹ la caain²¹ lí tyuun²¹ 'noo¹o lí 'ii²¹ 'woo²¹o. Joon mo jo tyii²¹a lí 'ii²¹ 'woo²¹o i'í¹-tsi: **44** “Nii¹³ moo lí gajú³uu.” Joon mi cii¹³i tún¹ ityee²¹i 'in tsá² do lawa coon²¹ 'nú¹ 'e jø² 'e tyú² si 'ya² joon lí tyú². **45** Joon 'in 'líi¹³ do 'e

tsatee¹ e dyái¹ 'in 'lîi¹³gi lagi 'ii 'e tsataa²i tsi alma tya'a. Joon li gatséi¹ 'e gó²gi tya'a lagi li ga'láa² 'wii²¹². La joon ilí² tya' 'in tsá² gó² 'in sein²¹ nano.

Jalín² ruu²¹i coon¹³ sáa³a jafee¹³i Jesús

46 La 'ii²¹² faa²¹gi Jesús coon¹³ 'in tsá² do gatyálin² ruu²¹i coon¹³ sáa³a. Caluu gajaan¹an 'iin²¹²in fee²¹i Jesús. 47 Joon jaain²¹ tsá² gajma²a Jesús júu³ jin²in:

—Saa²a coon¹³ ruu²¹u téen²in caluu no 'iin²¹²in fee²¹i 'nũ.

48 Pe Jesús gasii²¹i 'in tsá² gajma²a júu³ 'ii jin²in:

—¿'In sáa³aa joongi 'iin ruu²¹na?

49 Joon ga'íi²i cwoo²¹o la caain²¹ li née¹i tsá² tya'a joon gajin²in:

—'Inlo-o sáa³aa joongi ruu²¹na. 50 Tsu doñi¹in 'in jmoo¹o la to² tyu² Ñu³uu tyiin¹³ ñu³fú² 'ii ruu²¹na tsañuu¹, joongi 'ii ruu²¹na tsamí², joongi 'ii sáa³aa —jin² Jesús.

Lawa jaain²¹ tsá² 'in gajñii¹ mi³ trigo

13 1 'E jmi²¹² joon gacwo'íi¹ Jesús inuu tya'a joon gangacwaa¹a ti¹ tyíia¹. 2 Joon galicaain²¹ tsá² fúui¹ li tyiin¹ Jesús do. Joon ga'í² Jesús tsi barco 'íi¹ ti¹ jmi²¹ do joon do-o gacwoo²¹o. Joon 'in tsá² do gajaan¹an ni tsaa² do. 3 Joon ga'e²e Jesús 'in tsá² do coon¹³ 'láai² júu³ cwáain¹ gajin²in:

—Lawa jaain²¹ tsá² gajñii¹ mi³ trigo. 4 La 'ii²¹² ngóo¹ dya²a 'e mi³ do 'elíi¹³ mi³ trigo do gaxuu²¹u tya'i fu¹ joon gatyálin² ton¹ gagii²¹i mi³ trigo do. 5 'Elíi¹³gi mi³ do gaxuu²¹u ni cuun²¹² li jo 'náa¹ cwoo¹³ 'láai². Tyú²-u gani¹³ mi³ trigo do jo 'o² 'náa¹ cwoo¹³ do. 6 Pe mo ga'yee²¹ ñi¹ gacó³o coon¹³ 'yíia²¹. Joon tsu 'wii¹³ jo jmóo³ tya'a sá² galityuun²¹. 7 Joon 'elíi¹³gi mi³ gaxuu²¹u jee²¹² 'motóon¹. Joon 'e tóon¹ do gacwaan²¹mo joon gajlii²¹ 'e trigo do. 8 Pe 'elíi¹³gi mi³ do gaxuu²¹u jee²¹² cwoo¹³ 'oo³ joon tyú²-u gacwaain²¹. 'Elíi¹³ mi³ jún² do gacwo¹ coon²¹ ciein¹³ mi³, 'elíi¹³gi gacwo¹ sesenta mi³, 'elíi¹³gi gacwo¹ dyadya¹ mi³. 9 Jileei²¹ 'naa' 'in nuu¹un, nuu²uun'.

Yu³ to² 'e²e Jesús tsá² jmai² coon¹³ júu³ cwáan¹mo

10 Joon gangatyéen¹in tsá² tya' Jesús co' li siin¹³in joon gaunngii¹i:

—¿'Ee li 'e²e tsá² coon¹³ jmai² júu³ cwáan¹mo?

11 Joon gañii¹i:

—Dios gacwo¹o 'naa' 'e 'øø²¹mo-'oo' 'e júu³ 'uuin²¹ tya' xiiala ityu² Dios to² tsá², pe 'in catyaai² do jo cwei² wa' 'øøi²¹-tsi. 12 Joon 'in 'øøi²¹-tsi, icwo¹o Dios 'ii i'øøi²¹-tsi tyú²gi 'áai¹. Pe 'in jo ga'øøi²¹-tsi i'wo²o 'e xu 'e 'øøi²¹-tsi do. 13 'Wii¹³ joon tyíi³aa júu³ tya' 'in tsá² lo coon¹³ jmai² júu³ cwáan¹mo. 'In tsá² lo ñi²o jilaa²¹ 'e jmó³oo pe tsalín²mo lawa jo 'ee gañí²o. Joon nuu¹o júu³ tyíia pe jo 'øøi²¹-tsi lawa

jo 'ee ganuu¹o. **14** La joon gatsín¹ júu³ ga'íi²¹ 'líi²¹² Isaías, 'in gacwo¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹ mo gajin²in:

'E la ja²mo, inúu² 'naa' joon jo i'øøi²¹-oo'.

'E la ja²mo, ijóø² 'naa' pe jo iunji²ii'.

15 Tsu nigali'wa²a-tsi 'in tsá² no jo 'iin²¹²gi nuu¹un joon gajni¹ unníi¹ yu² to² 'e jo lí²gi jnaa²¹a, jon'gi li núu¹gi coon¹³ loocwóo¹o.

Coon¹³ la joon jo lí²gi i'øøi²¹-tsi 'e cii¹³i coon¹³ jna 'e un'láa²na 'ii, jin² Isaías do.

16 'Pe jløø³mo 'naa' tsu jøø²øø' coon¹³ unní²iin' joon nuu²uun' coon¹³ loocwoo¹oo'. **17** 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa' fúu¹mo 'in gacwo¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹ coon¹³ tsá² 'in tyúi¹ nigali'iin²¹²in jøø²ø jilaa²¹ 'e jøø² 'naa' pe jo ganí²i. Nigali'iin²¹²in 'in tsá² do núu¹un jilaa²¹ 'e nuu² 'naa' pe jo ganúu²un.

**Jmo²o Jesús tsá² tya'a júu³ 'ee 'øøi²¹-tsi tsá² 'e
cwáain¹ tya' tsá² jñii¹ mi³ trigo**

18 Faa²¹gi Jesús jin²in:

—Tyaan²aan' cwáain¹ 'ee 'øøi²¹-tsi tsá² 'e cwáain¹ tya' 'in tsá² gajñii¹ mi³ trigo. **19** 'In tsá² 'in nuu¹un júu³ tya' xiiala tyu² Dios to² tsá² pe jo 'øøi²¹-tsi líi¹i la li mi³ trigo 'e xuu²¹u tya'i fu¹. Gajó² 'in 'líi¹³ gatyii²¹ júu³ ganúu²un 'in tsá² do. **20** 'E mi³ trigo gaxuu²¹ jee²¹² cuun²¹² li la líi¹i 'in tsá² ganúu²un júu³ tya' Dios joon ga'ii²¹i jløø³mo, **21** pe jo jmóo³ jée¹i. Joon mo nii²¹² wúu¹ si 'øø¹i tsá² 'ii 'ee 'wii¹³ cwáain¹ tya' júu³ do tsifu joon tuu²¹ 'e júu³ do. **22** 'E mi³ trigo gaxuu²¹ jee²¹² 'motóon¹ li la líi¹i 'in tsá² 'in ganúu²un júu³ do pe cu²-tsi coon¹³ jilaa²¹ 'e sá² juncwii²¹. Cuu² gacoon²¹ 'ido too² joon jo untsín¹ to² tya' júu³ tya' Dios coon¹³ juncwii²¹ tya' 'in tsá² do. **23** Pe 'e mi³ trigo do 'e gaxuu²¹ jee²¹² cwoo¹³ 'oo³ li la líi¹i tsá² 'in ganúu²un júu³ tya' Dios do joon gajmaa¹a nuu¹³un. Gajmee¹mo to² 'e júu³ do tya'a. 'Inlíi¹ la li 'e mi³ trigo 'e gacwo¹ coon²¹ ciein¹³ mi³, 'inlíi¹³gi líi¹ la li 'e mi³ trigo 'e gacwo¹ sesenta mi³, 'inlíi¹³gi líi¹ la li 'e mi³ trigo 'e gacwo¹ dyadya¹ mi³.

Júu³ cwáain¹ tya' 'in gajñii¹ tóon¹ ñii²¹ jee²¹² trigo

24 Joon gatyaa¹a Jesús 'e júu³ cwáain¹ lo tya' 'in tsá² do jin²in:

—'E tyu² Dios to² tsá² li la li mo gajñii¹ jaain²¹ tsañuu¹ jún² trigo tyú² 'wó² tya'a. **25** Pe la 'ii²¹² cwuu²¹mo 'in tsá² do joon ga'í² jaain²¹ tsá² 'in 'eei¹ 'ii joon gajñii¹ jún² tóon¹ ñii²¹ jee²¹² trigo do joon nga²mo mi yuui¹³ joon. **26** Joon mo gani¹³ mi³ trigo do joon galisá² mi³ tya'a ga'yee²¹mo joon 'e tóon¹ ñii²¹ do. **27** Joon 'in tsa'leei¹³ do gangóo¹o gangasii¹³i ñi'fii²¹²i: “Patróoin¹³, tyú²-u jún² gajñii²¹i' li 'wó² do, çxiiali'i ga'yee²¹ tóon¹ ñii²¹ do?” **28** Joon 'in ñi'fii²¹² do gajin²in si²¹i 'ii: “Jaain²¹ tsá² 'in 'eei²¹ jna gajmaa¹a 'yee²¹ tóon¹ ñii²¹ no”, jin²in. Joon 'in

tsa'leei¹³ do gaunngii¹i: “¿Ti 'iin²¹²u'un wa'a tsaa²¹a'a tsasé²e'e 'e tóon¹ ñii²¹ do?” jin²in. **29** Pe ñi'fii²¹²i do gajin²in: “‘Ún², jo sɔɔ²ɔɔ' tsu wana gacwotɔɔ¹³ 'e tóon¹ ñii²¹ do 'ná¹ cwotɔɔ¹³ jon 'e trigo do. **30** Tyú²gi cwocwáain²¹ caan²¹mo ce roo²¹o. Joon ityü¹³uu to² tsa'leei¹³ tsalíin² tsasee¹e jéei¹ 'e tóon¹ ñii²¹ do joon jmáa¹a la catsi¹ joon coo¹o. Joon mi yuui¹³ joon isɔ²ɔ 'e trigo do to¹o inuu tyiia”, jin² fii²¹²i —jin² Jesús.

Juu³ cwáain¹ tya' coon²¹ jún² mostaza

31 Tyaa¹a Jesús jon 'e júu³ cwáain¹ lo jin²in:

—'E tyü² Dios to² tsá² li la li coon²¹ jún² mostaza 'e gajñii¹ tsá² 'wó² tya'a. **32** Pi³gi jún² tya' la jee²¹² jilaa²¹ jún² tya' nuu²¹ pe mi nii¹³ joon cwaain²¹ fee¹gi 'mó² tya' lagi nuu²¹ catyiia² ca ti la ti coon²¹ 'mó². Fee¹ 'áai¹ ca jalíin² ton¹ jmáa¹a sii²i jee²¹² cwáa¹ tya'a.

Júu³ cwáain¹ tya' tyiian¹³

33 Tyaa¹a Jesús jon 'e júu³ cwáain¹ lo jin²in:

—'E tyü² Dios to² tsá² li la li tyiian¹³ 'e gacaa¹i²¹ jaain²¹ tsamí² 'ni¹ 'ii¹³ fu² 'iñi¹ joon garoon²on jilaa²¹.

Júu³ cwáain¹ gatyaa¹a Jesús gauntsiin¹ júu³ ga'íi²i 'lii²¹² tsá² 'in gacwo¹o júu³ tyú² la mo jéei¹

34 Jmai² coon¹³ júu³ cwáan¹mo gasii²¹i Jesús 'in tsá² do. **35** Coon¹³ la joon gauntsiin¹ júu³ tya' jaain²¹ tsá² 'in gacwo¹o júu³ tyú² tya' Dios la mo jéei¹ mo gajin²in:

Jmai² coon¹³ júu³ cwáain¹ ifo¹³oo;

ifo¹³oo júu³ 'uui²¹ 'e si'mo² ca mo gajmaa¹a Dios juncwii²¹.

Jmo²o Jesús tsá² júu³ 'ee 'ɔɔi²¹-tsi tsá² 'e cwáain¹ tya' mo jñii¹ tsá² jún² tóon¹ ñii²¹ jee²¹² trigo

36 Joon Jesús ga'íi²i júu³ tya' 'in tsá² do joon ga'í² inuu. Joon tsá² tya'a gangatyéen¹in li tyíin¹ Jesús joon gajin²in sii²¹i Jesús:

—Jmaa¹³ jna'a júu³, 'ee 'ɔɔi²¹-tsi tsá² 'e júu³ cwáain¹ 'e gatyaa²a mo jñii¹ tsá² jún² tóon¹ ñii²¹ jee²¹² trigo.

37 Joon gajin²in Jesús:

—'In tsá² do 'in gajñii¹ 'e jún² trigo tyú² líii¹ Ruu²¹i Tsá², **38** joon 'wó² tya'a do li ni cwoo¹³ juncwii²¹. Joon 'e jún² trigo tyú² li la líii¹ 'in tsá² jmoo¹o la to² tyü² Dios. Joon 'e jún² tya' tóon¹ ñii²¹ li la líii¹ 'in tsá² jmoo¹o la to² tyü² 'in 'lii¹³. **39** Joon 'in gajñii¹ 'e jún² tya' tóon¹ ñii²¹ do 'in 'lii¹³mo 'i. Joon mo gasɔ²ɔ 'e trigo do li la li mi tyéi¹ juncwii²¹. Joon 'in tsa'leei¹³ do 'in gasɔ² 'e trigo do líii¹ la líii¹ ángeles tya' Dios. **40** Joon la gasɔ²ɔ 'in tsa'leei¹³ do 'e tóon¹ ñii²¹ gadya²a ni jí² la joon ilí² li tyéi¹ juncwii²¹. **41** 'In Ruu²¹i Tsá² ityü²u to² ángeles tya'a iuncaain²¹ jileei²¹ 'in jmoo¹o 'leei²¹ tsá² coon¹³ jileei²¹ 'in ga'noo¹o tsaa² 'e 'wó²mo 'ido fu

li tyu² 'ii to². **42** Joon ipíi²in 'in tsá² do li 'ii²¹. Joon ityi²i 'áai¹ joon cuu¹i moojóon¹on. **43** Joon jileei²¹ 'in jmoo¹o la to² tyu² Dios ilijíi¹ la jii¹ ñi¹ fu li tyu² Jmii²¹ to². Jileei²¹ 'naa' 'in nuu¹un, nuu²uu¹.

Júu³ cwáain¹ tya' cuu² si'mo²

44 'E tyu² Dios to² tsá² li la li cuu² si'mo² nu' 'wó². Joon mo gatsaa²¹a jaain²¹ tsá² 'e cuu² si'mo² do ga'maa¹a tún¹. Galijløø¹³i 'áai¹ joon gangaa¹³i nga'níi²i jilaa²¹ 'e sá² tya'a joon galó¹o 'e 'wó² do li taa¹³ cuu² do.

Júu³ cwáain¹ tya' perla 'e 'moo¹³ 'áai¹

45 'La joon jon 'e tyu² Dios to² tsá² li la líi¹ jaain²¹ tsá² 'in ló¹o 'e 'níi²i. 'In tsá² do ngii¹ to² 'noo¹o perlas tyú². **46** Joon mo gatsaa²¹a coon²¹ 'e tyíin¹ 'áai¹ joon tsa'níi²i jilaa²¹ 'e sá² tya'a joon galó¹o 'e perla do.

Júu³ cwáain¹ tya' núu³

47 'La joon jon 'e tyu² Dios to² tsá² li la li coon²¹ núu³ 'e 'ii¹i tsá² tsi jmii²¹ joon tsataa²i jilaa²¹ nii² joo²¹ taai² jmii²¹ do. **48** Joon mo garó¹i 'e núu³ do 'in tsá² do unron²on fu ni tsaa² joon cwa¹a in tyii¹³in 'in joo²¹ taai² jmii²¹ do. Joon 'in joo²¹ tyúi¹ do taa¹i tsi motó² joon 'in joo²¹ jo tyúi¹ do dyee¹³mo. **49** La joon ilí² li tyéi¹ juncwii²¹. Joon ijalíin² 'in ángeles 'in jmáa¹a coon²¹ 'in tyúi² coon¹³ 'in gó². **50** Joon 'in gó² idyee¹³i li 'ii²¹ joon do-o ityi²i joon cuu¹i moojóon¹on.

Júu³ 'e tyíin¹ 'e tsáai² coon¹³ júu³ 'e tyíin¹ 'e 'múui²

51 Joon jin²in Jesús sii²¹i tsá² tya'a:

—¿Tí 'øø²¹mo-'oo' jilaa²¹ 'elo?

Joon gañii¹i tsá² tya'a jin²in:

—Joon, 'øø²¹mo-tsii¹.

52 Joon gajin² Jesús:

—Jaain²¹ tifo² tya' ley 'in gauntsáa¹ xiiala ityu² Dios to² tsá² líi¹ la líi¹ tsá² fii²¹² 'nú¹ 'in lí² tyi² 'e 'míi² coon¹³ 'e tsáai² jee²¹² 'e sá² tya'a. Lí²-i 'e²e 'in tifo² do tsá² 'e júu³ 'múui² joongi júu³ 'e tsáai².

Mo gangaa¹²i Jesús fuu²¹ Nazaret

53 Joon mo ngayuui¹³ gaíi²i Jesús 'e júu³ cwáain¹ lo **54** joon gangaa¹mo fu cwoo¹³ goo¹o. Joon do-o ga'láa² 'wii²¹² 'e²e tsá² inuu cwo¹ sinagoga tya'a. Joon 'in tsá² goo¹o do ganga'goo²¹o-tsi, jin²in:
—¿Xiiafu li galitii²¹i 'in tsañuu¹ no 'e júu³ faa²¹a? ¿Xiiala 'e galí² jmoo¹o ino milagros la no? **55** Tsu jóon¹on ti'mó² ino joon sáa³a sii²¹ María. Joon ruu²¹mo Jacobo, coon¹³ José, coon¹³ Simón coon¹³ Judas.

56 Joongi 'in ruu²¹i tsamí² seein²¹ jee²¹² jna' jon. ¿Xiiali' galiñii¹i jilaa²¹ 'eno?

57 Tsu 'wii¹³ joon ga'aa¹a tsii²¹² wúu¹ tya' Jesús jo ganúu²un júu³ tya'. Pe Jesús gajin²in sii²¹i 'in tsá² do:

—Un'goo²¹o tsá² jaain²¹ 'in cwo¹ júu³ tyú² tya' Dios pe jiin¹³ tsá² goo¹o coon¹³ tsá² inuu tya'a jo un'goo²¹o 'ii.

58 Joon jo 'ee milagros gajmaa¹a Jesús jee²¹² 'in tsá² goo¹o do tsu jo jai² galiñii² 'ido 'ii.

Mo gajúin¹ Wó³ saai¹ tsá² jmií²¹

14 1 'Yiia¹³ joon 'in tyu² to² li sii²¹ Galilea, 'in sii²¹ Herodes, nigaliñii¹i xiiala jmoo¹o Jesús. 2 Joon gasii²¹i 'in née¹i coon¹³on cwáain¹ tya' Jesús:

—Wó³ saai¹ tsá² jmií²¹ ino 'in nigajiin¹in jee²¹² 'lii²¹². 'Wii¹³ joon lí² jmáa¹a milagros do.

3 Ga'i¹-tsi Herodes la joon tsu nigataan¹³in 'nuñí³ Wó³ do. Herodes iliseein²¹ tyú² coon¹³ Herodías gatyú²u to² i'ñú¹u cadenas cwoo²¹o Wó³ li 'yuu²i 'nuñí³. Herodes do nigacán¹mo Herodías 'in líii¹ tsamí² tya' ruu²¹i 'in sii²¹ Lii²¹². 4 Joon Wó³ do gasii²¹i Herodes 'e jo tii²i jmáa¹a la no.

5 'iin²¹²in Herodes jngaa¹³i Wó³ pe 'gøø²¹mo tsá². Tsu jilee²¹mo tsá² 'e ñii¹i 'e faa²¹ Wó³ cwáain¹ tya' Dios. 6 Joon mo gatséi¹ jiin²¹ tya' Herodes gajmaa¹a jmií²¹². Joon ga'í² jamí² Herodías gatséen¹in li taai² tsá² li náa¹ jmií²¹² do. Joon 'aa¹mo gatí²-tsi Herodes lagi tséen¹in 'in simí² do. 7 Joon gajin²in ga'éé¹i Dios gasii²¹i 'in simí² do:

—Cwóo³oo doñi'ee mí²¹i.

8 Joon 'in simí² do mo ngayuui¹³ gafee²¹i sáa³a jin²in sii²¹i Herodes:

—Cwoo¹³ jna lo mootyi² Wó³ saai¹ tsá² jmií²¹ 'e 'yu² coon²¹ tsi wúun¹.

9 Galixuu²¹²mo-tsi Herodes pe jo lí² un'naa¹i júu³ tya'a 'e niga'éé¹i Dios li nuu¹un 'in tsá² taai² do. Gatyú²u to² 'e lí² la joon. 10 Gasii¹in tsá² gangatú² luu²¹²u Wó³ li 'yuii² 'nuñí³ do. 11 Joon gacóon¹on ton²on coon²¹ tsi wúun¹ gacwo¹o 'in simí² do. Joon 'ii-gi gacwo¹o sáa³a.

12 Joon tyalíin² 'inlíii¹³ tsá² tya' Wó³ do gacoon¹ cuerpo tya'a 'a tsa'áa¹i. Joon ngalíin²mo ngajmaa¹³a Jesús júu³ xiiala galí¹.

Mo gacwo¹o Jesús 'ná² mil tsá² 'e dø¹ø

13 Joon mo galiñi¹ Jesús xiiala gangí¹ Wó³ do ga'í² tsi coon²¹ barco joon gangóo¹ coon²¹ coon¹³ tsá² tya'a fu coon²¹ li jo 'in tsá² seein²¹. Pe galiñi¹ tsá² née¹i la caain²¹ fuu²¹ náa¹ do joon ngalíin²mo ngii¹i tii²i.

14 Joon mo gacwo¹ 'ii¹ Jesús 'e barco do gangaa¹i tsá² fúui¹. Joon galifee¹mo-tsi 'wii²¹² tya' 'ido. Joon gaun'láa²mo tsatsaa¹³ jée¹i 'in tsá² do. 15 Joon nangó¹ xuu jnaa¹ tyalíin² tsá² tya' Jesús sii²¹i 'ii:

—Nixuu jnaa¹ lo. 'íi² júu³ 'in tsá² no tsu jo 'in seen²¹ 'e 'nii¹ 'e dø¹ 'ino. Síi¹³ i wa tsalín² fuu²¹ pi¹³ taa¹³ co' no 'e ló¹xu 'e dø¹ø.

16 Joon Jesús gajin²in:

—Jo 'ná² tsalín² 'ino. 'Naa', cwó²xuu' 'e dø¹ 'ino.

17 Joon gajin² tsá² tya'a:

—Jo 'ee 'oo²gii¹ jiin¹³ 'ná² 'iñi¹ coon¹³ gái¹ joo²¹ taai² jmi²¹.

18 Jesús gañii¹:

—Cwooi²duu' fu lo.

19 Joon gaty² Jesús to² wa'a cwá² 'in tsá² fúui¹ do jee²¹² ñii²¹ do. Joon gason²on 'e 'ná² 'iñi¹ do coon¹³ 'in gái¹ joo²¹ taai² jmi²¹. Joon gajóø²ø fu ñu¹fú², gacwoo¹ 'maai¹² Dios. Gajmaa¹ a 'no¹³ 'e 'iñi¹ do joon gacwo¹o tsá² tya'a. Joon 'in tsá² tya'a do gajmaa¹ a jmai¹²xu jee²¹² 'in tsá² fúui¹ do. **20** Jilee²¹mo gagøø²¹ø joon jløø¹³mo. Joon gauncaain²¹ jilaa²¹ 'e gasái¹gi, joon garó¹ dyatun¹ 'motó². **21** Joon 'in tsá² 'in gagøø²¹ø do tí² 'ná² mil jmai¹² tsañuu¹ jo si¹i²in tsamí² coon¹³ xuui²¹².

Ngii¹ Jesús ni jmi²¹

22 Mo ngayuui¹³ joon gaty² Jesús to² tsá² tya'a wa' tsalín² li' ngoo¹³ tyíia¹ cataain²¹ do jéei¹gi lagi 'ii la 'ii²¹² 'ii¹gi júu³ 'in tsá² do. **23** Joon mo ngayuui¹³ ga'ii¹ Jesús júu³ 'in tsá² do gasoo²¹o 'ña'a coon²¹ moo²¹ ngafee¹³i Dios. Joon mo ga'í² núu³ do-o táain² Jesús 'ña'o. **24** Joon 'e barco do tya' tsá² tya'a ngó¹ tún² tsa' ni tyíia¹ do. 'Áai¹ jnoó¹ jmi²¹ tsaa¹ barco do tsu 'áai¹ 'ii¹ tyí² li' ci¹i¹³. **25** Joon niu²¹ mogi mo ngatyéen¹in Jesús li 'íi¹ barco do ngii¹ tií²o ni jmi²¹ ngóo¹o. **26** Joon mo gango¹ tsá² tya'a ngóo¹on ngii¹ tií²i ni jmi²¹ do gafoo¹mo 'áai¹ joon ga'oo¹o gajin²in:

—Jaain²¹ tsá² 'mootyí² 'in jó¹ no.

27 Pe Jesús gajin²in si¹i²¹i 'in tsá² do:

—Tá² téen¹-oo', jna-a lo; jo foo¹³naa'.

28 Joon Tú³ gasii²¹i 'ii jin²in:

—Wana 'nu no, Ña'ñu¹u', tyuu¹³ to² góo³oo ti li siin¹³u'un no.

29 Joon Jesús gajin²in:

—Na¹ joon.

Joon tsifu-u gajngái² Tú³ li' caai²¹ barco do joon ga'láa² 'wii²¹² ngii¹ ni jmi²¹ fu li siin¹² Jesús do. **30** Pe gafoo¹³mo mo gacón² cwáain¹ xiiala 'ii¹ tyí² joon ti'xu-u ganga'aa¹³i jmi²¹ do. Joon ga'oo¹o gajin²in:

—iJmáa² tiin¹³na, Ña'ñu¹u'!

31 Tsifu joon gason²on Jesús cwoo²¹o gajin²in si¹i²¹i 'ido:

—'Áai¹ xuu jo¹ líi²u. 'Ee li' gacu²-o'o coon¹³ jna?

32 Joon mo gangatáa¹i tsi barco do tsifu gaján¹ 'ii¹ tyí². **33** Joon 'in tsá² taai²¹² tsi barco do gasii²¹i wojnii¹i tyani Jesús joon gajin²in:

—'E la ja²mo, Joon¹ Dios 'nu.

Un'láai² Jesús tsatsaa¹³ fu Genesaret

34 Mo gataán¹ in li' ngoo¹³ cataain²¹² li roon¹ 'wó² tya' tsá² Genesaret.
35 Joon mo galicwii¹ in 'in tsá² néei¹ do Jesús tsifu joon gani¹³ júu³ la
caain²¹ 'in fuu²¹ joon ngajée¹ i tsatsaa¹³ li tyíin¹ Jesús. 36 Gamii¹ i wa'a
cwo¹ o lii²¹ 'ido ti' siin¹³ in joon jileei²¹ 'in galii²¹ siin¹³ 'ido ga'láa² mo.

Jilaa²¹ 'e 'leei²¹ tsá²

15 1 Joon gangatyéen¹ in 'inlíi¹³ tsá² fariseos coon¹³ tifo² tya' ley
li siin¹ Jesús. Jalín² Jerusalén. Joon gaunngii¹ i:

2 —¿Ee li' jo jmoo¹ o tsá² tyi' i la tii² 'e si² tya' 'lii²¹² tsacøøi¹³ tyi'? Jo
untsiin¹ in jiin¹³ la tiisi² 'e ruun¹³ tsá² cwoo²¹ o mo gø¹² ø.

3 Pe Jesús do gaunngii¹ i:

—Joon 'naa', ¿ee li' jo jmoo² oo' núu¹³ uu' la to² tyu² Dios mo jmoo² oo'
la tii² 'e si² tyii'? 4 Tsu Dios gatyu² to² jin² in: “Un'goo² o saa² a ñu²¹ u.”

Joon gajin² in: “Ná¹ júun² mo jileei²¹ 'in faa²¹ 'laa²¹ tya' sáa³ jmii²¹.”

5 Pe 'naa' gii¹ fó² oo' 'e lí² sii²¹ i tsá² sáa³ jmii²¹: “Jo lí² uncoon¹³ gii¹ nu tsu
jilaa²¹ 'e 'oo²¹ oo nigacwo³ oo Dios.” 6 Joon wana jin² la joon jo 'ná¹

uncoon¹³ gi sáa³ a jmii²¹. Joon coon¹³ la joon tuu¹³ naa' to² tyu² Dios
lawa' jo 'e to² 'ín³ gi 'e jmaa² aa' jiin¹³ la tii² 'e si² tyii'. 7 i Tsá² sisii¹ i 'e
'i¹-tsi la jmoo¹ o 'naa'! Tyú²-u gataan¹ ni jí² cwáain¹ tyii' 'in tsá² gacwoo¹ o
júu³ tya' Dios la mo jéei¹ sii²¹ Isaías mo gajin² in cwáain¹ tya' Dios:

8 'In tsá² lo untyú¹ i jna coon¹³ 'oo² o

pe 'wíin² si'íi¹ 'a 'i¹-tsi coon¹³ jna.

9 Jo 'ee to² 'íi³ in 'e un'goo²¹ o jna².

Jilaa²¹ la 'ee¹ e jmai² 'e tyu² to² tsá²-a,
jin² Dios.

10 Joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² sii²¹ i 'in tsá² néei¹ li' co' do jin² in:

—Nuu² uun' joon cwo'øøi²¹-'oo'. 11 Jilaa²¹ 'e to² tsá² 'oo² o jo 'leei²¹
tsá² coon¹³ 'e joon. 'E 'yee² 'oo² o tsá² 'e joon 'e 'lee²¹ i.

12 Joon gangatyéen¹ in tsá² tya'a joon gasii²¹ i Jesús:

—¿Ti ñí² i, jo gatí²-tsi tsá² fariseos do júu³ tyi' i no?

13 Pe Jesús gajin² in sii²¹ i 'ii:

—Jilaa²¹ 'mó² 'e jo gajnii¹ Ñu³ uu' 'in sø¹ o la tyan¹ jmóo³. 14 Jo
cuu¹³-'oo' coon¹³ 'in tsá² no tsu lawa tsá² tiui² 'in soon²¹ 'mo'u² tya' tsá²
tiui² ruu²¹ i 'ino. Wana tsá² tiui² 'méei¹ ruu²¹ i la 'oo²¹ tsá² tiui² joon
jee²¹² waai²¹ do xuu²¹ i tsi too²¹.

15 Joon Tú³ do gajin² in sii²¹ i Jesús:

—Jmaa¹³ jna'a júu³, ¿ee 'øøi²¹-tsi tsá² 'e júu³ cwáain¹ lo?

16 Jesús-gi gajin² in:

—¿Ti jo 'øøi²¹-'oo' 'naa' jon? 17 ¿Ti jo 'øøi²¹-'oo' 'e jilaa²¹ 'e gøø²¹ tsá²
tsatoo¹³ nu' tu² tsá² joon 'woo² o tún¹? 18 Pe jilaa²¹ 'e 'yee²¹ i 'oo² o tsá²

'e 'i¹-tsi tsá² 'e joon. 'E joon 'e 'leei²¹ tsá². **19** Tsu la 'i¹-tsi tsá² la joon líi¹i joon. 'i¹-tsi tsá² 'e gó² tsu 'in gó²o 'ii. 'I jngaa¹³i tsá² la joon 'e ga'i¹-tsio. Fee²¹i tsá² tsamí² tya' tsá² xeei²¹ tsu ni ga'i¹-tsi la joon. 'Láa¹a tsamí² coon¹³ tsañuu¹ jiin¹³ la niga'i¹-tsi. La joon jon jmoo¹o tsá² 'uun²¹, faa²¹a tsá² júu³ tajuu²¹, faa²¹a tsá² júu³ 'atsaa²¹. **20** Coon¹³ jilaa²¹ 'elo un'leei²¹ tsá² yaai. Pe wana gøø²¹ø tsá² la jo mo roon²¹on cwoo²¹o la tii² 'e si² jo mo ga'lee²¹i.

Ja²mo galíi²i jaain²¹ 'yiia²¹² tsamí² cananea Jesús

21 Joon gacwo'íi¹ Jesús fu do joon gangó¹ fu li tyu² to² fuu²¹ Tiro coon¹³ fuu²¹ Sidón. **22** Joon gajó² jaain²¹ tsamí² cananea 'in néei¹ do fu li siin¹³ Jesús joon ga'oo¹o jin²in:

—iÑa'ñu¹u', Joon¹ David, fúu² cwolii²u jna! 'In 'liii¹³ 'úui² alma tya' simí² tyiia. Joon 'áai¹ wúu¹ nigangóo¹.

23 Pe Jesús jo gañii¹i jiin¹³xu. Joon tsá² tya'a gamii¹i tyaníi¹i wa 'a sii²¹ Jesús 'in tsamí² do wa'a tsee¹i tsu líi¹ to²o mii¹³ jó¹ caluu li ngalíin² do.

24 Joon gajin² Jesús sii²¹i 'in tsamí² do:

—Dios gasii²¹in jna jiin¹³ 'e 'naa¹³na 'in tsá² situui¹ tya' tsá² Israel.

25 Pe 'in tsamí² do gangatyéen¹in li siin² Jesús, gasii²¹i wojníi¹i tyaníi¹i joon gajin²in:

—Ña'ñu¹u', uncoon¹³ jna.

26 Joon Jesús gañii¹i:

—Jo tyú² wa'a tyi² tsá² 'iñi¹ tya' xuui²¹² cwo¹o tsii²¹.

27 Pe 'in tsamí² do gajin²in:

—Jo¹o Ña'ñu¹u'; pe ca tsii²¹ téein² nu' mesa lí²-i dø¹²ø 'no¹³ xuui²¹ li gøø²¹ø fii²¹² 'nú¹ do.

28 Joon gasii²¹i Jesús 'ii:

—'Áai¹ fee¹ jai² líi²u, rán³! Cwolí² jiin¹³ la 'iin²¹²u'un.

Joon tsifu joon ga'láa²mo jamíi¹i 'in tsamí² do.

Un'láai² Jesús fúui¹ tsatsaa¹³

29 Gacwo'íi¹i Jesús do joon gangíi¹i líi¹ co' tyíia¹ Galilea. Joon gasóo²o coon²¹ moo²¹ si² do joon do-o gacwoo²¹o. **30** Fúu¹mo tsá² gatyaliin² li tyíin¹ joon jée¹i tsatsaa¹³ 'in líi²i 'láai² nii² jmoowúu¹. Jée¹mo tsá² jluui¹³, tsá² tiui² coon¹³ 'in jo faa²¹a. Jée¹mo jon tsá² poo¹³ cwoo²¹ tii². Joon gatyéei¹ ni'i 'ido líi¹ 'wii²¹² tii² Jesús joon gaun'láa²mo Jesús 'ido. **31** 'Áai¹ ganga'goo²¹o-tsi tsá² do mo ganí² 'in tsá² do nafaa²¹a 'in tsá² jo mo to² faa²¹ joon 'in tsá² poo¹³ cwoo²¹ tii² na'láa²mo joon tsá² jluui¹³ tyú²-u ningíi¹ joon tsá² tiui² nijnaa²¹o. Joon ga'láa² 'wii²¹² cwoo¹o 'maai¹³ Dios tya' tsá² Israel.

Cwo¹o Jesús tyún² mil tsá² 'e dø²ø

32 Joon gatø²ø Jesús tsá² tya'a joon gajin²in sii²¹i 'ido:

—Fúu² líi²na 'in tsá² no tsu ningó¹ 'ni¹ jmií²¹² táan¹in coon¹³ jna lo joon jo 'e 'oo¹o 'e dø²ø. Jo 'iin²¹²na sii¹³na fu tya'a la jo 'ee mo gøø²¹ø si no xiia²¹ ga'woo²¹o tya'i fu¹.

33 Joon tsá² tya'a gajin²in:

—¿Xiiali ijíin² jna'a 'e dø²ø 'in tsá² fúui¹ no tsu jo 'in tsá² taain²¹² lo?

34 Joon Jesús gaunngii¹i:

—¿Joo¹ 'iñi¹ 'oo²gii¹?

Joon ganii¹i:

—'Oo²gii¹i dyía¹ 'iñi¹ coon¹³ jaain²¹ gái¹ joo²¹ taai² jmií²¹ pi¹³.

35 Joon gatyü² Jesús to² wa' cwá² tsá² ni 'wó². **36** Joon gason²on 'e dyía¹ 'iñi¹ coon¹³ 'in joo²¹ taai² jmií²¹ joon gacwo¹o 'maai¹³ Dios. Joon gajmaa¹a 'no¹³ joon gacwo¹o tsá² tya'a 'e jmáa¹a jmai²xü jee²¹² 'in tsá² do. **37** Jilee²¹mo gagøø²¹ø ca galijløø¹³mo. Joon garøø²i dyía¹ 'motó²gi 'e 'no¹³ 'e gasáai¹. **38** Joon 'in gagøø²¹ do ti tyún² mil jmai² tsañüü¹ jo 'e 'ii²¹in tsamí² coon¹³ xuui²¹². **39** Mo ngayuui¹³ joon ga'ii²i Jesús 'in tsá² do júu³. Ga'í² Jesús tsi coon²¹ barco joon gangó¹ cwoo¹³ li sii²¹ Magdala.

Tsá² fariseos coon¹³ tsá² saduceos mii¹i coon²¹

milagro wa jmá¹a Jesús tya'a

16 **1** Gatyaliín² 'in tsá² fariseos coon¹³ 'in tsá² saduceos fu li siin¹³ Jesús. Joon 'e 'iin²¹²in lawa li 'íi¹ goon²¹ lá² wa'a iteei²¹ Jesús gamii¹i 'in tsá² do wa jmá¹a coon²¹ li² jó¹ fu ñü'fú². **2** Pe Jesús gañii¹i:

—'Naa' mo jøø²øø¹ coo²¹ jníi¹ mo xüü jnáa² fó²oo': "E tyú² ijmá¹a tsu coo²¹ jníi¹." **3** Joon mo coo²¹ jníi¹ mo 'aa²¹ fó²oo': "Gó²xü jmá¹a no tsu coo²¹ 'e jníi¹ roon¹on." Tsá² 'in sisii¹ 'i¹-tsi 'e jmoo¹o 'naa'. Ñii²¹ 'naa' xiiala ilí² mo coo²¹ jníi¹ mo 'áa²¹ coon¹³ mo xüü jnáa² pe jo ní²'ii' 'e 'øøi²¹-tsi 'e li² 'e sá² nano. **4** Tsá² gó² coon¹³ tsá² 'in nigatiui² Dios 'iin²¹²in coon²¹ li² pe jo ilisá² li² tya'a. Iliás²gon li² jiin¹³ lagi lisá² li² tya' Jonás.

Joon gatiu²mo Jesús 'in tsá² do joon gangaa²¹o.

Tyiaan³ tya' tsá² fariseos

5 Mo gangaliín tsá² tya' Jesús li' ngoo¹³ tyíia¹ li' ca taain²¹² do niga'iin²mo-tsi coon²¹on 'iñi¹. **6** Joon Jesús gajin²in sii²¹i 'ido:

—Tyán²duu' cwáain¹, un'øø¹³naa' yaanaa' tya' tyiaan³ tya' tsá² fariseos coon¹³ tsá² saduceos.

7 Joon ga'láa² tsá² tya'a do 'wii²¹² síi¹i la 'oo²¹ jee²¹² 'ii:

—'Wii¹³ jo ga'lee²¹e 'iñi¹ 'e joon 'e jin² la joon.

8 Joon mo galili³i Jesús 'ee 'i¹-tsi 'ii joon gajin²in:

—Laa¹³ 'áai¹ xu jo¹ líí²naa'. ¿E lí¹ 'i¹-oo' 'e jo 'iñi¹ tyán²aan'? **9** ¿Ti jo mo ga'øø²¹ mogi-'oo', ti jo tii¹³-'oo' xiiala mo gajmáa³aa tyíia³ 'a 'iñi¹ 'ñá² do jee²¹² 'ñá² mil tsañu¹? ¿Joo' 'motó² 'no³ 'iñi¹ 'e gasái¹gi? **10** ¿Ti jo tii¹³-'oo' mo gajmáa³aa tyíia³ 'e 'iñi¹ dyía¹ do jee²¹² tyán² mil tsá²? ¿Joo' 'motó² 'no³ 'e gasái¹gi? **11** 'Áai¹ jo mo ga'øøi²¹-'oo' 'e jon'on fuu²¹²uu 'naa' cwáain¹ tya' 'iñi¹ mo fuu²¹²uu 'naa' 'e un'øøi¹³ yaanaa' coon¹³ tyiian³ tya' tsá² fariseos coon¹³ tsá² saduceos.

12 Joon gali'øøi²¹-tsi tsá² tya' Jesús 'e jon'on cwáain¹ tya' tyiian³ tya' 'iñi¹ jin² Jesús pe cwáain¹ tya' júu² 'ee¹ tsá² fariseos coon¹³ tsá² saduceos.

Jmoo¹o T́³ júu³ 'e Cristo Jesús

13 Mo gatyía¹ Jesús coon¹³ tsá² tya'a coon²¹ li tyu² to² fuu²¹ Cesarea tya' Filipino gaunngii¹ Jesús tsá² tya'a jin²in:

—¿'in jna, Ruu²¹i Tsá², jin² tsá²?

14 Joon gañii¹i tsá² tya'a:

—'Inĺíi¹³ jin²in 'e Wó³ saai¹ tsá² jmi²¹ 'nu. 'Inĺíi¹³gi jin²in 'e Elías 'nu. Joon tsá² xeei²¹ jin²in 'e Jeremías 'nu si jaain²¹ 'in nigacwo¹ júu³ tya' Dios la mo jéei¹ 'ee 'nu.

15 Joon gaunngii¹i Jesús 'ii:

—'Naa', ¿'iin jna fó²oo' 'naa'?

16 Joon Simón Pedro do gajin²in:

—'Nu-u Cristo 'in gasi¹in Dios. Joon¹ Dios 'in jiin¹ 'nu.

17 Joon Jesús gajin²in:

—Jløø¹³mo 'nu, Simón, joon¹ Jonás, tsu jon' tsá² ga'e² 'nu 'e júu³ lo. Pe Ñu³oo 'in tyíin¹ ñu'fú² ga'e² 'nu. **18** Joon fuu²¹²uu 'nu, 'e sii²¹ 'nu T́³, joon júu³ tyi¹ 'e foo²¹o 'e líí¹na Cristo, 'in gasi¹in Dios, ili la li coon²¹ cuun²¹² fee¹ 'e jo jøøi²¹ tya' 'in jai² líí²i jna tsu jilee²¹ 'in jmoo¹o la to² tyu² Dios líí¹i la joon. Joon ca 'mó¹ jo lí² líí¹i 'e júu³ do. **19** Joon cwo³oo 'nu jonñi³ tya' li tyu² Dios to² tsá². Jilaa²¹ 'e untsaa¹³u fu juncwii²¹ lo nigaliuntsaa¹²a fu ñu'fú². Joon jilaa²¹ icwo²¹o lí² juncwii²¹ lo la joon galí² fu ñu'fú² jon.

20 Joon gatyu² Jesús to² tsá² tya'a 'e jo 'in jma¹a 'ido júu³ jiin¹³ jaain²¹ 'e Cristo ii.

Jmoo¹o Jesús júu³ ijúun²in

21 Joon 'yiia¹³ joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² jmo²o tsá² tya'a júu³ 'e ná¹ tsáa¹ Jerusalén joon do-o i'e² tsacøøi¹³ coon¹³ 'in tyu² to² untsá² coon¹³ tifo² tya' ley 'ii wúu¹. Joon ijnga²mo 'ido 'ii pe ijiin¹o tún¹ mi ti 'ni¹ jmi²¹². **22** Joon T́³ do ngajée¹i li coon²¹ joon gasi²¹i T́³ Jesús júu³ wúu¹ jin²in:

—iJo icwó² Dios 'e lí² la joon, Ña'ñu¹u! iJo lí² wa' itsangii¹i 'nu la joon!

23 Joon gajin¹³ Jesús ní¹i joon gajin²in sii²¹i T³ do:
—Jeein¹³ coon¹³ jna, Satanás, tsu ijnii¹³ moo coon¹³ júu³ tyi'i. Jo
'i¹-o'o la 'i¹-tsi Dios. La 'i¹-tsi tsá²-a 'i¹-o'o.

24 Joon gajin² Jesús sii²¹i tsá² tya'a:
—Wa 'iin²¹²in tsá² ngí¹ coon¹³ jna 'ná¹ tuu²¹ 'e 'i¹-tsi tya' 'ña'a, 'ná¹
tyá²a tyú² tya'a ijúun²in la ijúuin³ jna. Joon jó¹ coon¹³ jna. **25** Tsu
jileei²¹ 'in 'iin²¹²in láa¹i juncwii²¹ tya'a 'ña'a incaa²¹mo juncwii²¹ tya'a fu
li 'ii²¹ pe jileei²¹ 'in caai²¹ juncwii²¹ tya'a 'wii¹³ jna pe intii¹³mo
juncwii²¹ tya'a. **26** ¿Ee to² 'ii³ tya' tsá² wa'a li³i jilaa²¹ 'e sá² la t⁰⁰i² ni
cwoo¹³ juncwii²¹ pe caa¹mo alma tya'a? ¿Ee coon¹³ lí² tyí² tsá² tya'
alma tya'a? **27** Tsu 'in Ruu²¹i Tsá² ijó¹ coon¹³ jilaa²¹ 'e 'ya²gi tya' Jmii²¹
coon¹³ ángeles tya'a joon ityí³ tya' jileei²¹ tsá² ti jaain²¹ ti jaain²¹ jiin¹³
la nigajmaa¹a. **28** 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', seein²¹ 'inlíi¹³ 'in teein² lo
'in jo ijúun²in ca mi jó⁰i 'in Ruu²¹i Tsá² jó¹ ity²u to².

Jesús gaunsíi²i 'e líi¹i tyani gaai²¹ tsá² tya'a

17 **1** Joon mo gangíi¹ jnúu² jmii²¹² ngajéi¹ Jesús T³ coon¹³
Jacobo coon¹³ Wó³ ruu²¹i Jacobo do fu yu' coon²¹ moo²¹ níi¹
la jee²¹² tyúuin² do. **2** Joon do-o gaunsíi²i 'e líi¹i tyani 'in tsá² do. Joon
níi¹i galijii¹ la jii¹ ní¹, siin¹³gi galitaa²¹ la taa²¹ 'yiaa²¹ tya' ní¹. **3** Joon
tsifu joon gangaa¹in Moisés coon¹³ Elías teen¹in tyaa¹ júu³ coon¹³ Jesús.
4 Joon gajin² T³ sii²¹i Jesús:

—Ñañu^{1u}, 'áai¹ tyú² 'e toon²¹o'on lo! Wana 'iin²¹²u'u, jmoo²¹o'o 'ni¹
'nú¹ pi³: coon²¹ tyi'nu, coon²¹ tya' Moisés joongi coon²¹ tya' Elías.

5 La jee²¹² faa²¹a T³ do gajgó¹ coon²¹ jníi¹ taa²¹ jii¹ li teein¹. Joon
ganúu²un coon²¹ júu³ jee²¹² jníi¹ do 'e jin²in:

—'In lo-o yuun²¹ tyiaa 'in 'iin²¹²na, 'áa¹mo jløø¹³na 'wii¹³ tya'a. Nu²u²
'e jin².

6 Joon mo ganúu²un 'e júu³ do gafoo¹mo 'áai¹ joon gatyii²¹a li ri¹i²in
ni 'wó². **7** Joon Jesús gangatyéen¹in li tee¹³ tsá² tya'a joon gataan¹an
cwoo²¹o tya' 'ido, sii²¹i:

—Ráan²naa'; jo foo¹³naa'.

8 Joon mo gajøø²⁰ jo 'in gangaai¹gi jiin¹³ 'ña'a Jesús siin¹²gi.

9 Joon mo gajgáa¹i 'e moo²¹ do ga'íi²i Jesús júu³ tsá² tya'a jin²in:

—Jo 'e fú²uu', jiin¹³ jaain²¹, ca mi yuui¹³ jiin¹ 'in Ruu²¹i Tsá² jee²¹²
'lii²¹².

10 Joon gaunngii¹i tsá² tya'a:

—¿Ee li jin²in 'in tifo² tya' ley 'e 'ná¹ jó¹ Elías nifu?

11 Jesús-gi gañii¹i:

—'E la ja²mo 'ná¹ jó¹ Elías joon 'e tyá² tyú² jilaa²¹. **12** Pe fuu²¹²uu
'naa' 'e najó²-o Elías joon jo galicwii¹in 'in tifo² tya' ley do 'ii, li jiin¹³
gajmaa¹a jiin¹³ la 'iin²¹²in tya' 'ido. La joon jon i'e²e wúu¹ 'in Ruu²¹i
Tsá².

13 Joon ga'øø²¹ mo-tsi tsá² tya' Jesús 'e faa²¹ a Jesús cwáain¹ tya' Wó³ saai¹ tsá² jmii²¹.

Un'láa²i Jesús jaain²¹ xuui²¹² júuin² ñii¹

14 Joon mo gatyí¹ Jesús li taai² tsá² gangatyéein¹ jaain²¹ tsá² li siin¹² Jesús joon gasii²¹i wojní¹i tyani Jesús joon gajin²in:

15 —Jmaa²a feei¹-o'o 'wii¹³ tyiia. Fúu² cwolfí²u xuui²¹² tyiia tsu júuin² ñii¹ tsu 'áai¹ wúu¹ ní²i. Cii¹³i ni jí² si tsi jmii²¹ 'ee 'láai² naa¹³.

16 Ningajée¹ moo xuui²¹² tyiia fu li néei¹ tsá² tyi'i pe jo gali²i gaun'láa² ni'i lo.

17 Jesús gañii¹i:

—iTsá² 'in jo tsáai¹-tsi 'naa'; sicaai¹³ 'i¹-oo'! ¿Ti wóo²gi 'áai¹ 'ná¹ taan²¹² na coon¹³ 'naa'? ¿Ti wóo²gi 'áai¹ 'ná¹ lifeei¹-tsii 'wii¹³ tyii'? Ñijeei¹ duu' xuui²¹² do fu lo.

18 Joon gatyú² Jesús to² 'in 'lii¹³ 'yuui² alma tya' 'in xuui²¹² do joon ga'wóo²mo. Joon tsifu joon ga'láa²mo 'in xuui²¹² do joon.

19 Joon coon²¹ li néei¹ Jesús coon²¹ la 'oo²¹ tsá² tya'a joon gaunngii¹i tsá² tya'a:

—¿Ee li'i jo gali²i'i tyí² jna'a 'in 'lii¹³ 'yuui² alma tya' 'in xuui²¹² do?

20 Joon Jesús gajin²in:

—Jo gali²i'i gatyí² 'naa' 'ido tsu 'wii¹³ xu jai² líi²naa'. 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa' wana jai² líi²naa', fiin¹³ coon¹³ coon²¹ 'e pii¹³, lí²-i fú²uu' 'e moo²¹ si² dó²: “Jiin¹³ lo; cwó² li' li xiia²¹.” Joon ijeen²¹mo 'e moo²¹ do. Jilaa²¹ ilí² tya' 'in jai² líi²i. **21** Pe 'in 'lii¹³ la no 'wóo²mo jiin¹³ wa'a faa²¹ a tsá² júu³ tyú² joongi gøø²¹ tsá² tyiiañi¹.

Ti tún² naa¹³ 'e jmoo¹o Jesús júu³ ijúun²in

22 Joon mo taan²¹²in caain²¹ fu li sii²¹ Galilea gajma²a Jesús tsá² tya'a júu³ 'e tsá²-a i'ní¹i Ruu²i Tsá². **23** Joon ijngaa¹³mo 'ido 'ii. Pe mi ti 'ni¹ jmii²¹² ijiin¹o tún¹. Joon 'áai¹ ga'aa¹ a faí³ 'e ganúu²un 'e júu³ do.

Cuu² 'e ci¹ tsá² tya' cwo¹

24 Joon mo gatyalín² Jesús coon¹³ tsá² tya'a fuu²¹ Capernaum 'in tsá² 'in cón² 'laa¹³ tya' cwo¹ gafee²¹i Tú³, gaunngii¹i:

—¿Ti jo tyí² tifo² tyii' 'laa¹³ cwo¹?

25 Joon Tú³ gajin²in:

—Tyí²o 'ino.

Joon mo gaí² Tú³ inuu tsifu gajin²in Jesús sii²¹i 'ii:

—¿Ee 'i¹-o'o, Simón? ¿lin tyí² 'laa¹³ tya' røøi¹³ taain²¹² juncwii²¹, ti tsá² tya'a si tsá² coon²¹ fuu²¹ 'ee?

26 Joon Tú³ do gañii¹i:

—Tsá² coon²¹ fuu²¹ tyí².

Joon Jesús gajin²in sii²¹i Tú³ do:

—Wana la joon jna jo 'ná¹ cíi³ii 'laa¹³ tya' cwo¹. **27** Pe la coon²¹ 'e jo 'e ifaa²¹ a 'in tsá² no 'laa²¹ tyi', cwó² fu ti' tyíia¹ cwo¹i²¹i moocuu². Joon 'in joo²¹ in téen¹u'u nifu ityii¹¹a coon²¹ cuu² nu' 'oo²¹²o. Joon 'e cuu² do ilíin²mo 'e ci²¹i 'laa¹³ tyi'i coon¹³ tyiajna. Cwocón² tya' 'in tsá² cón² 'laa¹³ do.

Iin 'in tyiin²gi

18 **1** 'Yiia¹³ joon gangatyéen¹in tsá² tya' Jesús fu li tyíin¹in joon gaunnngii¹i:

—¿'Iin 'in tyiin²gi li tyu² Dios to² tsá²?

2 Joon gatø¹² Jesús jaain²¹ xuui²¹² 'e jmáa¹ a siin¹²in tuntsa' jee²¹² 'in tsá² do, **3** joon gajin²in:

—'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', wa jo unsíi²naa' 'e 'i¹-'oo' joon líin²naa' la líi¹i 'in xuui²¹² no jo cwotaan²naa' fu li tyu² Dios to² tsá². **4** 'E coon¹³ la joon 'in tyiin²gi fu li tyu² Dios to² tsá² ilíin² la 'in xuui²¹² no 'in jo jmaa²¹i jløø¹³ 'ña'a. **5** Joon doñi¹in 'in 'ii²¹ jaain²¹ xuui²¹² coon¹³ 'e sii²¹ jna la 'ino, joon 'ii²¹mo jna jon.

'A tsaai¹³ i'noo¹o tsá² tsaa²

6 'Wa seein²¹ tsá² itilí² jmáa¹ a 'e 'noo¹o xuui²¹² 'in jo² líi²i jna tsaa², tyú²gi tya'a wa'a jéei¹gi 'ñú¹u tsá² luu²¹²u coon¹³ coon²¹ too¹ fee¹ joon pii¹in tsá² 'ii tsi jmi¹ñi¹³ li 'o². **7** i'Áa¹mo gó² 'e sá² 'e 'leei²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹! Joon la joon 'e 'ná¹ ilí² pe fúu² 'in tsá² 'in jmoo¹o 'e un'leei²¹ tsá² yaai.

8 'Tsu 'wii¹³ joon wa gajmaa¹ a cwoo¹o si tíi¹³i 'ee 'lee²¹u, cwotúu¹nu'u joon cwopíi¹nu'u li wíin². Tsu tyú²gi tyi'i 'e seen²¹un juncwii²¹ tsá² pooi¹³ si tsá² jluui¹³ 'ee lagi cwoo¹³o li 'ii²¹ li coo²¹ coon²¹ tøø²mo coon¹³ je tún² cwoo¹o si jé² tún² tíi¹³i 'ee. **9** Joon wa unní²i jmoo¹o 'e 'nóo²o tsaa², tyii²i, píi¹nu'u li wíin² tsu tyú²gi tyi'i 'e seen²¹mo'o coon¹³ coon²¹ unní²i lagi cwoo¹³o li 'ii²¹ li coo²¹ coon²¹ tøø²mo.

Lawa jaain²¹ joo'saa²¹ 'in situui¹

10 'Jo jmaa²aa' wa' jo tsáai¹-'oo' xuui²¹² no. Tsu fuu²¹²uu 'naa', 'in ángeles tya'a taa²i tyani Nu¹³uu 'in tyíin¹ ñu'fú². **11** In Ruui²¹ Tsá² gajó² juncwii²¹ jmáa¹ a tiin¹³ tsá² 'in ngí² situui¹.

12 '¿Xiiala líi²naa'? Wa' jaain²¹ tsá² 'aa¹i coon²¹ cíein¹³ joo'saa²¹ joon wa gatuui¹ jaain²¹, itiu²mo 'in noventa y nueve jee²¹² moo²¹ joon 'e tsa'nee¹³i 'in situui¹ do. **13** Joon wa gatsee²¹i joon ilijløøi¹³gi tya' 'in joo'saa²¹ gatsee²¹i do lagi 'in noventa y nueve do 'in jo ituui¹ do. **14** La joon jon 'Nú²uu', 'in tyíin¹ ñu'fú², jo 'iin²¹²in wa' 'e ngí² situui¹ jiin¹³ jaain²¹ jee²¹² 'in xuui²¹² pi¹³.

Xiiala 'ná² jmá¹ tsá² fee¹-tsi tya' tsaruu²¹i

15 'Wa galáa²a ruu²¹'u tyi'i sii¹³du' la 'oo²¹ gáa¹naa' joon jmaa²a júu³ xiiala galáa¹a. Joon wana gajmaa¹a nũ¹³un júu³ tyi'i joon li²i 'e seen²¹naa' tyú² coon¹³. **16** Pe wa jo gajmaa¹a nũ¹³un te² jaain²¹ gaí¹gi tsá² 'e núu¹un 'e sii¹³naa' ilí²in tsá² jmoo¹o júu³ jai² 'in tsá² do. **17** Joon wana jo gajmaa¹a ruu²¹'u nũ¹³un tyani 'in tsá² jmoo¹o júu³ jai² do joon cwojee¹u 'in ruu²¹'u do tyani li sicaain²¹ jileei²¹ 'in tsaa¹-tsi Dios. Joon wana jo galinũ¹³un tún¹ tyani 'in tsá² fúui¹ 'in tsaa¹-tsi Dios joon líi²in 'in ruu²¹'u do lawa jaain²¹ 'in jo tsaa¹-tsi Dios si lawa jaain²¹ 'in cón² 'laa¹³ tya' 'e 'nií¹i tsá² 'ee.

18 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', 'e jilaa²¹ 'e untsaa¹³naa' fu juncwii²¹ lo la joon jon 'e lí² tsaai¹³ fu ñũ¹fú². Joon jilaa²¹ 'e cwó²oo' lí² fu juncwii²¹ lo la joon ilí² fu ñũ¹fú² jon.

19 'Fuu²¹²uu 'naa' jon, wana ti gáa¹naa' 'in cwoó²oo' júu³ ruu²¹naa' coon¹³ coon²¹ júu³ tyú² 'e mí²ii', Ñũ¹³un 'in tyíin¹ ñũ¹fú² icwo¹o 'naa' 'e gamí²ii' do. **20** Mo natí² fiin¹³ gaí¹ gaai²¹ tsá² 'in sicaain²¹ iun'goo²¹o jna siin¹³ moo jee²¹² 'ii²¹ —jin² Jesús.

21 Joon Tí³ do gangóo¹ ngafee¹³i Jesús jin²in:

—Ñá¹ñũ¹'u', wa gajmaa¹a ruu²¹na 'e gó² tyiia éjoo' naa¹³ 'ná¹ jmáa³aa feei¹-tsii 'wii²¹² tya'a? éTi ca tí² dyía¹ naa¹³?

22 Joon gañii¹i Jesús:

—Jo fuu²¹²uu 'nũ ca tí² dyía¹ naa¹³ pe fuu²¹²uu 'nũ ca gatyía¹ setenta naa¹³ 'e gafuu²¹²uu 'nũ dyía¹ naa¹³.

Lawa jaain²¹ tsa'leei¹³ 'in jo gali'in²¹²in jmá¹a feei¹-tsi

23 'Tsu 'wii¹³ joon 'e tyu¹ Dios to² tsá² li la lí¹i jaain²¹ róøi¹³ 'in gali'in²¹²in jmaa¹³a cwáain¹ tya' tsa'leei¹³ tya'a. **24** Joon mo galáa² 'wii²¹² gatø¹ø 'in róøi² do tsá² tya'a joon gatyía¹ jaain²¹ 'in róøi² tya'a 'láai¹ 'áai¹. **25** Joon 'in tsa'leei¹³ do jo 'e 'oo¹o wa'a tyí² tya'a. Joon 'in róøi¹³ do gatyũ²u to² tsa'leei¹³ tya'a wa' 'nií¹ ni 'ido coon¹³ 'oo² 'ido coon¹³ jóon¹on coon¹³ jilaa²¹ 'e sá² tya'a 'e tyí² 'e róøi² do. **26** Pe 'in tsa'leei¹³ do gasii²¹i wojní¹i tyani ñi'fii²¹²i joon gamii¹i tyani 'ido 'áai¹: “Ñi'fí²i' cwolifee¹mo-'o'o 'wii²¹² tyiia joon icí³oo jilaa²¹ 'e róø²na tyi'i.” **27** Joon ñi'fii²¹²i do galifee¹mo-tsi 'wii²¹² tya' jilaa²¹ 'e róøi² joon galáa²mo 'ido 'ii. **28** Joon tsifu cwo'í¹i tya' ñi'fii²¹²i do joon xũ ngai²xũ mo gajii¹in jaain²¹ tsañũ¹ 'in niróøi²xũ coon²¹ tún² 'ii²¹ cuu². Joon tsifu gason²on luu²¹² 'ido sii²¹²i: “iTí² gon 'e róø²u tyiia do la no la!” **29** Joon gasii²¹ 'in tsá² do wojní¹i tyaní¹i joon gamii¹: “Cwolifee¹mo-'o'o 'wii²¹² tyiia joon icí³oo jilaa²¹ 'e róø²na tyi'i.” **30** Pe 'ii-gi jo galifee¹-tsi 'wii²¹² tya' 'in tsá² do. Joon gatan²ni'i 'ido 'nũñi¹³ ca tyí² jilaa²¹ 'e róøi². **31** Pe mo gani²i 'in tsa'leei¹³ catyaai² do xiiala gajmaa¹a 'in tsá² do galixuu²¹²mo-tsi joon ngalín² ngajmaa¹³a júu³

ñi'fii²¹²i jilaa²¹ 'e nigalí². **32** Joon 'in ñi'fii²¹² do gaty²u to² tsa'leei¹³ tya'a wa'a tsate¹e 'in tsá² do. Joon mo gatyá¹ 'in tsá² do gajin² róøi¹³ sii²¹i 'ido: “i'Tsa'leei¹³ 'in gó² 'nu! Ga'iin²moo 'e róø²u tyiia 'wii¹³i gamí²¹i tyani³ii. **33** 'Ná¹-a jon jmaa²¹a feei¹-o'o 'wii²¹² tya' tsaruu²¹u jiin¹³ la nigajmáa³aa feei¹-tsii 'wii²¹² tyi'i.” **34** Joon gatsá² 'nii²¹-tsi ñi'fii²¹²i do tya'a 'áai¹gi. Joon gaty²u to² i'e²e tsá² 'ido wúu¹ ca mi tyí² jilaa²¹ 'e róøi².

35 'La joon jon ijmá¹a Ñu³uu, 'in tyíin¹ ñu'fú², coon¹³ 'naa' wa jo jmaa²aa' feei¹-oo' 'wii²¹² tya' tsaruu²¹naa' 'e 'yaa²¹²-oo' —jin² Jesús do.

'E²e Jesús tsá² cwáain¹ tya' mo tiui² tsá² tsamí² tya'a

19 **1** Mo ngayuui¹³ gajin² Jesús jilaa²¹ 'e júu³ lo gacwo'íi¹i li sii²¹ Galilea joon gangó¹o li roon¹on coon²¹ 'wó² li sii²¹ Judea 'e roon¹on li' ngoo¹³ jmi²¹ Jordán li' li 'yeei²¹ ñi¹. **2** Fúu¹mo tsá² gangalíin² coon¹³on. Joon gaun'láa²mo Jesús 'in tsá² do.

3 Joon 'inlíi¹³ tsá² fariseos gangatyéen¹in li ngó¹o Jesús 'e 'iin²¹²in 'e teei²¹ Jesús lawa coon²¹ nilá² joon gaunngii¹i:

—¿Ja ilí² tiui² tsá² tsamí² tya' coon¹³ doñi'ee cwáain¹?

4 Joon gañii¹i 'ii:

—Ñí² 'naa' 'ee jin² júu³ tyú² tya' Dios 'e mo 'láa² 'wii²¹² gajmee¹i Dios tsañuu¹ coon¹³ tsamí². **5** Jin²o jon: “Tsu 'wii¹³ joon itiu²mo tsá² sáa³ jmi²¹ ilicaain²¹ coon¹³ 'oo²o joon jee²¹² gáa¹i do ilí²in lawa jaan²¹mo.”

6 Joon jo líi¹gi gáa¹i jaan²¹mo galí¹i joon. Tsu 'wii¹³ joon jo lí² xee¹i tsá² 'in gauncaain²¹ Dios.

7 Joon gaunngii¹i 'in tsá² do:

—Wa la joon, ¿ee lí² gaty²u 'lii²¹² Moisés to² wa lí² cwo¹ tsá² 'oo²o coon²¹ mo'j² 'e lí² tiui² tsá² 'ii? Joon coon¹³ la joon tiu²mo 'ido.

8 Joon gajin² Jesús sii²¹i 'in tsá² do:

—Galí²-i la joon tsu 'wii¹³ 'áai¹ sóo²-oo' 'naa'. Tsu jo la joon lí² la mo 'wiin²¹². **9** Jna fuu²¹²uu 'naa', wana tiui² tsá² 'oo²o wa mo jo mo 'láa¹a coon¹³ tsañuu¹ xeei²¹ joon cuu²¹i cwoo²¹o coon¹³ jaain²¹gi tsamí² 'noo¹on tsaa² coon¹³ 'in tsamí² do. Joon wana cuu²¹i tsá² cwoo²¹o coon¹³ jaain²¹ tsamí² 'in natiui² ñuu¹ tya'a joon 'noo¹on tsá² tsaa² 'e la joon.

10 Joon gajin² tsá² tya'a sii²¹i Jesús:

—Wana la joon jmoo¹o tsañuu¹ coon¹³ 'oo²o tsáai¹gi-tsi wa jo cuu²¹mo cwoo²¹o.

11 Jesús-gi gajin²in:

—Jo jileei²¹ lí² 'øøi²¹-tsi 'elo. Li jiin¹³ 'in nityii¹³in Dios ilí² 'øøi²¹-tsi.

12 'Láa²mo 'ii¹³ 'e sá² 'e jo lí² cui² cwoo²¹o tsá². 'Inlíi¹³ jo 'ii¹in 'e cui² cwoo²¹o ca mi liseen²¹mo. 'Inlíi¹³gi tsá² jo cwó² tsá² jon cui² cwoo²¹o. 'Inlíi¹³gi tsá² jo 'iin²¹²in cui² cwoo²¹o tsu 'wii¹³ cwáain¹ tya' li tyu² Dios to². Jileei²¹ 'in lí² jmá¹ 'elo, cwojmaa¹a.

Uncwaai¹³ Jesús xuui²¹² tya' tsá²

13 Joon gangajée¹i tsá² xuui²¹² tya'a li sin¹² Jesús wa'a taan¹an Jesús cwoo²¹o tya' 'ido joon faa²¹a júu³ tyú². Pe tsá² tya'a galáa² 'wii²¹² jíi² ni'i 'in tsá² jée¹i xuui²¹² do. **14** Pe Jesús gajin²in:

—Cwó²duu', cwojalín² xuui²¹² no tyaní³ii joon jo unttaa¹³naa' tsu jiin¹³ 'in líi¹i la no-o tsataai² li tyu² Dios to².

15 Joon gataan¹an cwoo²¹o tya' 'in xuui²¹² do. Joon mo ngayuui¹³ joon gacwo'íi¹o do.

Jaain²¹ simii²¹ 'in sá² cuu² tyaa¹ júu³ coon¹³ Jesús

16 Joon gatyía¹ jaain²¹gi tsá² 'in gaunngii¹i gajin²in sii²¹i Jesús:

—Tifo² tyúi¹, ¿'ee 'e tyú² 'ná¹ jmáa³aa 'e liseen²¹na tyú² coon²¹ tøøi²?

17 Jesús gajin²in:

—¿'Ee líi¹ fu²¹u jna 'in tyúi¹? Jaan²¹mo 'in seein²¹ 'in tyúi¹ jiin¹³ 'ña'a Dios. Pe wana 'iin²¹²u'u liseen²¹mo'o tyú² jmaa²¹a la to² tyu² Dios.

18 Joon gajin² 'in simii²¹ do:

—¿Noo to² tyu² Dios?

Joon Jesús ganii¹i:

—Jo jngá¹u'u tsá²; jo 'laa²¹²a coon¹³ tsamí² tya' tsá² xeei²¹; jo jmaa²¹a 'uun²¹; jo fu²¹u júu³ tajuu²¹ jiin¹³ jaain²¹; **19** un'goo²¹o nu²¹u coon¹³ saa²¹a; cwoli'iin²¹²u'u tsaruu²¹u lawa 'wo'o.

20 Joon gañii¹i 'in simii²¹ do:

—Jilaa²¹ la no nigajmáa³aa jiin¹³ la mo xuu²¹²na. ¿'Ee 'ná¹ jmáa³gii?

21 Joon Jesús gajin²in:

—Wana 'iin²¹²u'un 'e jo 'e si'naai²¹gi 'e 'naa²¹ cwo'nii²¹²i 'e 'oo²¹²o joon cwo²¹o tsá² tañí² joon lisá² 'láai²gi tyi'i fu ñu'fú². Mi yuui¹³ joon na¹, ngi²¹i coon¹³ jna.

22 Pe mo ngayuui¹³ ganúu²un 'e júu³ lo gangaa¹³i fa'í³ 'áai¹ tsu 'áa¹mo sá² cuu² tya'a.

23 Joon gajin² Jesús sii²¹i tsá² tya'a:

—'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', 'áai¹ wúui¹ cwói¹ yaai tsá² sá² cuu² tyu² Dios to² 'ii. **24** Fuu²¹²uu 'naa' tún¹, tyan²gi to² wa'a tsa'í² jaain²¹ tsá² sá² cuu² li tyu² Dios to² tsá² lagi wa' ngíi¹ camello coon²¹ too²¹ tya' moocuu².

25 'Áai¹ tsa'goo²¹o-tsi tsá² tya'a mo ganúu²un 'elo. Joon gaunngii¹i la 'oo²¹ yaai:

—¿'In lí² tsataai² li tyu² Dios to² tsá²?

26 Joon gajøø²i Jesús 'ii joon gajin²in:

—Jo lí² jmá¹a tsá² 'elo pe jilaa²¹ lí² jmá¹a Dios.

27 Joon gajin² Tú³ sii²¹i Jesús:

—Ñañu¹u', nigatuu²¹oo'o 'e 'oo²¹o'o joon nigangí²i coon¹³ 'nu. ¿'Ee ilí² tyii¹i?

28 Joon gañii¹i Jesús:

—'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', mi li'múui² jilaa²¹ 'e sá² joon 'in Ruu²¹i Tsá² tyíin¹ li silií²¹² tya'a coon¹³ jilaa²¹ 'e 'ya²gi tya'a joon 'naa' 'in nigangí¹ coon¹³ jna iní²ii' dyatun¹ li silií²¹² tyii'. Joon ityú²uu¹ to² 'in dyatun¹ poo²¹² tsá² Israel. **29** La joon jon jileei²¹ 'in nigatú² 'nú¹ si nigatiui¹ ruu²¹i tsañuu¹ si ruu²¹i tsamí² 'ee si nigatiui² sáa³ jmii²¹ 'ee si tsamí² tya'a si jóon¹on 'ee si nigatú² 'wó² tya'a tsu 'wii¹³ jna-a; i'ii²¹mo cíein¹³ líi¹gi joon i'ii²¹mo jon juncwii²¹ tya'a 'e taa²¹a coon²¹ tøø²mo. **30** Pe fúu¹mo tsá² 'in seein²¹ nano 'in líi¹i nifu 'ii-i litséi¹ ciin²¹gi. Joon fúu¹mo 'in litséi¹ nano joon 'ii-i nifu ciin²¹gi —jin² Jesús sii²¹i 'in tsá² do.

Lawá tsa'leei¹³ 'in gajmaa'a to²

20 **1** Faa²¹gi Jesús jin²in:

—'E tyu² Dios to² li la líi¹i jaain²¹ ñi'fii²¹² tsá² li náa¹ to². Joon mo 'aa²¹ tsáa¹a tsa'née¹i tsa'leei¹³ tya' 'in cún² mi³ wuunjøø³ tya'a. **2** Joon jin²in xiiati tyí² la coon²¹ jmii²¹². Joon gasii¹in 'in tsá² do jee²¹² to² tya'a. **3** Joon la 'iin² ñú² gangó¹ li lí¹ 'moo¹³ joon gatsee²¹i tsá² 'in jøøi². **4** Joon gajin²in: “¿Ja cwolín²naa' cwojmaa²aa' to² tyiia joon icwóo³oo 'e tii²naa'?” Joon gangalín²mo 'in tsá² do. **5** Joon mo gatí² tyiiañi¹ coon¹³ la 'iin²¹ 'ni¹ ca 'loo¹ gangó¹o 'in ñi¹ do lí¹ 'moo¹³ do 'náa²i tsa'leei¹³ tya'a. **6** Joon la 'iin² 'ná² ca'loo¹ gatsee²¹i 'inlíi¹³ 'in jøøi², joon gajin²in: “¿'Ee lí¹ née¹³naa' lo tøøi² jmii²¹² jo 'ee to² jmoo²oo'?” **7** 'Ido-gi gañii¹i: “Tsu jo 'iin²¹²mo galí² 'nee²¹ jna'a 'e jmoo²¹o'o to².” Joon gajin² in ñi¹ do: “Cwolín²naa' cwojmaa²aa' to² 'wó² tyiia joon icíi³ii 'lee¹³naa' jiin¹³ la gatíi².” **8** Joon la xuu jnaa² gatyú² ñi¹ do to² tsa'leei¹³ tya'a 'in tyu² to² gajin²in: “Cwote²du' tsa'leei¹³ do joon cwo¹o 'leei¹³, joon 'lóa² 'wii²¹² cwo¹o 'leei¹³ 'in ngataai² lí¹ tséi¹ do. Joon 'in ngataai² jee²¹² to² nifu cwo¹o 'leei¹³ lí¹ gatséi¹.” **9** Joon 'in ngataai² jee²¹² to² la 'iin² 'ná² ca'loo¹ ga'ii²¹mo 'lee¹³i tya' la tøøi² jmii²¹². **10** Joon mo ga'ii²¹i 'in ngataai² nifu do 'lee¹³i líi²i i'ii²¹ 'láai²gi 'lee¹³i lagi 'in ngataai² ca'loo¹ do. Pe xu joon coon²¹ røø² ga'ii²¹i 'lee¹³i coon¹³ 'ido. **11** Joon mo ga'ii²¹i 'e 'leei¹³ do ga'láa² 'wii²¹² jo cwo¹o júu³ ruu²¹i coon¹³ ñi'fii²¹²i do **12** jin²in: “In gacwolín² lí¹ tséi¹ røø² ga'ii¹³na'a 'lee¹³na'a coon¹³ 'ido joongi coon²¹ hora gajmaa¹a 'ido to² joon jna'gií¹ tøøi² jmii²¹² taan²¹a'an jee²¹² 'yiia²¹.” **13** Pe 'in tsá² fii²¹² do gañii¹i jin²in sii²¹i jaain²¹ 'in tsá² do: “Tsaru¹u', jo jmóo³oo 'e gó² tyi'naa'. ¿Tí jo gajmoo²¹o' júu³ xiiati 'e 'lee¹³u tya' coon²¹ jmii²¹²? **14** Con²¹on jiin¹³ 'lee¹³u 'e gatí²u joon cweei². Iin²¹²na cwo³oo 'in ngataai² jee²¹² to² lí¹ tséi¹ do jiin¹³ la cwo³oo 'nu. **15** Lí²-i tyu³uu to² cúu³uu jiin¹³ la 'iin²¹²na. ¿Tí ga'aa²¹²a tsiwúu¹ tsu tsá² tyú¹mo jna? **16** La joon lí¹, 'in lí¹ tséi¹ 'ii 'in nifu, joon 'in nifu 'ii 'in lí¹ tyéi¹. Tsu itø²ø Dios fúui¹ tsá² pe xuu 'in gacwai² jmáa¹a.”

Xiiagi tún¹ jmo¹o Jesús tsá² tya'a júu³ ijúun²in

17 Mo ngó¹ Jesús fu Jerusalén 'yúu²i fu¹ joon gajée¹i coon¹²¹ ji dyatúuin² tsá² tya'a joon gajin²in:

18 —Tyán²duu' cwáain¹. 'E ningalii²¹i' lo fu Jerusalén. Joon do-o i'níi¹ tsá² 'in Ruui²¹ Tsá² ja'cwoo²¹o 'in tyu¹² to² untsá² coon¹³ 'in tifo¹² tya' ley. Joon ityu¹² to² ijúun²in 'ido. **19** Joon ijaan¹³mo 'ido tya' tsá² jo seein²¹ Israel, joon iungøø¹ni'i 'ido, ipoo¹ni'i joongi itéen¹in tsaa¹² crúu¹³. Pe mi ti jmi²¹² 'ni¹ ijiin¹o tún¹ jee²¹² 'lii²¹².

Mii¹i sáa³ Jacobo coon¹³ Wó³ jmi¹aa²¹²

20 Joon gangatyéen¹in Jacobo jón¹ Zebedeo coon¹³ ruu²¹i Wó³ coon¹³ sáa³a fu li siin¹³ Jesús joon gaun'goo²¹o Jesús tsu sáa³ Jacobo coon¹³ Wó³ gali'iin²¹²in mii¹i jmi¹aa²¹². **21** Joon gaunngii¹i Jesús 'ii:

—¿'E 'iin²¹²u'un jmáa³aa tyi'i?

Joon sáa³ 'ido gajin²in:

—Mi tyé¹u'u li tyu¹²u to² joon cwo¹²o cwá²a 'in yuun²¹ tyiia gái² lo, jaain²¹ li' cwoo¹o tsáa¹ jaain²¹gi li' cwoo¹o tooin²¹².

22 Pe Jesús gañii¹i:

—Jo ñí² 'naa' 'ee mí²ii'. ¿Ti lí² taa²¹aa' moo²oo' wúu¹ la wúu¹ imóo³ jna? Joon, ¿ti lí² ijúun²naa' la ijúuin² jna?

'Ii-gi gajin²in:

—Lí²-i.

23 Joon gajin¹² Jesús sii²¹i 'ii:

—Ja²mo, imoo²oo' wúu¹ la wúu¹ imóo³ jna joon ijúun²naa' la ijúuin² jna pe jo tii²na cwóo³oo ní²ii' jaan²¹naa' li' cwóo³oo tsáa¹ jaain²¹gi li' cwóo³oo tooin²¹². 'E joon 'e tya' tsá² 'in nigatyá¹a Ñu¹³uu tyú².

24 Joon mo ganúu²un 'in dyéi¹ tsá² tya'a catyaai² do gatsá² nii²¹-tsi tya' 'in gái¹ ruu²¹i do. **25** Pe Jesús gatø¹²ø 'ii gajin²in:

—Jiin¹³ la ñí² 'naa', 'in tsá² tyu¹² to² juncwii²¹ tyu¹²u to² 'ii²¹, joon 'in tsá² 'in tyu¹² to² 'in tyiin² jee²¹² 'in tyu¹² to² do gøø¹³gi to² tyu¹²u. **26** Pe jo lí² la joon jee²¹² 'naa'. Tsu 'in 'iin²¹²in jmá¹ feei¹gi jee²¹² 'naa', 'ii 'ná¹ unjii²in 'in catyaai²gi. **27** Joon 'in 'iin²¹²in líi²in nifu 'ná¹ jmá¹ la to² 'e tyu¹² 'in catyaai²gi do. **28** Tsu jna-a, 'in Ruu²¹na Tsá², jo gagoo²¹²oo 'e unjii²in tsá² jna pe gagoo²¹²oo wa'a unjii³na tsá². Gagoo²¹²oo 'e cwó³oo juncwii²¹ tyiia la wa' 'e 'laa¹³ ilí² tiin¹³ tsá² fúui¹.

Un'láa²i Jesús gái¹ tsá² tiui²

29 Joon mo gacwo'íi¹i Jesús fuu²¹ Jericó do fúu¹mo tsá² ngalín² coon¹³ Jesús. **30** Joon li' caai²¹ fu¹ li ngó¹o Jesús néei¹ gái¹ tsá² tiui². Joon mo galili³i ingíi¹ Jesús li' née¹i do joon ga'oo¹o jin²in:

—¡Ña'ñu¹u, Jón¹ 'lii²¹² David, fúu² cwolii¹u jna'a!

31 'In tsá² 'in ngalín² do sii²¹i 'ido wa'a jo to²o líi¹ 'ido mii¹³. Pe xu joon lí¹ líi¹gi tá² ga'oo¹o jin²in:

—iÑañu¹u, Joon¹ 'lii²¹² David, fúu² cwolii¹u jna'a!

32 Joon Jesús gajaan¹an li ngóo¹ joon gatø²ø 'in tsá² tiui² do joon gaunngii¹i:

—¿Ee 'iin²¹²naa' ijmáa³aa tyii'?

33 Joon gañii¹i 'ido:

—iÑañu¹u, 'e 'iin²¹²na'a jø²øø!

34 Joon fúu² galíi²i Jesús 'ii, joon ga'lii²¹i unní¹ 'ido. Tsifu joon galí¹ jøø²ø 'in tsá² tiui² do joon ngalín²mo coon¹³ Jesús.

Mo ga'í²i Jesús Jerusalén

21 1 Joon mo xu 'ná¹gi tyía¹ Jesús fuu²¹ Jerusalén, joon gatyalín² coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Betfagé, fuu²¹ náa¹ caai²¹ moo²¹ sii²¹ Olivos. 2 Joon Jesús gatyu²u to² gáí¹ tsá² tya'a jin²in:

—Cwolín²naa' 'e fuu²¹ pi¹³ náa¹ tyani no. Joon do-o ityee¹³naa' jaain²¹ bu¹³ 'yia²¹² siñúu¹i coon¹³ yuun²¹ tya'a. Joon sii¹³ii 'nii²¹² tya'a joon jøø²¹²naa' fu lo. 3 Wa' 'in sii²¹i 'naa' cwáain¹ tya' bu¹³ do joon fú²uu': “Ñañu¹oo'o 'né¹ ni'i 'inlo joon nacun'un jajaa²¹²na'a.”

4 Joon la lo galí¹ 'e gatsín¹ júu³ gataan¹an ni mo'jí² jaain²¹ 'in gacwo¹o júu³ tya' Dios la mo jéei¹ 'e jin²:

5 Síi¹³ii' 'e fuu²¹ do sii²¹ Sión:

“Jøø²øø', Røøi¹³ tyii' jó¹ lawa

tsá² 'wói¹ tyíin¹in jaain²¹ bu¹³,

jaain²¹ bu¹³ xuui²¹², 'in líi¹i jóon¹on

jaain²¹ joo'núu³ tyaan¹ laa²¹².”

6 Joon 'in tsá² tya' Jesús do ngalín²mo ngajmaa¹a la to² tyu² Jesús.

7 Ngatee¹e bu¹³ do joon gaunfuu¹u siin¹³in moo'wó¹o bu¹³ do. Joon gacwó² Jesús 'in bu¹³ do. 8 Joon 'in tsá² fúui¹ do ganii¹²i siin¹³in tya'i fu¹ li ngó¹ Jesús. Joon 'inlíi¹³ gatyu²u nii²¹² moo²¹ joon gatyaa¹a tya'i fu¹.

9 Joon 'in tsá² 'in ngalín² nifu lagi 'in jalín² li' caluu 'oo¹o jin²in:

—iCwoseein²¹ Joon¹ 'lii²¹² røøi¹³ David wóo²! iIn cwa¹³mo 'i 'in jó¹ coon¹³ 'e sii²¹ Ñañu¹u! iUn'goo²¹oo' Dios!

10 Joon mo ga'í² Jesús fuu²¹ Jerusalén joon ganáa¹ 'goo²¹ 'áai¹ joon fúu¹mo gaunngii¹i gajin²in:

—¿In-gi 'ino?

11 Joon tsá² gañii¹i:

—Jaain²¹ tsá² 'in cwo¹ júu³ tya' Dios 'in sii²¹ Jesús 'ino. 'In jó¹ fuu²¹ Nazaret 'e náa¹ li sii²¹ Galilea no.

**Ga'woo²¹ mo Jesús tsá² 'in taai² inuu cwo¹
fee¹ do 'e tyaan¹ 'e 'nii¹ 'e ló² tsá²**

12 Mo ngayuui¹³ joon gaí² Jesús inuu cwo¹ fee¹ tya' Dios sii²¹ do. Joon ga'øø¹² mo jileei²¹ 'in taai² do fu caluu. Lagi 'in taai² ló¹ do la joon jon 'in taai² 'nii¹ ga'øø¹² mo. Gajiin²¹ Jesús mesa li taa¹³ cuu² tya' tsá² 'in unsii²¹ cuu² tya' tsá². Gajiin²¹ mo jon 'mosí¹³ li néei¹ 'in 'nii¹ maa²¹².

13 Joon gajin² Jesús sii²¹ 'ido:

—Ni jí² tya' Dios jin² in: “E 'nú³ lo iunsii²¹ tsá² coon²¹ li faa²¹ a tsá² júu³ tyú²”, pe 'naa' nigajmaa² aa' lo lawa coon²¹ too²¹ li taai²¹² 'uun²¹.

14 Joon tsi inuu cwo¹ do gangatyéen¹ in 'inlíi¹³ tsá² tiui² coon¹³ 'inlíi¹³ tsá² jluui¹³ li siin²¹ Jesús joon gaun'láa² mo Jesús 'ido. **15** Taai² jon inuu cwo¹ do 'inlíi¹³ xuui²¹² 'in ga'oo¹ o gajin² in: “iCwoseein²¹ Joon¹ 'líi²¹² røøi¹³ David wóo²!” Joon mo ganí² 'in tsá² tyú² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tifo² tya' ley jilaa²¹ milagro gajmaa¹ a Jesús joon mo ganúu² un 'e 'oo¹ o 'in xuui²¹² do gatsá² 'nii²¹ tsi. **16** Joon gajin² in gasii²¹² Jesús:

—¿Tí jo nuu² un 'ee 'e jin² 'in xuui²¹² no?

Joon gañii¹ i Jesús:

—Núu³ oo. ¿Tí jo mo gauntsaa¹³ naa' 'ee 'e jin² jí² tya' Dios cwáain¹ tya' 'elo? Jin² o la no:

'E 'øø¹ ø xuui²¹² coon¹³ yuun²¹ pi¹³ iuntyúi¹ jna-a joon.

17 Joon gacwo'í¹ o do, gatúu² mo 'in tsá² do joon gangó¹ coon²¹ fuu²¹ sii²¹ Betania. Joon do-o gajaan¹ an canúu¹.

Íi² i Jesús tsiifú² tya' 'mó² cwaríi³

18 Mo gajná² joon gacii¹³ i Jesús fu Jerusalén joon gatsá² un'aa²¹² i.

19 Joon gango¹ o si² li' caai²¹ fu¹ coon²¹ 'mó² cwaríi³. Joon gangatyéen¹ in co' li si² i pe jo 'e gatsaa²¹ a jiin¹³ coon²¹ 'oofuu²¹ tya'a. Jmaai² mo² o tsí². Joon Jesús gajin² in sii²¹² i 'e 'mó² cwaríi³ do:

—iJiin¹³ coon²¹ naa¹³ jo 'ee 'oofuu²¹ 'íi¹ gi 'nu!

Joon tsifu joon lityuun²¹ 'e 'mó² cwaríi³ do. **20** Joon mo ganí¹ i tsá² tya' Jesús 'elo ganga'goo²¹ o-tsi 'áai¹ joon gajin² in:

—iLaa¹³ líl¹ jmoono galityuun²¹ 'e 'mó² cwaríi³ no!

21 Joon gajin² Jesús:

—'E la ja² mo fuu²¹² uu 'naa', wana jo¹ líi² naa' joon jo tóin¹ júu³ tyii' líi¹ gi lijmaa² aa' lagi jmaa²¹² aa tya' 'e 'mó² cwaríi³ no. Lí²-i fú² uu' 'e moo²¹ si² do: “Jiin¹³ lo, cwó², cwoté² u'u tsi jmi'ñi¹³”, joon la joon ilí².

22 Joon jilaa²¹ imí² i' coon¹³ júu³ tyú² tyii' i'ii¹³ naa' wa jo² líi² naa'.

To² 'oo¹o Jesús

23 Joon ga'í² Jesús inuu cwo¹ fee¹ do joon la 'ii²¹² siin²¹ 'e²e tsá² joon gangatyéen¹ in 'in tyu² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tsacøøi¹³ tya' tsá² Israel joon gaunngii¹i:

—¿'Ee to² 'oo²¹o 'e jmoo²¹o la no? ¿'lin gacwo¹o 'e to² no?

24 Joon Jesús gañii¹i:

—Joongi iunngii³duu 'naa' joon wana ñí²ii' la joon jon jna ifuu²¹²uu 'naa' 'iin gacwo¹o to² jmóo³oo. **25** ¿'lin gatyu² to² saa¹i Wó³ tsá² jmii²¹? ¿Ti Dios 'e wa tsá² 'ee?

Pe 'in tsá² jo cwo¹o júu³ la 'oo²¹ ruu²¹i jin²in:

—Wana fá²a' Dios gatyu² to² 'in Wó³ do ijin² 'ino: “¿'Ee li' jo gajo¹ galí²naa' júu³ tya' 'ido?” **26** Joon wana fá²a' 'e tsá²-a gatyu¹ to² Wó³ do ijme¹mo tsá² jna' tsu jilee²¹mo tsá² líi²i 'e faa²¹a Wó³ do cwáain¹ tya' Dios.

27 Tsu 'wii¹³ joon gasii²¹i 'in tsá² do Jesús jin²in:

—Jo né² jna'a.

Joon gajin²in Jesús:

—La² joon jon jna jo fuu²¹²uu 'naa' 'in gacwo¹o jna to² 'e 'óo³oo.

Lawa jaain²¹ tsá² 'in seein²¹ gáí¹ jóon¹on

28 Joon Jesús gasii²¹i 'in tsá² do jin²in:

—¿'Ee 'i¹-oo'? Galiseein²¹ jaain²¹ tsá² 'in seein²¹ gáí¹ jóon¹on. Joon gajin²in sii²¹i 'in jaain²¹ do: “Yuu²¹ tyi', cwoo²¹o cwocun²¹un mii³ wuunjøø³ tyiia no.” **29** Joon 'in jóon¹ do gañii¹i: “Jo ní³ jna.” Pe mo li ciin²¹gixu gajoo²¹o-tsi joon gango¹-o, ngajmaa²¹a to². **30** Joon gangó¹o jmii²¹ do ngajøø² 'in jaain²¹ dogi. Joon la do-o gajin²in. Joon 'in jaain²¹ do gajin²in: “Tyú²-u, ñu³, ní³oo.” Pe jo gangóo¹o. ¿'Ee 'i¹-oo'? **31** ¿'lin jee²¹² 'in gáí¹ do gajmaa¹a la 'iin²¹²in jmii²¹ do?

Joon gañii¹i 'in tsá² do:

—'In nifu do-o.

Joon gajin²in Jesús:

—'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', 'in tsá² 'in cón² 'laa¹³ 'e 'nii¹i tsá² coon¹³ 'in 'yiiatsangó¹ itsataa²i li tyu² Dios to² jéei¹gi lagi 'naa'. **32** Tsu Wó³ saai¹ tsá² jmii²¹ gajó² gajma¹ 'naa' júu³ xiiala 'ná¹ taan²¹²naa' joon jo gajo¹ galí²naa'. Pe 'in tsá² 'in cón² 'laa¹³ 'e 'nii¹i tsá² coon¹³ 'in 'yiiatsangó¹ jo¹o galí²i. Pe 'naa' fiin¹³ gañí²oo' 'elo jo gajoo²¹-oo' wa' jai² líi²naa' —jin² Jesús.

Lawa 'in líi¹ tsa'leei¹³ 'in gó²

33 —Núu²duu' coon²¹gi júu³ —gajin² Jesús— lawa jaain²¹ tsá² fii²¹² 'wó² 'in gajñi¹i wuunjøø³ jee²¹² 'wó² tya'a joon gajmaa¹³a coon²¹ 'yá² la

caain²¹ ti' tyiia²¹ tya'a. Joon gajmaa¹³a coon²¹ li niui² mi³ wuunjøø¹³ do. Gajmaa¹³o jon coon²¹ po' ñíi¹ i'á¹a 'wó² do.

'Mo ngayuui¹³ joon gacwo¹o tsá² iní² do. Joon gangóo¹o coon²¹ cwoo¹³ li wíin². **34** Joon mo gatí² liroo²¹ mi³ wuunjøø¹³ do 'in fii²¹² 'wó² do gasii²¹in jaain²¹ gaí¹ tsa'leei¹³ tya'a wa tsatyíin²an 'e tyáa¹ 'e gatíi²i 'e garoo²¹ 'wó² do. **35** Pe 'in tsá² taain²¹² ní² do gasan²mo 'in tsa'leei¹³ 'in gatyálin² do, jaain²¹ gapoo²¹i, jaain²¹gi gajngaa¹³mo, joon gatyuu¹³i cuun²¹² 'in jaain²¹gi do. **36** 'In fii²¹² 'wó² do gasiin²¹gi tsa'leei¹³ tya'a fúui¹gi pe la do-o tún¹ gajmaa¹a 'in ní² 'wó² do.

37 'Joon li gatséi¹ gasii²¹in jóon¹on ga'i¹-tsi: "Fowa ili'gii²¹mo yuun²¹ tyiia", líi²i. **38** Pe mo gangaa¹i jóon² 'in tsá² fii²¹² 'wó² do 'in gatyí¹a do gasíi²i la 'oo²¹ 'ii: "Ino-o 'in lí² tya'a 'e 'wó² no, joon wa jngaa¹²mo 'ino joon ili² tyi' 'e 'wó² no." **39** La joon gasaan²¹mo 'ido, joon gapii²in lí' co' 'yá² do joon gajngaa¹²mo.

40 Joon gaunngii¹i Jesús 'in tsá² tein²¹ co' li siin¹²in do jin²in:

—Mi tyía¹ 'in fii²¹² 'wó² do, ¿'ee ijmáa¹a tya' 'in tsá² taain²¹² 'wó² tya'a do líi²naa'?

41 Joon gañii¹i 'in tsá² do:

—Ijngaa¹²mo 'in tsá² gó² do jo 'ee fúu² líii²gi 'ido. Joon icwo¹o tsá² xee²¹mo 'e 'wó² do joon 'in tsá² do ityáa¹ cwoo²¹o 'in fii²¹² 'wó² do itíi²i 'e garoo²¹ do.

42 Joon gajin² Jesús sii²¹i 'in tsá² do:

'Naa' niganuu²uun' júu³ tya' Dios 'e jin²in:

'E cuun²¹² 'e gadya²a 'in tsá² jmoo¹³o 'nú¹ lí' caai²¹ lawa jo 'ee²¹² to² 'íi³.

'E cuun²¹² joon galí¹ cuun²¹² nifu.

Gajmaa¹a Ña'ñu¹u' elo.

Joon ganga'goo²¹-tsi tsá² 'áai¹ 'in ganí² elo.

43 Wii¹³ joon fuu²¹²uu 'naa', jo ityu²gi Dios to² 'naa' joon ityu² to² tsá² xeei²¹ 'in lí² jmá¹a jiin¹³ la to² tyu²u do. **44** Joon cwáain¹ tya' 'e cuun²¹² nifu do, doñi'in 'in cii¹² ni cuun²¹² do ilituu¹³ 'ii coonti joon wana 'iin gatsiin¹in 'e cuun²¹² do joon lí² fu² 'ii coonti.

45 Joon mo ganúu²un 'in tsá² tyu² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tsá² fariseos do 'e júu³ cwáain¹ gatyaa¹ Jesús do galili¹³o 'e faa²¹a 'wii¹³ tya' 'ii-o. **46** Galí'in²¹²in 'e teen¹³mo 'ido pe gøø²¹mo tsá² tsu 'in tsá² do 'i¹-tsi 'e Jesús do faa²¹a cwáain¹ tya' Dios.

Júu³ cwáain¹ tya' mo cui² cwoo²¹ tsá²

22 **1** Joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² 'e tyaa¹ jmai² júu³ cwáain¹ tya' 'in tsá² do gajin²in:

2 —'E tyu² Dios to² tsá² lí la lí mo gajmaa¹a jaain²¹ røøi¹³ jmii²¹² mo gacui² cwoo²¹ jóon¹on. **3** 'In røøi¹³ do gasii²¹in tsa'leei¹³ tya'a wa'a tsate² 'e 'in tsá² nigatø²ø itsalíin² jmii²¹² do. Pe 'in tsá² nigatø²ø do jo

'iin²¹²in tsalín². **4** Joon gasii²¹in 'in xeei²¹gi tún¹ tsa'leei¹³ tya'a joon gasii²¹i 'ido: "Cwosii¹³duu' 'in tsá² nigatø²ø do, niná¹ tyú² 'uunñi² tyiia no. Nigajúin¹ joo'tsáa² coon¹³ 'in catyaai² 'in 'ooi¹³. Joon jilaa²¹ niná¹ tyú² tya'a jin²in fu²u. Cwolín²moo' li ná¹ jmi²¹² do." **5** Pe 'in tsá² do jo gaunjíi²i tún¹. Jaain²¹ jee²¹² 'in tsá² jo gangalín² li ná¹ jmi²¹² do gangó¹o ngajøø²ø 'wó² tya'a. Jaain²¹gi gangó¹o nga'nii¹xu 'e 'oo¹o. **6** 'Inlíi¹³gi gajmee²¹mo 'in tsa'leei¹³ tya' røøi¹³ 'in gangate² 'ii ce gajngaa¹²mo 'ido. **7** Joon 'in røøi¹³ do gatí² 'nii²¹-tsi joon gatyu²u to² 'lää² tya'a wa tsalín² tsajngaa¹²mo 'in tsá² do 'in gajngaa¹² tsa'leei¹³ tya'a joon i'úi¹ jí² goo¹o 'ido. **8** Mo ngayuui¹³ joon 'in røøi¹³ do gasii²¹i tsa'leei¹³ tya'a jin²in: "Jilaa²¹ niná¹ tyú² tya' icwui² cwoo²¹ xuui²¹² tyiia pe jo tii²i jalín² 'in nigatøø²øø' do. **9** Cwolín²naa' jon fu la caain²¹ tyuu¹³ jee²¹² 'nú¹ joon tó²øø' doñi'in tsá² 'in máa¹³naa' ijalín² li tí² jmi²¹² lo." **10** Joon ngalín²mo 'in tsa'leei¹³ do jee²¹² 'nú¹ do joon galicaain²¹ jileei²¹ tsá² 'in gatsee²¹i 'in tyúi¹ coon¹³ 'in gó². Joon coon¹³ la joon garøi¹ inuu tya' 'in røøi¹³ do.

11 'Joon 'in røøi¹³ do gaí² inuu li nataai²¹² 'in tsá² gatø²ø do. Joon gangaa¹i jaain²¹ tsañuu¹ 'in jo tyi² 'mi² 'a la tyi² tsá² 'in taai²¹² li cui² cwoo²¹ tsá². **12** Joon gajin²in sii²¹i 'ido: "Tsaru¹u, ¿ee li jo tyii¹³i 'mi² 'e la tyi² 'in catyaai² no?" Joon 'in tsá² do gajaan¹an tii². **13** Joon 'in røøi¹³ do gatyu² to² tsa'leei¹³ tya'a jin²in: "Cwo'nuu²uu' cwoo²¹ tii² 'ino joon cwopiin¹naa' fu caluu li nuu²¹." Do-o ityi²i tsá² joon icuu²¹i moojóon¹on. **14** Tsu itø²ø Dios fúu¹mo tsá² pe xuu 'in cwai¹³ jee²¹² do-o jmáa¹a.

Unngii¹i tsá² Jesús cwáain¹ tya' cuu² cí¹ tsá² tya' tsaa'to² tyiin¹ Roma

15 Joon 'in tsá² fariseos gasii²¹i la 'oo²¹ yaai xiiala lí² 'nii²i Jesús coon¹³ júu³ tya'a. **16** To² joon gasii²¹in tsá² fariseos 'inlíi¹³ tsá² tya'a caan²¹mo coon¹³ 'inlíi¹³ tsá² tya' Herodes 'e sii²¹i Jesús, joon gajin²in: —Tifo², né³oo'o 'e fo²o jmai² 'e la jai². Joon 'e²i tsá² fu¹ tya' Dios la jai² jo 'ee unjii²i jilaa²¹ 'e faa²¹a tsá². Tsu jo jmoo²o 'ii²¹ jiin¹³ la 'i¹-tsi tsá². **17** Sii¹³ jna'a, ¿ti² tyú² wa tyí² tsá² cuu² tya' 'in tsaa'to² tyiin¹ Roma 'owa jo tyí² tsá² 'ee?

18 Pe Jesús ñi¹o 'ee 'e gó² 'i¹-tsi 'in tsá² do joon gajin²in:

—Tsá² 'in sisíi²i 'e 'i¹-tsi 'e jmoo¹o 'naa'. ¿'Ee li 'iin²¹²naa' tøø¹³naa' jna nilá²? **19** 'Ee¹³duu' jna coon²¹ cuu² 'e cí²ii' tya' røøi¹³ do.

Joon gacwo¹o coon²¹ cuu² yuun²¹. **20** Mo ganí²i Jesús 'e cuu² do gaunngii¹i:

—¿'lin ni² 'e toon¹on ni cuu² lo? Joon, ¿'ingi coon¹³ 'e toon¹on 'e sii²¹ ni cuu² lo?

21 Joon 'in tsá² do gañii¹i:

—Ni² 'in tyu² to² do-o no.

Joon gajin² Jesús:

—Cwoo^{2oo} jon 'in tyu² to² Roma jiin¹³ 'e gatí²ⁱ, la joon jon cwoo^{2oo} jon Dios 'e gatí²ⁱ.

22 Joon mo ganúu^{2un} 'in tsá² do júu³ tya' Jesús do ganga'goo²¹-tsi. Gatiu^{2mo} 'ido 'ii jon gangaliin^{1mo}.

Gaunngii¹ⁱ tsá² Jesús cwáain¹ tya' mi jiin¹ⁱⁿ tsá² jee²¹² 'lii²¹²

23 Jmii²¹² joon gangaliin² 'inlii¹³ tsá² saduceos, 'in jin¹² 'e jo jiin¹ⁱⁿ tsá² jee²¹² 'lii²¹², ngaunngii¹ⁱ Jesús 'e júu³ lo:

24 —Tifo¹², Moisés gatyu^{12u} to² jna' wana gajúin¹ tsá² mo nasiciu¹² cwoo^{21o} joon jo xuui²¹² tya'a liseein²¹ ná¹ cu^{12mo} cwoo²¹ 'in ruui²¹ 'in 'lii²¹² nijúin¹ do 'in 'yia'ní². Joon iliseein²¹ xuui²¹² tya' 'in ruu¹²¹ najúin¹ do. **25** Joon galiseein²¹ dyái¹ tsañuu¹ la 'oo²¹ ruu¹²¹. Joon 'in nifu do gacu^{12mo} cwoo^{21o} joon gajúin^{1mo} joon jo xuui²¹² tya'a galiseein²¹. Joon 'in ruu¹²¹ li gatí² gái¹ do gacu^{12mo} cwoo^{21o} joon coon¹³ 'in 'yia'ní² do. **26** La galí¹ tya' 'in nifu do la joon galí¹ tya' 'in gatí² gái¹ do. La joon tya' 'in gatí² gaai²¹ jon. La joon galí¹ tya' ji dyáa¹ⁱ do. **27** Joon mo gangí²ⁱ joon, joon gajúin^{1mo} joon 'in tsamí² do. **28** Joon mi jiin¹ⁱⁿ tsá² jee²¹² 'lii²¹², ¿iin jee²¹² 'in dyái¹ tsaruu¹²¹ do ilíi²ⁱⁿ nuu¹ tya' 'in tsamí² do tsu jilee^{121mo} do gacu^{12mo} cwoo^{21o} coon¹³?

29 Joon gañii¹ⁱ Jesús:

—Li' cii¹²ⁱ 'i¹-oo' 'naa' tsu jo ní²ⁱⁱ 'ee jin¹² júu³ tya'a Dios jon'gi ní²ⁱⁱ 'ii²¹ tya' Dios. **30** Tsu mi jiin¹ⁱⁿ 'lii²¹² jo cui^{12gi} cwoo^{21o} tsañuu¹ jon'gi tsamí². Ilíi²ⁱⁿ lawa ángeles tya' Dios 'in taai²¹² nu'fú². **31** Pe cwáain¹ tya' 'e jiin¹ⁱⁿ tsá², ¿ti jo mo gauntsáa¹³ 'naa' xiiala nigajin¹² Dios ña'a? La joon gajin¹²ⁱⁿ: **32** “Jna-a Dios tya' Abraham, joongi tya' Isaac, joongi tya' Jacob.” 'In Dios Jmii²¹ do jon' Dios tya' 'in nijuin¹, Dios tya' tsá² jiin¹ 'ii.

33 'Áai¹ ganga'goo²¹-tsi 'in tsá² fúui¹ taai² do mo ganúu^{2un} júu³ ga'ee¹ Jesús.

'E júu³ 'e tyu² Dios to² 'e tyiin^{2gi}

34 Joon mo galiñi¹ tsá² fariseos 'e Jesús nigali^{1o} tsá² saduceos do joon gauncaain²¹ yaai 'in tsá² fariseos li siin¹²¹ Jesús. **35** Joon 'e 'iin²¹²ⁱⁿ wa ilíi¹ⁱ 'ee 'i¹-tsi Jesús joon jaain²¹ tifo¹² tya' ley jee²¹² 'ii gaunngii¹ⁱ Jesús jin¹²ⁱⁿ:

36 —Tifo¹², ¿'ee júu³ 'e ga'íi²ⁱ 'lii²¹² Moisés to² tyu¹² Dios 'e tyiin^{2gi}?

37 Joon Jesús gajin¹²ⁱⁿ:

—Cwoli'in^{212mo} Dios tyi'i jiin¹³ la'a 'e seen^{21un}, joon jiin¹³ la'a 'e 'i¹-o'o. Jo 'iin^{212gi} jiin¹³ xu fee^{1gi} lagi 'iin^{212u} un Dios tyi'i. **38** 'E loo¹ 'e júu³ 'e tyiin^{2gi} nifu la jee²¹² jilaa¹²¹. **39** Joon la joon li júu³ li gatí² tún² 'e jin¹²: “Cwoli'in^{212mo} jilee¹²¹ tsaruu^{121u} lawa 'wo'o.” **40** Tsu 'e júu³ tún² lo 'e tyu¹² to² tya' jilaa¹²¹ júu³ 'e catyia² tya' Moisés coon¹³ jilaa¹²¹ 'e ga'e¹ 'in tsá² gacwoo^{21o} júu³ tya' Dios la mo jéei¹.

¿'In-gi jóon¹ 'in Cristo no?

41 La jee²¹² téen² mogi tsá² fariseos coon¹³ Jesús **42** joon gaunngii¹ Jesús 'ii:

—¿'Ee 'i¹-oo' cwáain¹ tya' Cristo? ¿'In-gi jóon¹ no?

'Ido-gi gañii¹:

—Jóon¹ David 'ino.

43 Joon gajin² Jesús gasii²¹ 'ii:

—Wa'a la joon, ¿'ee li' gaunsii²¹ in David Ña'ñu¹ 'u' coon¹³ 'ii²¹ tya' Espíritu Tyú² tya' Dios? Tsu David do gajin² in:

44 Ña'ñu¹ 'u' Dios Jmii²¹ jin² in sii²¹ Ña'ñu¹ 'u' tyiia:

“Ní² li' cwóo³oo tsáa¹ ca mi tyée¹³ na 'in 'eei¹ 'nu 'wii²¹² tíi¹³ i.”

45 Wana gajin² 'in David do “Ña'ñu¹ 'u” mo nagafaa²¹ a cwáain¹ tya' Cristo, ¿xiiala 'e lí² 'e líi² in jóon¹ David 'in Cristo no?

46 Joon jiin¹³ jaain²¹ jo gali² gañii¹ jiin¹³ xu. Joon ca jmii²¹² joon li ngó¹ gi jo gata² gi tsá² wa'a 'e unngii¹ gi Jesús.

Cwo¹ o Jesús tsaa² 'in tsá² fariseos coon¹³ 'in tifo² tya' ley

23 **1** Joon gajin² Jesús sii²¹ 'i in tsá² fúui¹ téin² do coon¹³ tsá² tya'a:

2 —'In tifo² tya' ley coon¹³ 'in tsá² fariseos née¹ i 'áan³ tya' Moisés.

3 Joon 'naa' jmaa² aa' núu¹³ u' ce jilaa²¹ 'e jin² in pe jo jmaa² aa' la jmoo¹ o tsu jo jmoo¹ o jiin¹³ la jin² in. **4** Tsu coon¹³ jilaa²¹ 'e jin² in 'e li la li coon²¹ laa²¹² 'e 'ii²¹ 'áai¹ ce jiin¹³ jaain²¹ jo lí² roon²¹, joon 'ii tyu² u to² cón² tsá² 'e laa²¹² do pe 'ii-gi jo 'ee uncoon¹³ on jiin¹³ xu. **5** Yu to² jmoo¹ o jilaa²¹ 'e jøø² tsá². Tí²-tsi 'in tsá² do ngii¹ i si'ñu¹³ tuloo²¹ pi³ 'e taa¹³ mo'ji² 'e toon²¹² júu³ tya' Dios tya'tyí¹. Si'ñu¹³ jon 'e tuloo²¹ pi³ do cwáa¹ a. Pe 'in tsá² do coo¹³ gi tuloo²¹ pi³ tya'a lagi 'in catyaa² do.

Joongi tí²-tsi jmoo¹ o cwaa²¹ po³ ñi¹ si'ñi¹³ 'ée² siin¹³ in. **6** Joon 'iin²¹² in 'in tsá² do cwá² a jmai² li tyú²-u mo née¹ i gøø²¹ ø coon¹³ tsá². 'Iin²¹² in jon cwá¹ a ni 'mosii¹ 'e tyiin² nifú² 'e sá² inuu cwo¹ sinagoga. **7** 'Iin²¹² in 'e fee²¹ tsá² 'ii coon'tun mo jiin¹ tsá² 'ii jee²¹² 'nú¹, 'e sii²¹ tsá² 'ii: “Rabbi”, 'e 'øøi²¹-tsi tsá², tifo² tyi' —jin² Jesús sii²¹ i tsá² fúui¹ do.

8 Joon faa²¹ gi Jesús jin² in sii²¹ i tsá² tya'a:

—'Naa' jo cweei¹ sii²¹ tsá² 'naa': “Tifo² tyi'”, tsu 'naa' líi¹ naa' tsaruui²¹ tsá² joon jaan²¹ mo tifo² tyii' seen²¹ jiin¹³ Cristo. **9** Joon jo fú² uu' jiin¹³ jaain²¹: “Ñu¹ 'u”, ni cwoo¹³ juncwii²¹ tsu jaan²¹ mo Jmii²¹ tsá² seen²¹ 'in tyiin¹ ñu¹ fú². **10** Jo cweei¹ sii²¹ tsá² 'naa': “Ñi¹ fii²¹ i”, tsu jiin¹³ Cristo líi¹ i fii²¹² tsá². **11** Tsu jee²¹² 'naa' 'in unji² in 'in catyaa² gi, 'ii 'in feei¹ gi.

12 Tsu jilee²¹ 'in jmoo¹ o cøøi¹³ gi yaai 'ii 'in pi³ gi tyani Ña'ñu¹ 'u' pe 'in jmoo¹ o pi³ gi yaai 'ii 'in cøøi¹³ gi —jin² Jesús.

13 Joon gajøø² Jesús li téin² tifo² tya' ley coon¹³ tsá² fariseos joon gajin² in:

—iFúu² 'naa', tifo² tya' ley coon¹³ 'naa' tsá² fariseos, tsá² 'in sisí²i 'e 'i¹-tsi la jmoo¹ 'naa', tsu jnií¹³ 'moo' wa tsataai²¹² tsá² li tyu² Dios to² tsá². Pe tyíin³ 'naa' jo cwotáan² 'naa' li tyu² Dios to² jon'gi cwoo²oo' tsataai²¹² 'in catyaaí²gi 'in 'iin²¹² 'in tsataai².

14 'iFúu² 'naa', tifo² tya' ley coon¹³ 'naa' tsá² fariseos, tsá² 'in sisí²i 'e 'i¹-tsi la jmoo¹ 'naa'! Tsu 'woo¹³ 'naa' 'nú¹ 'yiia'ní² joongi fó²oo' júu³ tyú² 'e cwaa²¹ líi¹ wa iun'goo²¹ tsá² 'naa'. Tsu 'wii¹³ joon imoo²oo' wúu¹ 'áai¹gi.

15 'iFúu² 'naa', tifo² tya' ley coon¹³ 'naa' tsá² fariseos, tsá² 'in sisí²i 'i¹-tsi la 'e jmoo¹ 'naa'! Tsu 'naa' cwolíin² 'naa' 'naa'²¹ 'naa' xufiin¹³ jaain²¹ tsá² 'in lí² nuu¹un júu³ tyú² tyii' 'e xiiala un'goo²¹ 'naa' Dios tyii'. Cwolíin² 'naa' la caain²¹ ni cwoo¹³ juncwii²¹ 'naa'²¹ 'naa' 'in tsá² do, joon mi tyeei¹ 'naa' jaain²¹ 'in nuu¹un júu³ tyii' jmée¹³ 'naa' 'in tsá² do tún² 'ii¹³gi líi¹i jóon¹ 'in 'lii¹³gi 'naa'.

16 'iFúu² 'naa', tsá² 'in coon²¹ too² yaanaa', 'naa' fó²oo': "Wa 'ii¹i tsá² júu³ 'ée¹ tsá² cwo¹ fee¹ si' Jerusalén jo 'ee to² 'ii³in 'e júu³ joon fó²oo' 'naa'. Pe wana 'ii¹i tsá² júu³ 'ée¹ tsá² cwanáa¹ 'e sá² inuu cwo¹ do 'e joon 'ná¹ untsín¹ tsá² júu³ do fó²oo' 'naa'." **17** 'iTsá² bón¹ 'naa' joongi tiuu² 'naa'! 'Ee 'e tyiin²gi: 'e cwanáa¹ do owa 'e cwo¹ 'e si² jmoo¹o cwaai¹³ 'e cwanáa¹ do? **18** Joongi fó²oo' 'naa': "Wa 'ii¹i tsá² júu³ 'ée¹ tsá² altar, jo tséin¹ 'e júu³ joon, pe wana 'ii¹i tsá² júu³ 'ée¹ tsá² 'e roon¹on ni altar do 'e joon 'ná¹ untsín² tsá² 'e júu³ do." **19** 'iTsá² bón¹ 'naa' joongi tiuu² 'naa'! 'Ee 'e tyiin²gi: owa 'e roon¹on ni altar do owa 'ña'a altar do 'ee 'e jmoo¹o licwaaí¹³ 'e roon¹on ni do? **20** Tsu jileeí²¹ 'in 'e¹ altar do 'e¹o jon jilaa²¹ 'e ná¹a ni do. **21** La joon jon 'in 'e¹ cwo¹ do 'ée¹mo jon Dios Jmii²¹ 'in tyíin¹ ñu¹fú², 'in jmoo¹o cwaai¹³ 'e cwo¹ do. **22** Joon jileeí²¹ 'in 'e¹ ñu¹fú² 'ee¹o jon li silii²¹² tya' Dios 'ée¹mo jon Dios 'in tyíin¹ do.

23 'iFúu² 'naa', tifo² tya' ley joon 'naa' tsá² fariseos! 'iTsá² 'in sisí²i 'e 'i¹-tsi 'e jmoo¹o 'naa'! Cwó² 'naa' Dios ca'ii¹³ jee²¹² dyá² 'ii¹³ tya' jilaa²¹ 'oo² tya' 'uunñi² pe jo coon²oon' cwáain¹ 'e júu³ 'e tyiin²gi lagi 'e jmaa²aa' 'ii²¹ røø²¹, joon lagi jmaa²aa' feei¹-oo' tya' tsá², lagi 'e tsáai¹-oo' Dios. 'Ná¹-a jmaa²aa' jilaa²¹ 'elo joon jo 'iin²-oo' jmaa²aa' 'e catyiaa² do. **24** 'iTsá² 'in coon²¹ too² yaamo 'naa'! 'iTyíi¹³ 'naa' lu¹ mo 'yuu²i 'e 'uu²uu' pe jo lí²ii' 'nií¹³ 'naa' jaain²¹ camello!

25 'iFúu² 'naa', tifo² tya' ley coon¹³ 'naa' tsá² fariseos! 'iTsá² 'in sisí²i 'e 'i¹-tsi 'e jmoo¹o 'naa'! 'Naa' rúun¹³uun' 'naa' tyú² li' caluu vaso coon¹³ jilaa²¹ wúun¹ 'e jmaa¹³ 'naa' to² pe coon¹³ jilaa²¹ 'e niga'uun²¹²uun' si røø²mo tsi do. Sirøø²mo jon jiin¹³ coon¹³ 'e 'yaa¹-oo'. **26** Tsá² tiui² 'naa', tsá² fariseo: 'Ná¹ rúu¹³ 'naa' vasos coon¹³ wúun¹ tyii' li tsi nifu, joon coon¹³ la joon ilityú²-u li' caluu jon.

27 'iFúu² 'naa', tifo² tya' ley coon¹³ 'naa' tsá² fariseos! 'iTsá² 'in sisí²i 'e 'i¹-tsi 'e jmoo¹o 'naa'! Líi¹ 'naa' la li 'nú¹ pi¹³ li si'aaí²¹² 'lii²¹² 'e gasuun¹ tsá² loo²¹² jnéei¹ taa²¹ 'ya²gi pe li tsi jmai² moo¹ tya' 'lii²¹² taa¹³ tsi.

28 La joon jon 'naa' tyú²-u jnéé¹naa' li caluu jóø²i tsá² 'naa' pe li' tsi alma tyii' siróøi² too² 'e coon²oon' tsá² coon¹³ jilaa²¹ nii²¹² 'e gó².

29 'iFúu² 'naa', tifo² tya' ley coon¹³ 'naa' tsá² fariseos! iTsá² 'in sisíi²i 'e 'i¹-tsi 'e jmoo¹o 'naa'! Jmaa²aa' 'nú¹ pi³ tya' tsá² 'in najúin¹, 'in gacwó² júu³ Dios la mo jéei¹, joon jmaa²aa' 'ya²gi li si'aa²¹² 'in tsá² tyúi¹.

30 Joon fó²oo' 'naa': "Wa mo'o ni'i saán²a'an mo nigaliseein²¹ 'lii²¹² tsacøøi¹³ tyii'i jo gajngaa¹³na'a 'in tsá² 'in gacwó² júu³ tya' Dios la nigajngaai¹² tsacøøi¹³ tyii'i." **31** Joon coon¹³ la joon jmoo¹³naa' júu³ 'e líi¹naa' jún² tya' 'in tsá² 'in nigajngaai¹² 'in tsá² 'in nigacwó² júu³ tya' Dios la mo jéei¹. **32** iUntséin¹naa' jiin¹³ la niga'láa² tsacøøi¹³ tyii' 'wii²¹² jmaa¹a!

33 'Jóon¹ mii²¹ 'lii³mo 'naa'. Coonti jo ilaa²¹naa' 'e wúu¹ ní² tsá² li 'ii²¹. **34** Tsu 'wii¹³ joon isíi³na tsá² 'in cwo¹ 'naa' júu³ tyú² tyiia coon¹³ tsá² jmi²¹²-tsi coon¹³ tifo² 'in 'e² 'naa' júu³ tyú² tyiia. Pe 'naa' ijngaa¹³naa' 'inlíi¹³ joon 'inlíi¹³gi taa¹³naa' tsaa² crúu¹³. Joon 'inlíi¹³gi ipoo²¹²naa' inuu cwo¹ sinagogas tyii', icwolín²naa' cwo'øø²¹naa' la coon²¹ fuu²¹ li tsalín² 'ido. **35** Coon¹³ la joon ilí² tsaa² tyii' tya' jilaa²¹ jmi¹ 'e nigatuun²¹un tya' 'in tsá² tyúi¹ 'in nigajngaai¹² tsá². Ilí² tsaa² tyii' tya' jileei²¹ 'in najúin¹ joon 'láa² 'wii²¹² coon¹³ Abel, 'in tsá² tyúi¹ 'in gajngaa¹²i nifu, ca Zacarías, jóon¹ Berequías, 'in gajngaai¹² tsá² Israel tyani cwo¹ li si² altar. **36** 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', jilaa²¹ 'elo ilí² tsaa² tya' 'in tsá² seein²¹ nano.

Gatyi²i Jesús xuui²¹²-tsi 'wii²¹² tya' Jerusalén

Joon gajin²in Jesús:

37 —i'Áai¹ xuui²¹²-tsii tyii' tsá² seein²¹ Jerusalén! Tsu nigajngaa¹²naa' 'in tsá² cwó² júu³ tyú² tya' Dios la mo jéei¹ joongi nigatyuu¹³naa' cuun²¹² 'in tsá² 'in gasii²¹in Dios tyan¹ júu³ tya'a. i'Áai gali'iin²¹²naa' ilicaan²¹naa' coon¹³ jna 'láai² naa¹³ la uncaain²¹ tui'yiia²¹² jóon¹on nū¹ cwáa¹a pe jo gali'iin²¹²naa'! **38** Pe nano nigatúu² Dios fuu²¹ goo²oo' joon lí² jmaa²aa' jiin¹³ la 'iin²¹²naa'. **39** Tsu fuu²¹²uu 'naa' jo máai¹³gi' jna no ca mi fó²oo': "Nicwaa¹³mo 'in nijó¹ no coon¹³ 'e sii²¹ Ña'nū¹u'."

Jmoo¹o Jesús júu³ 'e ti li fiín²mo tsá² 'e cwo¹ fee¹ si² do

24 **1** Joon gacwo'íi¹i Jesús 'e cwo¹ fee¹ do joon li nangaa¹³i 'yuui fu¹ gangatyéen¹in tsá² tya' li ngóo¹o joon ga'láa² tsá² tya'a 'wii²¹² jin²in xiiala 'ya²gi 'e cwo¹ do. **2** Pe Jesús gañii¹i jin²in:

—Jøø²øø' jilaa²¹ 'elo. 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', Ce jiin¹³ coon²¹ cuun²¹² wa' iján²an sifúui¹gi do, i'iin²mo tsá² coonti.

Jmoo¹o Jesús júu³ 'e lisá² 'láai² 'ii¹³ li² la nū¹gi i'iin² juncwii²¹

3 Joon gangalín²mo fu moo²¹ sii²¹ Olivos. Joon do-o gacwó² Jesús joon tsá² tya'a la 'oo²¹ yaai gatyalín² li tyín¹ Jesús joon gajin²in:

—'li²¹²i' fu²¹u jna'a líi¹³gi ilí²jilaa²¹ 'elo. ¿'Ee li² ilisá² 'e line²e'e mi ñí²¹i joongi mi tí² i'íin² juncwii²¹?

4 Joon gajin² Jesús sii²¹i tsá² tya'a:

—Jo cwoo²⁰⁰' wa'a coon²¹ tsá² 'naa' too². **5** Tsu fúu¹mo 'in jalíin² coon¹³ 'e sii²¹ jna ijin²¹in: “Jna-a Cristo joon, Dios gasii¹in jna 'e jmáa³aa tiin¹³naa'.” Joon icoon²¹ 'in tsá² do too² tsá² fúu¹ 'áai¹. **6** Imoo²⁰⁰' ico² tsá² 'nii²¹ joon, inuu²uun¹ 'e faa²¹a tsá² tya' 'nii²¹ pe jo foo¹³naa' tsu jilaa²¹ 'elo 'ná¹ ilí², pe jo mo tí²gi lí tyéi¹ mi lí² 'elo. **7** Tsu coon²¹ nación intíin¹in coon¹³ coon²¹ nación xiia²¹, la joon jon fúu²¹ intíin¹in coon¹³ fúu²¹ xiia²¹. Joon la caain²¹ lí² 'í² 'oo², joongi lí² 'í² jmoowúu¹ joon injøø²¹ 'wó² 'áai¹. **8** Pe coon¹³ la joon i'láa² 'wiin²¹² wúu¹ iní² tsá².

9 'Joon ijaain²¹ tsá² 'naa' tyani tsaa'to² ijme²¹i 'naa' joon ijngaa¹²mo 'inlíi¹³. Joon ili'eei¹ jileei²¹ tsá² taain²¹ juncwii²¹ 'naa' 'wii¹³ cwáain¹ tyiajna. **10** Joon mi ngíi¹ joon fúu¹mo tsá² 'in tiu²mo jna joon ili'eei¹ tsaruu²¹i, i'níi¹ la jaain²¹ la jaain²¹. **11** Fúu¹mo tsá² tajuui²¹ ijalíin² jin²¹in 'e faa²¹a cwáain¹ tya' Dios joon icoon²¹ tsá² too² fúu¹ 'áai¹.

12 Joon jo 'ee li'íin²¹²gi tsaruu²¹i la jaain²¹ la jaain²¹ tsu 'áai¹gi ilisá² jilaa²¹ 'e gó². **13** Pe jileei²¹ 'in jmá¹a taa²¹ ca lí tyéi¹ itiin¹³mo 'i.

14 Joon ingí¹ tsá² la caain²¹ juncwii²¹ icwó²o júu³ tyá² tya' xiiala ityu² Dios to² tsá² 'e ilíí² jileei²¹ tsá². Joon mi yuui¹³ joon ityé¹mo.

15 'Joon mi moo²⁰⁰' siin¹² lí jo tíi²¹ siin¹³in 'in un'lii¹³, siin¹³in lí cwaai¹³ jiin¹³ lagi jin²¹in 'in tsá² Dañiel do 'in gacwó² júu³ tya' Dios la mo jéei¹ —cwo'øøi²¹-tsi 'in nuu¹un 'e júu³ lo—, **16** jileei²¹ 'naa' tsá² seein²¹ Judea 'ná¹ cwiin²¹iin' fu moo²¹. **17** Joon mi tí² jmíi²¹² joon wa téein¹ tsá² yu'u 'núu¹u jo¹ litiin¹ tsataai²¹² tsá² inuu² tya'a 'e wó¹o tsá² 'e sá² tya'a.

18 Joon 'in jmoo¹⁰o to² jee²¹² tyia²¹ jo litiin¹ tsatyia¹ siin¹³in. **19** iFúu² 'in tsamí² tyéen¹in yuun²¹ mi tí² jmíi²¹² joon! iFúu² jon 'in tsamí² 'in nijéei¹ yuun²¹ cuu²¹ tuu²¹! **20** Míi¹³íi' tyani Dios wa jo tsatiin¹³ cwiin²¹iin' mi tí² jiin²¹ cwíi² si jmíi²¹² 'ii²¹ woo²¹ tsá² 'ee. **21** Tsu ilisá² goon²¹ wúu¹ iní²i tsá² 'e 'gøøi¹³gi 'áai¹ lagi nilisá² la jéei¹, 'gøøi¹³gi 'áai¹ jon lagi ilisá² mi lí ciiin²gi. **22** Joon wana jo tyuu¹³i Dios 'e ní² tsá² wúu¹ do jiin¹³ jaain²¹ jo taa²¹ 'e wúu¹ ní² tsá² do ilí² itiin¹³in. Pe tsu 'wii¹³ 'iin²¹²mo Dios 'in nigatyii¹³in ityuu¹³mo 'e wúu¹ iní² tsá² do.

23 'Tsu 'wii¹³ joon wana sii²¹i tsá² 'naa' jin²¹in: “Jøø²⁰⁰øø', no siin²¹ Cristo, 'in gasii¹in Dios 'e jmaa¹a tiin¹³ tsá²” si jin²¹in 'ee: “Jøø²⁰⁰øø', do-o siin²¹in”, jo jai² cwolli²naa'. **24** Tsu iliseein²¹ tsá² 'in líi¹i la líi¹i Cristo pe jo jo¹, iliseein²¹ jon tsá² ijin²¹in 'e líi¹i tsá² 'in cwó² júu³ tya' Dios pe jo jo¹. Joon 'in tsá² do ijmáa¹a lí² 'e coo¹³ 'áai¹ joon coon¹³ milagros tya'a icoon²¹ tsá² too². Ca 'in nigatyii¹³in Dios 'iin²¹²in coon²¹ too² wu xu'u líi¹i. **25** Nigajmaa¹³oo 'naa' júu³ jéei¹gi **26** tsu 'wii¹³ joon wa sii²¹i tsá² 'naa': “Do-o taain² lí cwoo¹³ tyuun²¹ lí jo 'in tsá² néei¹”, jo cwolliin²naa' do, si wa jin²¹in tsá² sii²¹i 'naa' 'ee; “lo tyíin¹ 'in cristo do tsi inuu”, jo jai² cwolliin²naa'. **27** Tsu mi cwéi¹na 'e lí la lí coon²¹ jí² cwaain¹ñá³ 'e

jná² joo²¹ ca ti' li 'yeei²¹ ñi¹ joongi ca ti' li yooi¹³ ñi¹. La joon ilí² mi cwéei²na 'in Ruui²¹ Tsá². **28** Li raain¹ 'lii²¹² do-o sicaain²¹ tuu¹ —jin² Jesús.

Xiiala ilí² mi jó¹ 'in Ruui²¹ Tsá²

Faa²¹gi Jesús jin²in:

29 —Joon tsifu mi ngii¹ 'e jmi²¹² 'e ní² tsá² wúu¹ do i'ii¹ nūu²¹ li 'ii²¹ ñi¹ joon jo 'yiia²¹ sii²¹ sá²gi. Ixuu²¹ mo núu¹ fu ñu¹fú² joon jilaa²¹ 'e sá² tya'cwii²¹ ilisii²¹. **30** Joon iní² tsá² yu¹ juncwii²¹ li² 'e ti lí² jó¹ 'in Ruui²¹ Tsá². Joon jileei²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹ ityi²¹ xuui²¹²-tsi joon iní²mo jna, 'in Ruui²¹ Tsá², goo²¹²oo jee²¹² jní¹ tya'cwii²¹ joon fee¹ 'ii²¹ i'óo³oo joon 'ya²gi 'áai¹ ijné²na. **31** Joon mi 'iin²in lúu¹ tá² liili¹ ityu¹³uu to² ángeles tyiia 'e tsauncaain²¹ jileei²¹ 'in gatiin¹³in, 'in néei¹ la caain²¹ ni cwoo¹³ juncwii²¹.

32 'Tyaan²aan' cwáain¹ 'e júu³ jmoo¹o 'mó² cwarí³: Mo 'yeei²¹ 'nii²¹² sii²¹ tya'a joon nii¹³ mo³ tya'a joon ñii²¹oo²¹ 'e ti li tí² jiin²¹ 'yiia²¹.

33 Coon¹³ la joon jon mi moo²oo' ngii¹ jilaa²¹ 'e gafuu²¹²uu 'naa' lí² iñí²ii' la joon 'e ti li tyé¹mo juncwii²¹. **34** 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', Jilaa²¹ 'elo ilí² la jéei¹gi ijúuin² 'in tsá² taain²¹² nicwoo¹³ juncwii²¹.

35 Iyuun¹³mo yu¹ juncwii²¹ coon¹³ ni'wó² pe jiin¹³ coon²¹ júu³ tyiia wa jo tsatiin¹³ ilí².

36 'Pe jo 'in ñí² jiin¹³ jaain²¹ 'ee 'ii²¹ si 'ee jmi²¹² 'ee ijó¹ 'ido. 'In ángeles néei¹ ñu¹fú² jo ñii¹i, jon'gi ñi¹ jon 'in Ruui²¹ Tsá² do. Jiin¹³ ña'a Dios Jmi²¹ ñii¹i.

37 'La gajmaa¹a tsá² mo galiseein²¹ Noé la joon jon ilí² mi jó¹ 'in Ruui²¹ Tsá². **38** Mo galiseein²¹ Noé la nu¹gi ijó¹ jmi¹ 'in tsá² seen²¹ yiia¹³ joon²¹ taain²¹² 'uun²¹, gøø²¹ø, joon cui²cwoo²¹o joon cuu¹³mo cwoo²¹o jóon¹on jon ca jmi²¹² mo ngataai² Noé coon¹³ familia tya'a tsi arca do. **39** Jo gaunjíi²in 'in tsá² do ca mo gangó¹ jmi¹ 'áai¹ joon nigajúun¹mo jilee²¹mo. **40** Joon mi jó¹ 'in Ruui²¹ Tsá², gáí¹ 'in taain²¹² jee²¹² tyiia²¹ joon jaan²¹mo 'in tøø¹ø joon 'in jaain²¹ do injaan²¹o do-o. **41** Joon gáí¹ tsamí² 'in taai² tsí¹, joon jaan²¹mo 'in tøø¹ø jaain²¹gi 'in ján².

42 'Cwoseen²¹naa' tsá² 'in ñii²¹²-tsi tsu jo ñí² 'naa' 'ee 'ii²¹ ijó¹ Ña'ñu¹u'. **43** Tsu ñí² 'naa' wana niliñí² jaain²¹ fii²¹² 'nú¹ 'ee 'ii²¹ ijó¹ jaain²¹ 'uun²¹ mo 'woo¹ li²o jmoo¹o jo cwó¹ tsataai² 'in 'uun²¹ do. **44** Tsu 'wii¹³ joon 'ná¹ niná¹ tyú² tyii' tsu mo jo 'in 'i¹-tsi ijó¹ Ruui²¹ Tsá² coon²¹ 'in cwéei¹ la no-o —jin² Jesús.

Lawa jaain²¹ tsa'leei¹³ 'in tyúi¹ coon¹³ jaain²¹ tsa'leei¹³ 'in gó²

Faa²¹gi Jesús jin²in:

45 —Wa tyu¹² jaain²¹ ñi'fii²¹² to² jaain²¹ tsa'leei¹³ tya'a 'e cwo¹o 'in catyaai² do í¹ 'e dø¹²ø mi ti 'ii²¹ 'e dø¹² tsá², 'ee ijmo¹o jaain²¹ tsa'leei¹³

'in tyúí¹ joon 'in 'øøi²¹-tsi? **46** Jløø¹³mo 'in tsa'leei¹³ do wa tyee¹i ñi'fii²¹²i nigajmaa¹a jiin¹³ la to² nigatyü²u 'ido. **47** 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', 'in ñi'fii²¹² do icwo¹ 'in tsa'leei¹³ tyúí¹ do 'e tyü² to² jilaa²¹ 'e 'oo¹o. **48** Pe wana 'in tsa'leei¹³ do 'in gó² 'ii joon in'i¹-tsi 'e ili'ii²¹² mogi ñi'fii²¹²i **49** joon i'láa² 'wii²¹² jmee²¹mo 'in catyaa² do joon 'in 'uun²¹un dø¹ø coon¹³ tsá² 'iin¹. **50** Pe xü coon²¹ jmii²¹² mo jo gajéen¹ ni 'in ñi'fii²¹²i do, jmii²¹² joon gacwée¹mo 'ido. **51** Joon i'e²e 'ido 'ii wúu¹ 'áai¹gi. Ipíi²in 'in ñi'fii²¹² do 'ii li taai²¹² 'in sisíi²i 'e 'i¹-tsi 'e jmoo¹o. Joon do-o ityi²o lixuui²¹²-tsi 'áai¹ joon icuu²¹i moojóon¹on —jin² Jesús sii²¹i tsá² tya'a.

Lawa dyéi¹ simí²

25 **1** Faa²¹gi Jesús jin²in:

—Joon 'e tyü² Dios to² tsá² li la líi¹ dyéi¹ simí² 'in ngalíin² li cui² cwoo²¹o tsá². Joon la jaain²¹ 'in simí² do tyaan¹an jmaai² coon²¹ candi¹³ li si'o² aceite 'e coo²¹. Itsalíin² tsajéen¹in 'in tsá² cui² cwoo²¹o do. **2** Pe 'ñeei² 'in simí² do jo tsáa¹-tsi pe 'in 'ñeei² do ñíi²mo-tsi 'áai¹. **3** 'In 'ñeei² 'in jo tsáa¹-tsi do tyaan¹an candi¹³ tya'a pe jo 'e aceite nityaan¹gi líi². **4** 'In 'ñeei² do ñíi²gi-tsi 'áai¹ tyaan¹an candi¹³ tya'a joon tyaan¹gixü aceite 'e líi¹gixü. **5** Pe gali'ii²¹²mo 'in tsá² cui² cwoo²¹o do joon gatsá² jalicwúu²i jilee²¹mo. Joon gacwúu²mota. **6** Joon mo gatí² tyiianúu¹ joon ganúu²un ga'oo¹o tsá² jin²in: “Woo²¹naa', cwounjiin¹naa' tsü no-o ni jalíin² 'in tsá² 'in cui² cwoo²¹o do.” **7** Joon garoon¹o jilee²¹ do gatya¹ tyú² candi¹³ tya'a. **8** Joon 'in 'ñeei² 'in jo tsáa¹-tsi jin²in sii²¹i 'in catyaa² do: “Láa¹³ 'guu¹u candi¹³ tyii¹, cwó²xüu' aceite tyii¹ 'ná²a'a.” **9** Pe 'e catyaa² do gañii¹i jin²in: “Esa lí² tsü jo líin² 'elo tyijna'a. Cwofíin²naa' li 'ñii¹i, joon ló²xüu' 'e tyii¹.” **10** Pe la 'ii²¹² ngalíin² ngalá¹ aceite tya'a do gatyálíin² 'in tsá² 'in cui² cwoo²¹o do. Joon 'in simí² 'in naná¹ tyú² tya'a gangatáa²i inüu coon¹³ 'in tsá² 'in cui² cwoo²¹o do. Joon gajni¹o 'ooa'nú¹ do. **11** Mi yuui¹³ joon gatyálíin² 'in simí² catyaa² do gajin²in: “i'Náa¹ 'ooa'nú¹ lo tsataai²¹² fu tsi!” **12** Pe 'in tsá² 'in cui² cwoo²¹o gañii¹i: “E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa' jo cwíi³na 'naa'.”

13 Joon gajin² Jesús sii²¹i 'in tsá² do:

—Cwoseen²¹naa' ñí²-'oo' tsü jo ñí²ii' 'ee jmii²¹² si 'ee 'ii²¹ 'ee mi jó¹ 'in Ruui²¹ Tsá².

Júu³ cwáain¹ 'e ga'e²e Jesús tsá² tya' cuu² 'e 'oo¹o tsá²

14 'E tyü² Dios to² tsá² 'e li la líi¹ jaain²¹ tsá² 'e ti li cwo'ii¹ fuu²¹ goo¹o joon gatø²ø tsa'leei¹³ tya'a gacwo¹o cuu².

15 'Jaain²¹ gacwo¹o 'ná² mil cuu² joon 'in jaain²¹ dogi gacwo¹o tún² mil. 'In li gatí² gaai²¹ do gacwo¹o coon²¹ mil cuu². Gacwo¹o la jaain²¹ jiin¹³ la lí¹ lii¹i 'ido jmaa¹a to². Mo ngayuui¹³ joon ngoo²¹o 'in tsá² fii²¹² cuu² do li wíin². **16** Joon 'in tsa'leei¹³ do 'in ga'ii²¹ 'ná² mil cuu² galó¹ 'e 'ñii¹i coon¹³ cuu² do joon gauntsi¹ 'ná² mil tya'a. **17** La joon jon 'in

ga'ii'²¹ tún² mil cuu² do gauntsi¹ jon tún² mil. **18** Pe 'in ga'ii'²¹ coon²¹ mil cuu² do joon gangóo¹on gangataan¹an nu' 'wó² 'edo.

19 'Wóo²xu ningó¹ mo gatyei² fii²¹² cuu² do. Joon gajmaa¹³a cwáain¹ coon¹³ 'in tsá² 'in cwo¹o cuu² do. **20** Nifu gatyá¹ 'in gacwo¹o 'ná² mil cuu² do joon gajon²on 'ido 'e 'ná² mil 'e gauntsi¹ 'ido. Joon gajin²in sii²¹i fii²¹²i: “Ñi'fi²i', gacwoo¹³o jna 'ná² mil cuu² joon saan¹³'an 'ná² mil-gi 'e gali²i gauntsi¹.” **21** Joon fii²¹² do gajin²in: “Tyú²-u, jaain²¹ tsa'leei¹³ 'in tyú¹mo 'nu, jo cu²-tsii coon¹³ 'nu. Joon tsu 'wii¹³ gajmaa²a røø²¹ coon¹³ 'e xu gacwo¹³oo 'nu icwo¹³oo 'nu líi¹gi. Ngii²¹² fu li tyín¹³na joon jmaa²a jløø¹³u coon¹³ jna.” **22** Mo ngayuui¹³ joon gatyá¹ 'in tsa'leei¹³ li gatí² gáí² 'in ga'ii'²¹ tún² mil cuu² joon gajin²in sii²¹i fii²¹² do: “Ñi'fi²i', gacwoo¹³o jna tún² mil cuu² joon saan¹³'an tún² mil-gi 'e gali²i gauntsi¹.” **23** Ñi'fii²¹² gajin²in sii²¹i 'ido: “Tyú²-u, jaain²¹ tsa'leei¹³ 'in tyú¹mo 'nu, jo cu²-tsii coon¹³ 'nu. Joon tsu 'wii¹³ gajmaa²a røø²¹ coon¹³ 'e xu gacwo¹³oo 'nu icwo¹³oo 'nu líi¹gi. Ngii²¹² li tyín¹³na joon jmaa²a jløø¹³u coon¹³ jna.” **24** Pe mo gatyá¹ 'in ga'ii'²¹ coon²¹ mil cuu² do. Joon gajin²in sii²¹i ñi'fii²¹²i: “Ñi'fii²¹²i', ñí²oo 'e jaain²¹ tsá² 'wa²-tsi 'nu. Wuu²u cwuu²¹ li jo gajñi²i joongi coon²on li jo 'ee to² gajmaa²a. **25** Tsu 'wii¹³ joon gafoo¹³moo joon gato¹oo 'e cuu² do nu' 'wó². Lo náa¹ 'e gatí²u.” **26** Joon gañii¹ 'in ñi'fii²¹² do gajin²in: “Tsa'leei¹³ 'in gó² 'nu, fu²mo 'nu. Nañí²o'o 'e wúu³na cwuu²¹ li jo gajñí³ii joon cóon¹³oon li jo 'ee to² gajmáa³aa. **27** Tsu 'wii¹³ joon wa mo gata²a cuu² li cwáain² tsi¹ joon lisá² líi¹gi tyiia.” **28** Joon gajin²in fii²¹² cuu² sii²¹i 'in tsá² téein² do: “Tyi² 'e coon²¹ mil cuu² do joon cwo²oo 'in 'oo¹o dyá² mil do. **29** Tsu 'in 'oo¹o 'láai²gi iñí²i ca sái¹ tya'a, pe 'iin 'in jo 'e 'oo¹o 'e 'woo¹gi 'e xu 'e 'oo¹o do. **30** Joon 'in tsa'leei¹³ 'in jo 'e to² 'ín³ píi²naa' fu caluu li nuu²¹ joon do-o ityi²i 'áai¹ joongi icuu²¹i moojóon¹on”, jin² røøi¹³ do —jin² Jesús.

Mi jó¹ Jesús ijmáa¹a 'ii'²¹ tya' tsá²

Faa²¹gi Jesús jin²in:

31 —Joon mi jó¹ 'in Ruui²¹ Tsá² ijó¹ lawa Røøi¹ tyín¹ li sili²¹² 'ya²gi 'áai¹ joon la cu² li' li tyín¹in do inéei¹ ángeles tya'a. **32** Joon jileei²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹ ilicaain²¹ tyaní¹i. Joon 'in Røøi¹³ do injmáa¹a tún² poo²¹² 'in tsá² do. Injmáa¹a la jmoo¹o tsá² 'in 'aa¹i joo'saa²¹, ijmáa¹a coon²¹ 'in joo'saa²¹ coon¹³ 'in joo²¹ chivo **33** joon isiin¹³ 'in 'in joo'saa²¹ do li' caai²¹ tsáa¹ joon 'in joo²¹ chivo do-gi isiin¹³in li' caai²¹ tooi²¹². **34** Joon 'in Røøi¹³ Tsá² do ijin²in sii²¹i 'in téein² li' cwoo²¹o tsáa¹ do: “Ñiliin²naa' jileei²¹ 'naa' 'in nigauncwaai¹³ Ñu³uu. Ngii²¹²naa' li tyu² Dios to² li naná¹ tyú² tyi'naa' ca mo garón² juncwii²¹. **35** Tsu mo gatsá² un'áa³na, 'naa' gacwoo²oo' jna 'e gagø¹øø, la joon jon mo gatsá² unjmii²¹na, 'naa'a jon gacwoo²oo' jna 'e gagu¹uu. Joon mo gangí³ii 'e jo cwíi²naa' jna gatee²oo' jna inuu tyii'. **36** Joon mo gangí³ii jo sin¹³in sá²

gacwó²oo' jna. Joon mo galitsaa¹³aa gañifee¹³moo' jna. Joon mo 'ú³uu 'nuñ³ ñijøø²¹²moo' jna jon.” **37** Joon 'in tsá² tyúi¹ 'in téin² li' cwoo²¹o Róøi¹³ do tsáa¹ ijin²in: “Ña'ñu¹u', ðliigi ganee²¹²na'a 'nu 'e un'aa²u'u joon gacwó¹³o'o 'nu 'e gatyee²e? Joon, ðliigi ganee²¹²na'a 'nu 'e unjmii²¹u'un 'e gacwó¹³o'o 'nu 'e ga'iin²in? **38** La joon jon, ðliigi ganee²¹²na'a 'nu 'e jo cwii¹na'a 'nu joon gatee²e'e 'nu fu tyii'i si jo siin²¹in 'oo²o 'ee joon gacwó¹³o'o 'nu siin²¹in? **39** ðliigi jon nigalitsaa¹³ 'nu si ni'u²u 'nuñ³ 'ee 'e ningafee¹³na'a 'nu?” **40** Joon iñi¹i 'in Róøi¹³ do: “E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', doñi'ee 'e tyú² 'e nigajmaa²aa' tya' ruu²¹na, xufiin¹³, 'in 'wéei¹gi, lawa'a gajmaa²aa' tyiia”, gajin² Róøi¹³ do.

41 'Joon injin² 'in Róøi¹³ do sii²¹i 'in tsá² téin² li' cwoo²¹o tooin²¹²: “Jeen¹³naa' coon¹³ jna jilee²¹ 'in 'eei¹ Dios. Cwolín²naa' li 'ii²¹ li nigatyaa¹a Dios tyú² tya' 'in 'lii¹³ coon¹³ 'ii¹³ tya'a li coo²¹ jí² coon²¹ tøø²mo jon. **42** Gatsá² un'áa³na pe 'naa' jo 'ee gacwó¹oo' jna joon gatsá² unjmii²¹na jon'gi'i 'e joon gacwó²oo' jna jon. **43** Joon mo gangí³ii 'e jo cwíi²naa' jna pe 'naa'gii' jo gatee²ee' jna fu inuu tyii'. Gali'náa³aa sin¹³in pe 'naa' jo 'ee gacwó²oo' jna. Galitsaa¹³aa joongi ga'uu²¹²uu 'nuñ³ pe 'naa'gii' jo 'ee ñifee¹³naa' jna.” **44** Joon 'in tsá² do injin²in: “Ña'ñu¹u', ðliigi ganee²¹²na'a 'nu 'e un'aa²u'u si 'e unjmii²¹u'un 'ee si gangí¹i 'e jo cwíi²na'a 'nu si jo siin²¹in sá² 'ee, si tsaa¹³a 'ee si ga'u²u 'nuñ³ 'ee joon jo gauncoon¹³ jna'a 'nu?” **45** Joon iñi¹i 'in Róøi¹³ do: “E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', doñi'ee 'e tyú² 'e jo nigajmaa²aa' tya' 'in tsá² 'wéei¹ lo lawa'a jo 'ee tyú² gajmaa²aa' tya' jna-a jon.” **46** Joon 'in gó² do itsalín² li ní²i wúu¹ coon²¹ tøø²mo joon 'in tsá² tyúi¹ do tsataai² li seein²¹ tyú² coon²¹ tøø²mo.

Cwó² tsá² júu³ ruu²¹i xiiala ilí² li³i Jesús

26 **1** Joon mo gatséi¹ faa²¹a Jesús 'e júu³ lo gajin²in sii²¹i tsá² tya'a:

2 —Niñi²oo' jee²¹² tún² jmii²¹² ití² jmii²¹² cwaa²¹ jmii²¹² 'e unsii²¹ tsá² Israel, pascua. Joon ijaan²¹mo tsá² jna, 'e líi¹na Ruu²¹na Tsá², itéen¹in tsá² jna tsaa¹ crúu¹³.

3 Joon 'in tyu¹² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tifo¹² tya' ley coon¹³ tsacøøi¹³ tya' tsá² Israel gauncaain²¹ yaai tyani 'nú¹ li tyíin¹ Caifás 'in tyú² to² nifu tya' untsá² do. **4** Joon do-o gasíi²i xiiala ijmáa¹a insaan¹an Jesús coon¹³ júu³ tajuu²¹ joon ijnga²mo 'ido.

5 —Pe jo lí² jee²¹² jmii²¹² jee²¹² —gajin²in— tsu ito¹² tsá² mii¹³ 'áai¹.

Jaain²¹ tsamí² gaduu¹u jmii²¹ jmafuu²¹ tya' Jesús

6 Joon la 'ii²¹² taain¹ Jesús fuu²¹ Betania tyíin¹in tya' Simón, 'in nigacón² jmoowúu¹ 'e jgoo²¹ tya'a. **7** Joon ga'í²i jaain²¹ tsamí² 'in tyán¹an coon²¹ sí² li cuun²¹² alabastro sí²o² jmii²¹ jmafuu²¹. Joon 'e jmii²¹

jmafuu²¹ do 'áai¹ tyíin¹ cuu². Gaí² 'in tsamí² do tya' Simón. Joon la jee²¹² tyíin¹ Jesús li si² mesa joon ga'ee² 'in tsamí² do 'e jmií²¹ jmafuu²¹ do yu' tyi² Jesús. **8** Joon mo ganí² tsá² tya' Jesús 'elo gatsá² 'nii²¹-tsi gajin²in:

—¿Ee gali²i 'e un'íi¹ 'in tsamí² no 'e jmií²¹ jmafuu²¹ no? **9** Li²-i tsa'nii²¹i no, líi¹ incíin¹ 'e no. Joon lí²-i cwoo¹³o' tsá² tañíi².

10 Joon mo galili¹³i Jesús xiiala síi²i 'ido joon gajin²in:

—¿Ee li' untyíi² 'naa' 'in tsamí² lo? 'E nigajmaa¹a no 'e tyú²-u no tyiia.

11 Coon²¹ tøø²mo taan²¹²'naa' coon¹³ 'in tañíi² pe jna jo tyíin¹³na jee²¹² 'naa' coon²¹ tøøi². **12** 'A nisuun¹un 'in tsamí² no 'e jmií²¹ jmafuu²¹ lo tyiia lawa 'e tyaa¹ tyú² 'e ti li 'á¹moo. **13** 'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', doñixiia' la 'úui¹ juncwii²¹ 'e cwó¹ tsá² júu³ tyú² tya' xiiala itiin¹³ tsá² joongi ityá²a tsá² júu³ la li' 'e gajmaa¹a 'in tsamí² lo. Joon iti²-tsi tsá² 'ii —jin² Jesús

Gajmaa¹a Judas júu³ røø²¹ coon¹³ tsá² i'níi¹i Jesús

14 Joon jaain²¹ jee²¹² 'in dyatooi¹ tsá² tya' Jesús, 'in sii²¹ Judas Iscariote, gangó¹o ngafee¹³i 'in tyu² to² tya' untsá² **15** joon gajin²in:

—¿Xiati cuu² cwoo²oo' wa' jaan¹³na Jesús do tyii?

Joon 'in tsá² do gacwo¹o Judas dyadya¹ cuu² cwataa²¹. **16** Joon tsifu joon ga'láa² Judas 'wii²¹² 'noo¹o xiiala lí² jaan²¹in Jesús.

Mo gagøø²¹ø Jesús coon¹³ tsá² tya'a li gatséi¹

17 Joon mo ga'láa² 'wii²¹² jmií²¹² coon²¹ tya' 'e jmií²¹² gatí² do mo gøø²¹ø tsá² 'íni¹ 'e jo tyiian¹³ jeei¹, 'in tsá² tya' Jesús gangatyéen¹in li tyíin¹ Jesús joon gaunngii¹i:

—¿Xiia 'iin²¹²u'un ityaa²¹a'a tyú² ityee²e' tya' jmií²¹² pascua lo?

18 Joon gañii¹i:

—Cwolíin²'naa' li náa¹ fuu²¹ no joon cwosii¹³duu' jaain²¹ tsá² tyíin¹ do joon fú²uu': "Tifó² tyi' jin²in: 'E ti li tí² 'ii²¹ tya'a joon fu tyi'i 'iin²¹²in jmaa¹³a jmií²¹² pascua coon¹³ tsá² tya'a."

19 Joon 'in tsá² tya' Jesús do gajmaa¹a la to² tyu²u joon gatyaa¹ tyú² idø¹²ø tya' jmií²¹² pascua do.

20 Joon mo canu²¹ jmií²¹² joon nanéei¹ Jesús coon¹³ dyatooi¹ tsá² tya'a idø¹²ø. **21** Joon la jee²¹² li néei¹ gøø²¹ø gajin²in Jesús:

—'E la ja²mo fuu²¹²uu 'naa', jmoo²¹ joon jaain²¹ jee²¹² 'naa' in'níi¹³naa' jna².

22 Joon tsifu joon gajmaa¹a tsá² tya'a faí³ 'áai¹. Joon garóon²on ti' jaain²¹ ti' jaain²¹ gaunngii¹i Jesús:

—Ña'ñu¹u', ¿ti jna-a 'i?

23 Joon gañii¹i Jesús gajin²in:

—'In tyé³e'e coon²¹ wúu¹ coon¹³, 'i-i 'i in'ní¹i jna. **24** 'Ná¹-a tsín¹ jiin¹³ la jin² ni jí² tya' Dios cwáain¹ tya' 'in Ruui²¹ Tsá² pe ifúu² 'in 'nó¹i Ruui²¹ Tsá² do. Tyú²gi tya'a wa mo'o jo galiseen²¹mo.

25 Joon Judas, 'in ti li 'nɪ¹i 'ii, gajin²in sii²¹i Jesús:

—Tifo² tyi', ɛti jna-a 'i?

Joon Jesús gañii¹i gasii²¹i Judas jin²in:

—Jiin¹³ la joon niga¹i¹-o'o 'nɜ.

26 Joon la jee²¹² gøø²¹ø gatii²¹i Jesús coon²¹ 'iñi¹, gacwo¹o 'maai¹³ Dios, joon gajmaa¹a jmai²xu jee²¹² tsá² tya'a joon gajin²in:

—Tyee²ee', tsu la li ngu¹ taan²moo lo.

27 Mo ngayuui¹³ joon gatii²¹i coon²¹ po³xu li si¹ó¹o jmi³ wuunjøø¹³ joon gacwo¹o 'maai¹³ Dios. Mo ngayuui¹³ joon gacwo¹o tsá² tya'a gajin²in:

—'Iin²¹iin' 'elo jilee¹ 'naa', **28** tsu 'e li la li jmi¹ 'øø³moo lo 'e ti li tún¹un joon coon¹³ 'elo itsín¹ 'e júu³ 'múui². Joon 'e jmi¹ 'øø³na itún¹un lo i'in² tsaa² tya' tsá² fúui¹. **29** Pe fuu²¹²uu 'naa' jo 'e i'né³e'gi' caain²¹ 'e jmi³ wuunjøø¹³ lo coon¹³ 'naa' ca mi ti jmi²¹² ityu² Ñu³uu tó² tsá², joon jmi²¹² joon i'né³e' tún¹ coon¹³ 'naa'.

Jmo² Jesús júu³ Tú³ 'e ijin²in 'e jo cwii¹in Jesús

30 Joon mo ngayuui¹³ ga'øø¹ø coon²¹ Salmo joon ngalín²mo coon¹³ tsá² tya'a fu yu¹ moo²¹ Olivos. **31** Joon gajin² Jesús sii²¹i tsá² tya'a do:

—'E 'woo¹ no jilee²¹naa' ixée¹mo-'oo' coon¹³ jna tsu ni jí² tya' Dios 'e jin²in: “Ijngaa¹²moo 'in 'aa¹i joo'saa²¹ joon ixée²i joo'saa²¹ tya'a.” **32** Pe mi yuui¹³ injmá¹a Dios injiin¹in jna iní³ii jéei¹³gi lagi 'naa' fu li sii²¹ Galilea.

33 Pe jin² Tú³ gañii¹i:

—Xu¹³fiin¹³ jilee¹ 'in catyaa² no ixée²i-tsi coon¹³ 'nɜ pe jna lo jo jmi²¹² xée²i-tsii coon¹³ 'nɜ.

34 Pe Jesús gajin²in gasii²¹i Tú³ do:

—'E la ja²mo fuu²¹²uu 'nɜ, 'nɪ¹ naa¹³ ifoo¹³o 'e jo cwii¹un jna la nu'gi i'oo¹o tuuitsáa².

35 Pe Tú³ do-gi gajin²in tún¹:

—Xu¹³fiin¹³ júun³moo coon¹³ 'nɜ pe jo fo³oo wa'a jo cwii¹na 'nɜ.

Joon la joon jon gajin² 'in catyaa² do jon.

Faa²¹a Jesús júu³ tyú² fu li sii²¹ Getsemaní

36 Joon gatyálín² Jesús coon¹³ tsá² tya'a coon²¹ li sii²¹ Getsemaní joon Jesús gajin²in:

—Ní²duu' lo la 'ii²¹² ní³ii nifo³oo júu³ tyú² li'do.

37 Joon gajée¹mo Tú³ coon¹³ 'in gáí¹ jóon¹ Zebedeo ngalín² coon¹³. Joon Jesús gatsá² goon²¹ 'e fa'í³ líi²i 'áai¹ joongi gajmaa¹a cu²-tsi ña'a 'áai¹. **38** Joon gajin²in:

—'E fa'í³ 'e seen²na lo 'e líi² ijúun²moo. Ján²duu' lo joon jmaa²aa' líi²ii coon¹³ jna.

39 Joon gangó¹o Jesús capi³ nifugixu joon gatyí²a lí¹ ri'í²in ni 'wó² gamii¹i tyani Dios jin²in:

—Ñu³, wa xu'u lí² 'e jo móo³oo ilí²no pe jo cwolí² jiin¹³ la 'iin²¹² jna, cwolí² jiin¹³ la 'iin²¹² 'nu-u.

40 Joon ganga²mo tún¹ fu li néei¹ 'in gaai²¹ tsá² tya'a joon nateei¹³ 'ido cwuu²¹mo. Joon gajin²in sii²¹i Tú³:

—¿Tí jo nilii¹i 'naa' 'e jo cwuu²¹naa' coon¹³ jna coon²¹ hora?

41 Jmaa²aa' lí²ii' joon faa²aa' júu³ tyú² 'e jo xuu²¹naa' ja'cwoo²¹ 'in 'lii³. 'E la ja²mo 'i¹-tsi tsá² jmáa¹a 'e tyú² pe² ngú¹ taain²¹² jo cwo¹.

42 Gangó¹ Jesús tún¹ ngafee¹³i Dios jin²in:

—Ñu³, wana jo lí² 'e cuu¹³u imóo³oo wúu¹ no pe cwolí² jiin¹³ la niga¹i¹-o'o² 'nu.

43 Joon ganga²mo tún¹ joon, joon nateei¹³ 'ido cwuu²¹mo tún¹ tsu 'áai¹ jlii¹i unní¹i. **44** Joon jo gatø²gi 'ido gango¹o tún¹ ngafaa¹²a júu³ tyú² li gatí² 'ni¹ naa¹³ do. Gajin²in la nigajin¹ do tún¹. **45** Joon ganga²mo tún¹ li tee¹i 'in gaai²¹ tsá² tya' do joon gajin²in:

—Cwocwu²¹mogii', cwo'ii¹xu 'wó²oo'. Tsu gatí² 'ii²¹ ijaain¹ tsá² 'in Ruui²¹ Tsá² ja'cwoo²¹o 'in tsá² røøi²¹ tsaa². **46** Raan²¹naa' no, moo²¹o' tsu no-o nijó¹ 'in 'nii¹ jna do.

Joon itøø² tsá² Jesús 'e si'ñú¹mo

47 La jee²¹² faa²¹gi Jesús siin¹³in gatyí¹ Judas, 'in lí¹i tsá² tya'a jee²¹² 'in dyatooi¹ do, coon¹³ tsá² fúui¹ lii¹. Joon 'in tsá² do tyaan¹an ñí³ espadas tyaan¹an jon 'no¹³ 'mó² gatyálín² to² gatyú² 'in tsá² tyú² to² untsá² coon¹³ 'in tsacøøi¹³ tya' tsá² Israel. **48** Joon Judas do, 'in i'ñí¹i Jesús, ni gasí²i júu³ coon¹³ 'in tsá² do xiiala lí² ijmáa¹a gajin²in:

—'In jun¹³uun caain²¹ ju² 'ii do. 'I-i 'in saan¹³naa'.

49 Joon gangatyéen¹in li siin¹² Jesús joon gajin²in:

—'Aa²¹²mo'o, tifo² tyi'!

Joon gajun²un caain²¹ ju² 'ido. **50** Jesús gañii¹i:

—Ru¹u', ¿ee to² ñí²i?

Joon tsifu joon gasan²mo 'in tsá² do Jesús joon gatøø²o 'ido si'ñú¹mo.

51 Joon jaain²¹ jee²¹² 'in tsá² tya'a do gasø²ø ñí³ tya'a joon gatyú²u cataain²¹² loocwóo¹o jaain²¹ tsaleei¹³ tya' 'in tyú² to² tya' untsá² nifu.

52 Pe Jesús gajin²in sii²¹i 'ido:

—Taan¹ ñí³ tyi'i tsi 'nú¹ tya'a. Tsu jileei²¹ 'in jngaai¹² tsá² coon¹³ ñí³ coon¹³ ñí³-i jon ijúun²in. **53** ¿Tí jo ñí²i, lí²-i fuu²¹² jna Ñu³u joon 'ii tsifu insii¹in setenta mil ángeles iunøø¹i jna? **54** Pe wa'a lí² la joon, ¿xiiala itsín¹ jiin¹³ la jin² ni jí² tya' Dios, xiiala 'ná¹ ilí²?

55 Joon gajin² Jesús sii²¹i 'in tsá² fúui¹ do:

—¿Ee lí² ñilín²naa' saan¹³aan' 'no¹³ 'mó² coon¹³ ñí³ itøø²øø' jna lawa jaain²¹ 'uun²¹? Tsu la coon²¹ jmii²¹² tyín¹na inuu cwo¹ fee¹ do 'e³ee 'naa' júu³ tyú² joon jo mo gaseen²¹naa' jna. **56** Pe la lo-o galí² 'e gatsín¹

júu³ tya' Dios 'e gataan¹an ni mo'jí² 'in tsá² cwo¹ júu³ tya' Dios la mo jéei¹.

Joon 'in tsá² tya' Jesús do gacwiin¹o gatiu²mo Jesús 'ña'a do.

Jesús nasiin¹in tyani jileei¹³ 'in tyu² to² tya' tsá² Israel

57 Joon 'in tsá² fúui¹ do 'in gasain² Jesús joon gangajaa²¹² ni'i 'ido tyani Caifás, 'i-i 'in nifu 'in tyu² to² tya' untsá². Joon do-o nisicaain²¹ tsacøøi¹³ coon¹³ tifo² tya' ley. **58** Pe Tú³ do gangaa¹³i cín²mo caluu do joon gatye¹³i tya'i tyi¹ li si² 'nú¹ li néei¹ 'in tyu² to² nifu do. Joon do-o gacwó² Tú³ caluu do coon¹³ 'in 'ii¹³ tya' 'in tsá² tyu² to² do. 'E 'iin²¹²in jóø²ø xiiala itsangii¹i Jesús.

59 Joon 'in tyu² to² tya' untsá² do coon¹³ 'in tsacøøi¹³ coon¹³ jileei²¹ 'in catyaa²gi 'in tyu² to², 'in sii²¹ Junta Suprema, ga'noo¹on 'ee tsaa² ilijmáa¹a tya' Jesús, fiin¹³ coon¹³ júu³ tajuu²¹ joon ilí² jnga¹ni 'ido.

60 Pe jo 'ee tsaa² tya' Jesús gatsaa¹a jiin¹³ coon²¹ joongi lílilí¹ fúui¹ tsá² taai² jmoo¹o júu³ tajuu²¹. Pe mo ga'yá² gatsín¹ garoon¹on gái¹ tajuii²¹,

61 'in gajin²in:

—Niganuu²¹u'u jin² 'in tsañuu¹ no: “Jna-a lí² fiin¹na 'e cwo¹ fee¹ tya' Dios no, joon jee²¹² 'ni¹ jmi²¹² lí² jmaa¹³aa tún¹.”

62 Joon 'in nifu 'in tyu² to² jee²¹² untsá² garoon¹on, joon gajin²in sii²¹i Jesús:

—¿Tí jo ngii²i coonti? ¿'Ee 'e tsaa² jmoo¹o 'in tsá² no tyi'i?

63 Pe Jesús-gi gajaan¹an tii². Joon 'in nifu 'in tyu² to² jee²¹² untsá² do gajin²in tún¹ gasii²¹i Jesús:

—Tyani Dios, 'in jiin¹, sii¹³ jna'a, ¿ti 'nu-u Cristo Joon¹ Dios?

64 Joon Jesús gañii¹i gajin²in:

—'Ii-gi jna jiin¹³ la foo²¹ 'nu. Joongi fuu²¹²uu 'naa' imoo²oo' 'in Ruui²¹ Tsá² tyiin¹in lí' cwo²¹o Dios tsáa¹. Joon 'in Dios do lí² jmáa¹a jilaa²¹ 'e 'iin²¹²in. Imoo²oo' 'in Ruui²¹ Tsá² do ijó¹ jee²¹² jnii¹ tya'cwii²¹.

65 Joon Caifás do ga'gíi¹i siin¹³in joon gajin²in:

—'In tsañuu¹ lo nigafaa²¹a 'e lawa Dios 'ii. Jo 'néi¹-gi tsá² 'in jmá¹ júu³ røø²¹. Jileei²¹ 'naa' niganuu¹³uu' jilaa²¹ júu³ gó² 'e gafaa²¹a. **66** ¿Xiiagi la 'i¹-oo' 'naa'?

Joon 'in tsá² néei¹ do gajin²in:

—'Ná¹ júun²mo 'ino 'wii¹³ tsaa² tya'a.

67 Joon ga'ñíi¹ 'in tsá² do ni² Jesús joongi gajmee²¹mo 'ido joongi gajnáa¹a ni² Jesús. **68** Joon gajin²in 'in tsá² do:

—Ñu-u líi¹u'u Cristo 'in gasiin¹ Dios, laa¹³ jmaa²a júu³, ¿iin gatyuun¹in 'nu?

Jo 'iin²¹²in Tú³ jmáa¹a júu³ 'e cwii¹in Jesús

69 Joon la jee²¹² siin¹² Jesús tyani 'in tsá² do Tú³-gi tyíin¹in fu caluu tya'i tyi¹. Joon jaain²¹ 'yiia²¹² 'in jmoo¹o 'e gø¹² Caifás do gangatyéen¹in li tyíin¹ Tú³ joon gajin¹² 'in tsamí² do:

—'Nü jon 'in ngi¹ coon¹³ Jesús 'in jó² Galilea.

70 Pe Tú³ do-gi jo garøø¹i tyani 'in tsá² fúui¹ néei¹ do, gajin¹²in:

—Jo ñí³ii 'ee 'e foo¹²¹o no.

71 Joon gajeein¹²¹ gixu Tú³ li tyíin¹in do joon gangó¹ tyan'gixu li tyí³ 'oo² 'yá² li 'wooi²¹ tsá². Joon jaain²¹gi 'in gangaa¹i 'ii joon gasii¹²¹i 'in téein² do:

—'In tsañuu¹ no ngii¹o 'ino jon coon¹³ Jesús tsá² Nazaret.

72 Joon xiaa¹²¹gi tún¹ jo garøø¹i Tú³ tún¹ ga'íi¹i Dios gajin¹²in:

—Jo cwii¹na 'in tsañuu¹ no.

73 Joon xuu li'íi²¹²xu joon mo gangatyéen¹in 'in néei¹ do li siin¹² Tú³ joon gajin¹²in:

—'E la ja¹²mo, 'nu líi¹u'u jaain²¹ jee²¹² 'ino tsu no li² la faa¹²¹ 'ido-o foo¹²¹ 'nu.

74 Joon 'láa² Tú³ 'wii²¹² ga'íi¹i Dios jin¹²in:

—Wa jo fo¹³oo 'e la jai¹² ijmee¹²¹mo Dios jna, jo cwii¹na 'in tsañuu¹ no.

Joon tsifu joon ga'oo¹o jaain²¹ tuuitsáa². 75 Joon gati¹²-tsi Tú³ jiin¹³ la nigajin¹² Jesús gasii¹²¹i 'ii mo gajin¹²in: “La nu'gi i'oo¹o tuuitsáa², 'ni¹ naa¹³ nifaa¹³a 'e jo cwii¹u'u jna.” Joon mo gati¹²-tsi Tú³ 'e júu³ do gacwo'íi¹o fu jee²¹² 'nú¹ joon gatyí¹²o xuui²¹²-tsi 'áai¹.

Gangajée¹³i tsá² Jesús tyani Pilato

27 1 Joon mo gajná² do joon gasii¹²i røø²¹ jileei¹²¹ 'in tyu¹² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tsacøøi¹³ tya' tsá² Israel xiiala ilijúuin² Jesús.

2 Joon gangajée¹³mo Jesús si'ñúu¹mo tyani Poncio Pilato 'in líi¹i to² gobernador.

Mo gajúuin² Judas

3 Joon mo galiñii¹i Judas, 'in ga'niii¹ Jesús, 'e nisii²¹i tsá² røø²¹ xiiala ijúuin² Jesús gajoo¹²¹o-tsi 'áai¹ joon ngajoon¹³o 'ido 'e dyadya¹ cuu² cwataa²¹ tya' 'in tsá² 'in tyu¹² to² tya' untsá² joongi tya' 'in tsacøøi¹³ do.

4 Joon gajin¹² Judas sii¹²¹i 'in tsá² do:

—Jna-a niga'noo²¹²oo tsaa² mo ga'ní³na jaain²¹ tsañuu¹ 'in jo 'ee tsaa² tya'a sá².

'In tsá² do-gi gañii¹i:

—Jo 'ee cwáain¹ tyijna'a 'e joon 'e cwáain¹ jon 'e tyi'nu 'woo'o joon.

5 Joon Judas coon²¹ gadya¹² goon²¹ la no-o 'e cuu² do ni 'wó² inuu cwo¹ fee¹ do. Joon gacwo'íi¹o do joon nga'nuu²¹u 'nii²¹² luu²¹²u 'ña'a, joon coon¹³ la joon gajngaa¹²mo 'ña'a.

6 Joon 'in tsá² 'in tyu² to² tya' untsá² do gataa¹³ⁱ, gauntii¹ⁱ 'e cuu² do. Joon gajin²ⁱⁿ:

—Jo tii²¹ⁱ taa¹³ jna' 'e cuu² lo tsi li taa¹³ cuu² tya' cwo¹ tsu cuu² gaciin¹ⁱⁿ tya' ijúuin² tsá²-a no.

7 Joon tsifu joon gasii²¹ⁱ 'in tsá² do røø²¹ iló² coon¹³ sii¹³ 'wó² coon¹³ 'e cuu² do. 'E coon²¹ sii¹³ 'wó² do sii²¹ 'Wó² tya' Titu². Galó¹ 'e 'wó² ilisá² coon²¹ lí² áí¹ tsá² jalíin² li' xiia²¹ 'in júun²ⁱⁿ fuu²¹ do. 8 Tsu 'wii¹³ joon sii²¹ 'e 'wó² do ca jmií²¹² no, 'Wó² tya' Jmi¹. 9 Joon coon¹³ la joon gatsín¹ júu³ tya' Jeremías, jaain²¹ 'in gacwó¹ júu³ tya' Dios la mo jéei¹ 'in gajin²ⁱⁿ: “Tsá² Israel gajin² icíin¹ⁱⁿ 'in tsá² do dyadya¹ cuu² cwataa²¹. 10 Joon coon¹³ 'e cuu² do galó¹ coon²¹ sii¹³ 'wó² tya' titu² jíin¹³ la to² 'e nigatyu² Ña'ñu^{1u}.”

Jesús siin¹²ⁱⁿ tyani Pilato

11 Gajée^{1mo} tsá² Jesús tyani 'in gobernador joon 'ido gaunngii¹ⁱ 'ii:

—¿Tí 'nu-u Røøi¹³ tya' tsá² Israel?

Joon Jesús gajin²ⁱⁿ:

—Jiin¹³ la nigafaa¹³ⁱ a no, 'e joon 'e jo¹.

12 Joon mo ga'níi¹ⁱ 'in tyu² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tsacøøi¹³ do li coon²¹ gaján¹ Jesús tii². 13 Joon Pilato gajin²ⁱⁿ sii²¹ⁱ Jesús:

—¿Tí jo nuu^{2un} jilaa²¹ⁱ 'e gó² faa²¹ 'ido tyi¹ⁱ?

14 Joon jo 'ee gañii¹ⁱ Jesús coonti. 'Wii¹³ joon ganga'goo²¹-tsi 'in gobernador do 'áai¹.

Pilato tyu^{2u} to² ijúuin² Jesús

15 Jiin¹³ la tiisi² mo gatí² jmií²¹² 'e gatí² 'in gobernador do 'ná¹ láa¹ⁱ jaain²¹ tsá² taai² 'nuñí³ tya' 'in tsá² néei¹ 'e fuu²¹ do. 16 Joon jee²¹² jmií²¹² joon 'yuui² jaain²¹ tsá² 'nuñí³ do 'in sii²¹ Barrabás. Tyú^{2-u} cwii^{1mo} tsá² 'ii. 17 Joon la jee²¹² sicaain²¹ 'in tsá² do gaunngii¹ⁱ Pilato 'in tsá² do:

—¿'In-in 'iin²¹² naa' ilaa²¹² na tyii? ¿Tí 'iin²¹² naa' laa²¹² na Barrabás si Jesús 'in sii²¹ Cristo 'ee?

18 Tsu galili^{13o} Pilato 'e 'wii¹³ tsiwúu^{1mo} 'e gajaan²¹ ni 'ido ja'cwoo^{21o}.

19 La jee²¹² tyíin¹ Pilato li jmoo^{1o} 'ii²¹ do gasiin²¹ tsamí² tya'a coon²¹ júu³ 'e jin²: “Jo ciin¹³ 'wo^{2o} 'áai¹ 'e cwáain¹ tya' 'in tsá² tyúí¹ no tsu liili¹ caain²¹ 'e gací³ⁱⁱ cwáain¹ tya' 'ino coon²¹ 'e canuu²¹.”

20 Pe 'in tsá² tyu² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tsacøøi¹³ do gasii²¹ⁱ 'in tsá² fúui¹ 'in téein² do wa' ilí² laa¹ⁱ Barrabás joon ijúun^{2mo} Jesús. Joon gatii² júu³ tya'a 'e laa¹ⁱ 'ii. 21 Joon gafeei¹ 'in gobernador do tún¹ 'in tsá² do joon gaunngii¹ⁱ:

—¿'In jee²¹² 'in gáí¹ no 'in 'iin²¹² naa' lá²ⁱ?

Joon gañii¹ⁱ 'in tsá² do:

—'In²¹² moo'o lá²ⁱ Barrabás.

22 Joon gaunngii¹i Pilato tún¹:

—¿Ee-gi ijmáa³aa tya' 'in Jesús no, 'in sii²¹ Cristo?

Jilee²¹mo gañii¹i joon:

—iCwotéen¹in tsaa' crúu¹³ 'ino!

23 Joon gañii¹i Pilato tún¹:

—¿Ee 'e gó² 'e nigajmaa¹a 'ino tyii'?

Pe 'in tsá² do xujoon ga'oo¹o tá² líi¹gi gajin²in:

—iCwotéen¹in tsaa' crúu¹³ 'ino!

24 Joon mo galili¹³ Pilato 'e jo lí² tií² júu³ tya'a pe liili¹ gato² 'in tsá² do mií¹³ joon gatyú² 'in Pilato do to² 'e jó¹ coon²¹ wúun¹ si'ó¹ jmií²¹ joon garun²un cwoo²¹o tyani 'in tsá² taai²¹² do joon gajin²in:

—Jo tsaa² tyiia ijúuin² 'in tsañuu¹ 'in tyúi¹ lo, tsaa² tyi'naa' no.

25 Joon jileei²¹ 'in tsá² do gañii¹i:

—Tsaa² tyijna'a coon¹³ xuui²¹² tyioo'o ijúin¹ 'ino.

26 Joon Pilato do galáa²mo Barrabás joon gatyú² to² ipóo²i nii²¹² Jesús joon gajan² ni 'ido ja'cwoo²¹ 'in tsatéen¹in 'ido tsaa' crúu¹³.

27 Mo ngayuui¹³ joon gatø¹ 'lúa² Jesús tsi inuu li née¹i joon gauncaain²¹ jileei²¹ 'in 'lúa² taain² do li siin¹² Jesús. **28** Joon gatyii²¹ siin¹³ 'ido joon gapaa²¹ ni 'ido coon²¹ 'mi² yúun². **29** Joon gajmaa¹a coon²¹ corona lí¹ tóon¹ gaton²on tyi² 'ido. Joon gacwo¹o 'ido coon²¹ sii²¹ 'e son² 'ido coon¹³ cwoo²¹o tsáa¹. Joon gasi²i 'wojnii¹i tyani 'ido joon ungø¹ ni 'ido. Gajin²in:

—iWóo² cwoseein²¹ 'in røøi¹³ tya' tsá² Israel!

30 Joon gañii¹i ni 'ido. Joon coon¹³ sii²¹ 'e san²an do gapó²o 'in 'lúa² do tyii¹i. **31** Joon ngayuui¹³ gaungøøi¹ 'in 'lúa² do 'ii joon gatyii²¹o 'e siin¹³ yúun² do joon gatyin²in Jesús 'e siin¹³in do tún¹.

Mo táain² Jesús tsaa² crúu¹³

32 Joon mo gangaliin² itsatéen¹in Jesús tsaa' crúu¹³ joon gajiiin¹in jaain²¹ tsañuu¹ li ningaliin² do. Joon 'in 'lúa² do gatyú² to² 'in tsañuu¹ do sii²¹ Simón, jaain²¹ tsá² Cirene, 'e cón²on crúu¹³ tya' Jesús.

33 Joon gatyaliin² coon²¹ li sii²¹ Gólgota, 'øøi²¹-tsi tsá² sii²¹, Cwoon¹ Po¹³ Mootyi² 'Lii²¹². **34** Joon do gacwo¹o Jesús vino 'e sicaai¹³ jmi¹³ tsi¹³ tya' joo²¹. Joon mo gatii¹i 'óo¹o 'e vino do sicaai¹³ 'e tyi¹ joon jo ga'un²un.

35 Joon mo ngayuui¹³ gatéen¹in Jesús tsaa' crúu¹³ gacoo¹o 'in 'lúa² do mi¹³ 'iin inli¹ siin¹³ Jesús. Joon coon¹³ la joon gatsín¹ júu³ tya' 'in gacwo¹ júu³ tya' Dios la mo jéei¹ mo gajin²in: “Icóo¹o siin¹³in, ijmáa¹a jmai²xu 'iin inli¹.” **36** Joon do-o gacwó²o 'aa¹ ni 'ido. **37** Joon yu' tyii¹i gataan¹an 'e tsaa² tya' Jesús 'e jin²: “In no-o Jesús, Røøi¹³ tya' tsá² Israel.”

38 Joon gatéein² jon gái¹ 'uun²¹ jmai² coon²¹ crúu¹³ tya'a coon¹³ Jesús, jaain²¹ li cwoo²¹o Jesús tsáa¹ joongi jaain²¹ li' cwoo²¹o tooin²¹².

39 Joon 'in tsá² 'in la coon²¹ gangí¹ la jee²¹² taain¹ Jesús tsaa' crúu¹³ joon gajaan¹ jóøi² Jesús gají²in, gajø² mootyí¹i **40** gajin²in:

—Ñu-u, 'in fín¹ cwo¹ fee¹ do joon jmaa¹³'a jee²¹² 'ni¹ jmií²¹² tún¹, laai²¹² 'wo'o no. Wana Jóon¹ Dios 'nu cwúui¹ tsaa' crúu¹³ no.

41 La joon jon gaungøø¹ 'in tyu² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tifo² tya' ley coon¹³ tsá² fariseos coon¹³ tsacøøi¹³. Joon sí²i la 'oo²¹ 'ii jin²in:

42 —Gaun'láai² 'ino tsá² xeei²¹ pe jo lí² láa¹i 'ña'a. Wana la jai² 'ii Róøi¹³ tya' tsá² Israel cwoxáa¹i tsaa' crúu¹³ no joon iun'goo²o 'ii.

43 Tsaa¹-tsi 'in tsañuu¹ no Dios jin²in, né²du' wana 'iin²¹²in Dios 'ii joon 'e láa¹i 'ido 'ii tsu gajin²in 'e Jóon¹ Dios 'ii.

44 Joon ca 'in 'uun²¹ 'in taan¹in coon¹³on do gají²in 'ii jon.

Mo gajúun²mo Jesús

45 Joon ga'íi² nuu²¹ la caain²¹ juncwii²¹ mo gatí² tyiañi¹ ca 'iin² 'ni¹ ca'loo¹. **46** Joon mo gatí² 'e 'ii²¹ joon ga'oo¹o Jesús tá² gajin²in:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? ('E 'øøi²¹-tsi tsá² gajin²in: Dios tyiia, Dios tyiia, ¿'ee lí²i nigatiu²mo'o jna?)

47 'Inlíi¹³ 'in teein¹ do ganúu²un joon gajin²in:

—'In tsañuu¹ no tø¹ø Elías 'in nigacwo¹ júu³ tya' Dios la mo jéei¹.

48 Joon tsifu joon jaain²¹ 'in teein¹ do gangó¹ cwiin¹ ngatyaan¹ coon²¹ esponja joon gaun'lá²a esponja do coon¹³ vino tiin²¹ joon gauntyii¹ nii²¹² sí²¹ joon saa¹³a do 'e la mo cwo¹o Jesús i'un²un 'e do. **49** Pe 'in catyaa² do gajin²in:

—Cwoján¹du'; né¹du' wa ijó¹ Elías jalaa²¹² ni 'ino.

50 Joon Jesús ga'oo¹o tún¹ tá² joon gajúun²mo mo ngayuui¹³ jon.

51 Joon tsifu joon ga'gii¹ 'e 'mi² 'í¹i inuu cwo¹ fee¹ do ca ti' yu' ca ti' 'wii²¹². Joongi gajøø²¹ 'wó² joongi cuun²¹² gajli². **52** Joon ganó² 'aan²¹ li si'aa²¹² 'lii²¹² joon fúu¹mo 'in najúin¹ 'in nigatsaa¹-tsi Dios gajin²in.

53 Joon mo ngayuui¹³ gajin²in Jesús ga'wóo²mo 'in tsá² do 'aan¹ tya'a ngatáa¹ 'e fuu²¹ nacwai¹³ Jerusalén joon fúu¹mo tsá² gangaa¹ 'ii.

54 Joon mo ganí² fii²¹² 'láa² coon¹³ 'in 'láa² catyaa² do 'in 'aai¹ Jesús xiiala gajøø²¹ 'wó² joon jilaa²¹ 'e nigangó¹ gafoo¹mo 'áai¹ joon gajin²in:

—'E la ja²mo Jóon¹ Dios 'in tsañuu¹ no.

55 Do-o teein¹ tsamí² fúui¹ wíin²gixu jóø²ø. Nigangi¹ 'in tsamí² do coon¹³ Jesús fu Galilea joon nigaunjí²in Jesús. **56** Joon jee²¹² do sin² María Magdalena coon¹³ María sáa³ Jacobo coon¹³ José. Sin²mo jon in sáa³ jóon¹ Zebedeo do.

Teen¹mo tsá² ga'áa²mo Jesús

57-58 Capii³ teein¹gi jmií²¹² joon mo gangó¹ jaain²¹ tsá² sá² cuu² seein²¹ fuu²¹ Arimatea 'in sii²¹ Sé³. Gango¹ 'ido tyani Pilato, ngamii¹i cuerpo tya' Jesús. 'Ii jaain²¹ tsá² 'in tsaa¹-tsi Jesús. **59** Joon gaxíia² cuerpo tya' Jesús joon gaciin¹³in coon²¹ 'mi² taa²¹ 'e tyú². **60** 'In Sé³ do

natyu² to² 'e nali¹ coon²¹ 'aan¹ tya'a tsaa' xá¹ 'e tsa'ii²¹ mi júun² in pe gatan² mo Sé³ Jesús tsi 'aan¹ 'mii² do. Joon² mo ngayuui¹³ gataan¹ in Jesús do joon gajni² o 'oo²¹ too²¹ 'aan¹ do coon¹³ coon²¹ cuun²¹² fee¹ 'áai¹. Joon gangaa¹³ mo mo ngayuui¹³ do. **61** Pe do-o née¹ i María Magdalena coon¹³ 'in María jaain²¹ gi do co' do.

Ngalíin² 'lái² nga'aa² 'aan¹ tya' Jesús

62 Mo ngayuui¹³ jmii²¹² 'e gatyaa¹ tsá² tyú² tya' 'e gatí² jmii²¹² do 'in tsá² 'in tyu² to² tya' untsá² coon¹³ 'in tsá² fariseos do ngalíin² ngafee¹³ i Pilato **63** gajin² in:

—Tsaa'to² tyi', tii¹²-tsii¹ la gajin² 'in tajuui²¹ do la mo jiin¹ gi ijiin¹ in mi tí² 'ni¹ jmii²¹² 'e gajúun² in. **64** Tsu 'wii¹³ joon siin¹ u'un 'lái² tsa'áa² 'aan¹ do ca mi tsín¹ 'ni¹ jmii²¹² tsi 'neei² tsalíin² tsá² tya'a tsatyí¹ ni 'ido la 'woo¹ joon la joon ilí² jin² in 'e gajin¹ 'ido jee²¹² 'lii²¹². Tsu la joon 'e ilifee¹ gi 'e tajuu²¹ i lagi mo 'wiin²¹² do.

65 Joon Pilato do gajin² in sii²¹ i 'in tsá² do:

—Cwoliin² naa' coon¹³ 'lái² joon cwoun'øø¹ naa' 'aan¹ do jiin¹³ la cwéei¹.

66 Joon ngalíin² mo jon li roon¹ on 'aan¹ do. Joon gajni¹ i tyú² 'e 'oo²¹ too²¹ 'aan¹ do. Gataan¹ an sello tya' cuun²¹² 'e sijni¹ do joon gajaan¹ an 'lái² i'áa¹ a 'aan¹ do.

Mo gajin¹ Jesús

28 **1** Joon mo gangí¹ i jmii²¹² 'ii²¹ 'woo²¹ tya' 'in tsá² do, mo ti li jná² domingo, 'in María Magdalena coon¹³ 'in María catyaa² do ngalíin² ngajóø² li roon¹ on 'e 'aan¹ do. **2** Joon gajøø²¹ 'wó² 'áai¹. Joon jaain²¹ ángel tya' Ña'ñu¹ u' gajgáa¹ i fu ñu'fú² joon gajin¹ in 'e cuun²¹² do 'e sijni¹ 'oo²¹ too²¹ 'aan¹ do. Joon gacwó¹ o ni cuun²¹² do. **3** Jii¹ i 'áai¹ la jii¹ jí² cwaain'ñá³. Joon siin¹³ in taa²¹ la taa²¹ 'moo²¹. **4** Joon mo ganí² 'in 'lái² do lo gafoo¹ i joongi gajlé¹ i 'áai¹ joon gaci¹³ i lawa'a 'lii²¹² mo coonti. **5** Joon 'in ángel do gajin² in sii²¹ i 'in tsamí² do:

—Jo foo¹³ naa'. Ñí² oo 'e 'naa²¹ naa' Jesús 'in gateen¹ in tsá² tsaa' crúu¹³. **6** Pe jo 'yuui² gi lo, nigajin¹ o jiin¹³ la nigajin² in. Ñilíin² naa', jøø² duu' li gaí². **7** Cwoliin¹ naa' la jmoonoo cwojmaa² aa' tsá² tya'a júu³ 'e nigajin¹ o 'ido. Joon itsáa¹ a 'ido nifugi lagi 'ii fu Galilea. Joon do-o iní² in. Jiin¹³ joon 'e 'ná¹ fuu²¹² uu' naa'.

8 Joon ngalíin¹ mo 'in tsamí² do la jmoonoo, 'goo²¹ 'áai¹ joongi jløø¹³ i. Ngaliin¹ cwiin¹ in ngajmaa¹ a júu³ tsá² tya' Jesús. **9** Joon la jee²¹² taa² i fu¹ 'in tsamí² do gajnéi¹ Jesús li ngaliin¹ joon gafee¹ i 'ido 'ii. Joon gangatyéen¹ in li siin¹² Jesús joon gasoon¹ on tii² Jesús gaun'goo²¹ o 'áai¹. **10** Joon gajin² Jesús sii²¹ i 'ii:

—Jo foo¹³ naa', cwojmáa² aa' tsaruu²¹ na júu³ 'e 'ná¹ tsalíin² Galilea joon do-o iní² in jna.

Gatyaa¹ 'láa² júu³ xiiala nigalí²

11 La jee²¹² ngaliin¹ 'in tsamí² do joon 'in 'láa² 'in 'oo¹ 'aan¹ tya' Jesús ngaliin² 'in jaain²¹ gáa¹ 'i ngajmaa^{13a} 'in tyu² to² untsá² júu³ jilaa¹² 'e nigalí². **12** Joon 'in tyu² to² do-gi ngaliin² ngafee¹³ⁱ 'i tsacøøi¹³ isiin¹ 'in røø²¹. Joon gacwo^{12-o} 'in 'láa² do cuu² 'áai¹ **13** joon gajin¹² 'in sii¹²ⁱ 'in 'láa² do:

—'Naa' foo^{2oo}: “'E tsá² tya' Jesús gangatyíi¹ 'i cuerpo tya' Jesús la 'woo¹ la jee²¹² nigacwuu²taa'a.” **14** Joon wa mi liñi¹ gobernador 'e nigacwuu²moo', jna'oo'o tyaa^{21a} 'a júu³ coon¹³ 'on tsu joon jo jngaa¹²ⁱ 'naa'.

15 Joon 'in 'láa² do ga'ii¹²ⁱ 'mo 'e cuu² gacwo¹ 'in tyu² to² do joon ngaliin¹ 'mo joon gajmaa^{1a} 'i jii¹³ la júu³ gasí²ⁱ 'i coon¹³ 'in tyu² to² do. Joon 'in tsá² Israel ca jmií²¹² no jo¹ 'o líi²ⁱ 'i jii¹³ la júu³ tajuu²¹ gatyá¹ 'láa² do.

**Gasiin¹ 'in Jesús tsá² tya'a wa tsaliin² tsacwo¹
júu³ tyú² tya'a la 'ui juncwii²¹**

16 Joon 'in dyajaain²¹ tsá² tya' Jesús ngaliin² fu Galilea fu yuui¹³ moo²¹ jii¹³ la nigajin¹² Jesús. **17** Joon mo gangaai¹ Jesús gaun'goo^{21o} 'ido 'áai¹. Pe 'inlíi¹³ gacu^{2xu} 'tsi líi²ⁱ 'i jon'on ñí² 'i 'ino. **18** Joon gangatyéen¹ 'in Jesús li téein² tsá² tya'a joon gajin¹² 'in sii¹²ⁱ 'i 'ido:

—Nigacwo^{1o} Dios jna jilaa¹²ⁱ 'ii²¹ 'e sá² ñu¹fú² coon¹³ 'ii²¹ 'e sá² ni cwoo¹³ juncwii²¹. **19** Tsu 'wii¹³ joon cwo¹líi² 'naa' la 'ui juncwii²¹ cwo¹ne² 'naa' tsá² 'e líi² tsá² tyiia. Cwosáa¹ 'naa' 'ido jmií²¹ coon¹³ 'e sii²¹ Ñu^{1u} 'i joongi coon¹³ 'e sii²¹ Jóon¹ 'on joongi coon¹³ 'e sii²¹ 'in Espíritu Tyú² tya' Dios. **20** Joon 'ee^{2ee} 'ido 'e jmaa^{1a} 'naa' jilaa¹²ⁱ to² 'e nigatyú^{1uu} 'naa'. Joon niñii^{21oo} 'e ngí³ jna coon¹³ 'naa' la coon²¹ jmií²¹² ca mi tyéi¹ juncwii²¹. Amén.